

Quatre textos
d'Ignasi Iglésias

Edició a cura de Joan Martori

Lladres (1899)

Els vells (1903)

Cendres d'amor (1904)

Les garses (1905)

Difusió del patrimoni dramàtic dels Països Catalans

La col·lecció «Repertori Teatral Català» aplega textos del patrimoni dramàtic català de tots els temps. L'objectiu de la col·lecció és posar a l'abast de tothom textos —clàssics o contemporanis— que no es troben fàcilment al circuit comercial. Cada volum, que pot contenir una o diverses peces, ha estat curat per un especialista i compta amb un breu estudi introductori. Les obres s'editen digitalment —en lliure accés— al RedIT (Reservori Digital de l'Institut del Teatre), però també es poden adquirir en paper (procés d'impressió a demanda) al web de la Llibreria de la Diputació de Barcelona.

La col·lecció «Repertori Teatral Català» és un dels projectes del PRAEC (Projecte de Recerca de les Arts Escèniques Catalanes), impulsat per l'Institut del Teatre de Barcelona en col·laboració amb la Xarxa Vives d'Universitats i l'Institut d'Estudis Catalans. El PRAEC té l'objectiu de rellegir i difondre tant la pràctica escènica com el patrimoni dramàtic dels Països Catalans, en tots els seus gèneres i manifestacions.

Imatge de coberta:

©Antoni Mansó Figuerola.

MAE. Institut del Teatre.

Assaig de l'obra *Els vells*. Teatre Romea, 1903

Quatre textos
d'Ignasi Iglésias

Lladres (1899)

Els vells (1903)

Cendres d'amor (1904)

Les garses (1905)

Edició a cura de Joan Martori

Repertori Teatral Català

Primera edició: desembre de 2020

© de la curació: Joan Martori

© d'aquesta edició: Institut del Teatre, 2020

© de la imatge de coberta: Antoni Mansó Figuerola.

MAE. Institut del Teatre. Assaig de l'obra *Els vells*. Teatre Romea, 1903

Institut del Teatre de la Diputació de Barcelona

Direcció general: Magda Puyo

Plaça de Margarida Xirgu, s/n

08004 Barcelona

www.institutdelteatre.cat

Direcció de la col·lecció: Carles Batlle

Edició i correcció: Marta Borrás

Disseny de col·lecció i maquetació: Txeni Gil

Coordinació de la producció: Subdirecció d'Imatge Corporativa
i Promoció Institucional de la Diputació de Barcelona

Impressió: Departament de Reproducció Gràfica
de la Diputació de Barcelona

ISBN: 978-84-9803-955-9

**Diputació
Barcelona**

| Institut del Teatre

Institut del Teatre

Edicions

Continguts

- 7 Presentació general
  - 18 Bibliografia bàsica

  - 21 ***Lladres*** (1899)
  - 49 ***Els vells*** (1903)
  - 181 ***Cendres d'amor*** (1904)
  - 197 ***Les garses*** (1905)
-

Presentació general

Ignasi Iglésias i Pujadas (Sant Andreu de Palomar, 19.8.1871 - Barcelona, 9.10.1928), dramaturg, poeta, director de teatre amateur, ocasionalment intèrpret teatral, articulista, conferenciant, promotor i regidor de l'Ajuntament de Barcelona en les llistes de la Unió Federal Nacionalista Republicana. El seu nom de ploma fou Ignasi Iglésias.

Va néixer i s'educà en una família de classe treballadora. Assistí a l'escola de Marià Brossa i Arnó, pare de Jaume Brossa, amb qui va mantenir una amistat que amb el pas del temps possibilità els seus primers contactes amb alguns dels redactors de L'Avenç. Unes relacions que es varen intensificar com a resultat de les diferents topades amb la crítica conservadora amb motiu de l'estrena del seu teatre més polèmic.

De ben jovenet es traslladà a viure a Lleida per raons professionals del pare, que era un ferroviari qualificat. A la capital del Segre va seguir els estudis de batxillerat i hi desenvolupà una de les seves passions que mai no abandonà: el teatre, bo i participant en la direcció d'una companyia de teatre amateur, que estava ubicada en un local conegut com El Celleret, en la qual també desenvolupà tasques d'interpretació.

Als disset anys (1888) retornà amb la família a Sant Andreu de Palomar i seguí estudis de pintura a l'Escola de la Llotja que el capacitaren per a treballar en el món de l'escenografia. Fundà i dirigí una companyia de teatre d'aficionats primerament anomenada L'Artística i posteriorment L'Avançada amb la qual estrenà diverses obres teatrals de producció pròpia en les quals ja hi apuntava la desigualtat social que afectava les classes populars. Fundà el *Casino andresense*, una publicació que es gestava entre els components de la tertúlia d'El Casinet situat a la plaça del Comerç, popularment coneguda com a plaça del Rellotge, de Sant Andreu, entre els quals hi havia actors com Joaquim Vinyas, que amb els anys es convertiria en el seu cunyat, i Miquel Sirvent. Ambdós amb el temps passarien a treballar en el teatre professional, bo i estrenant diverses obres d'Iglésias.

La primera producció poètica de temàtica social d'Ignasi Iglésias participa d'una concepció sentimental i miserabilista que en bona mesura segueix el model de la del poeta Ramón de Campoamor. Amb el temps la poesia social d'Iglésias evolucionà cap a una visió del fet

---

social messiànica i redemptorista en consonància amb les tendències dels joves poetes de finals del segle XIX. En un recull de maduresa intitulat *Ofrena* (1901) el jo poètic d'Ignasi Iglésias s'autoproclamava com a cantor dels humils, tot assumint la consciència del dolor derivat de la injustícia social, però sense acabar d'afrontar-ne les causes.

En la dècada dels noranta del segle XIX en els carrers de Barcelona la conflictivitat social s'expressava amb virulència. Els diaris anaven plens de cròniques que se'n feien ressò. El teatre, com una important plataforma d'incidència social, tractava la qüestió social des de punts de vista adscrits a ideologies ben diverses, tant en l'àmbit comercial com en el teatre amateur i societari. D'altra banda l'estrena d'*Un enemigo del pueblo* d'Henrik Ibsen el 1893 esdevingué un punt d'inflexió que creà tendència en la producció dels dramaturgs més avançats i en les cartelleres teatrals del moment. El teatre d'Henrik Ibsen, Bjørn Bjørnson i Gerhart Hauptmann es convertí en un model de teatre social que al cap d'uns anys s'aniria estroncant com a conseqüència de l'ambient que es vivia a la ciutat de Barcelona i que esclatà amb l'atemptat a la processó del Corpus al seu pas pel carrer de Canvis Nous el diumenge 7 de juny de 1896.

L'argolla (Teatre Gran Via, 7 d'abril del 1894), una obra d'Ignasi Iglésias que resta inèdita i que hauria estat una de les primeres en tot l'Estat espanyol en seguir el model de teatre ibsenià, feta excepció de *El hijo de don Juan* (1892) de José Echegaray, vagament inspirada en *Espectres*; tingué una valoració negativa per part de la premsa conservadora de la ciutat, que no l'acceptà tot esgrimint arguments estrictament morals. El refús de la crítica possibilità que d'altra banda els components del grup de L'Avenç expressessin com a contrapunt el seu suport més o menys entusiasta cap a la figura d'Ignasi Iglésias.

Com a resultat de les diverses rebentades que s'estaven produint amb les estrenes d'obres d'Iglésias a aquest se li tancaren les portes dels circuits del teatre comercial de Barcelona. Iglésias, però, seguí escrivint per a la companyia de teatre amateur que ell mateix dirigia a Sant Andreu. Entre d'altres, el 1895 estrenà al Centro de Contribuyentes *Gelosia* i *La nit*, un quadre fantàstic i impressionista que molt bé podria ser una primera versió de *Lladres*.

A partir de 1897 Ignasi Iglésias reorientà la seva producció amb un seguit d'obres que seguien incorporant elements d'orientació ibseniana, filtrats, però, pel sedàs d'una visió moralista. Però

---

la crítica reaccionària no tolerava veure reflectida en escena la conflictivitat social. Encara que, com en el cas del teatre d'Iglésias, mai no es qüestionés la tensió entre els sectors desfavorits que es presentaven a escena i el poder establert. La premsa especialitzada valorava amb molta prevenció qualsevol temptativa d'objectivació d'una problemàtica social per a la qual no s'acabaven de trobar solucions efectives que mantinguessin l'ordre en l'espai públic. A títol d'exemple, a una autoritat en el teatre finisecular com era Àngel Guimerà si fa no fa li succeí el mateix amb l'estrena de *La festa del blat* (Teatre Romea, 24 d'abril de 1896). Un obra molt qüestionada per la crítica conservadora mentre que els sectors àcrates vingueren a dir que Jaume, el protagonista de l'obra, es comportava en escena com un anarquista de pa sucat amb oli.

Amb l'estrena d'*El cor del poble* (Teatre Apolo de Vilanova i la Geltrú, 6 d'octubre de 1901/Teatre Romea de Barcelona, 1902) Iglésias persistia a utilitzar la fórmula del teatre d'idees. Però una nova topada amb la crítica comportà que el dramaturg ben aviat acabés per prendre la decisió de depurar la seva obra d'aquells elements que els sectors d'ideologia reaccionària estaven predisposats a carregar-se per inadequats. Condicionat per imperatius ideològics, doncs, Iglésias optà per edulcorar la seva producció, bo i decantant-ne aquells elements que poguessin ser titllats de radicals o, si més no, d'immorals. Trobà així una fórmula que aconseguí connectar amb el gran públic i que es guanyà els elogis i el vistiplau de la crítica.

Ignasi Iglésias a principis del segle xx es convertí en un referent del teatre modernista i comptà amb un índex de popularitat equiparable al de Santiago Rusiñol i a la significació del teatre d'Àngel Guimerà, que representava la vigència de la tradició més immediata.

En el teatre precedent la conflictivitat social havia estat tractada com a mer rerefons, amb un paper en escena del tot secundari. En l'obra d'Ignasi Iglésias els col·lectius que representaven el patiment dels desheretats socials assumien un paper protagonista. L'ànima col·lectiva pujava a escena a través d'una coralitat que suposava una novetat significativa en el panorama teatral del moment. Ho podem apreciar en obres com *Els vells* (1903), *Les garses* (1905), *La barca nova* (1907) i més endavant en *Els emigrants* (1916), una peça que presenta moltes similituds amb la primera. En un context en el qual la visió retrògrada de gran part de la crítica determinava, i molt, la producció teatral, Ignasi Iglésias, en tractar la precarietat del món

---

---

dels treballadors, superava l'actitud paternalista i conservadora de Guimerà, que, val a dir, havia estat pioner en introduir elements socials en el seu teatre. Iglésias, però, va donar veu a les classes populars des d'una perspectiva més radical, fonamentada en un coneixement del món del treball molt més proper.

Els vells (Teatre Romea de Barcelona, 6 de febrer del 1903) i *Les garses* (Teatre Romea, 25 de novembre del 1905) formen part de l'etapa de plenitud i maduresa en la trajectòria teatral d'Ignasi Iglésias. *Els vells* és l'obra que va gaudir de més representacions en temporades oficials del Teatre Català a l'espai del carrer Hospital. Una obra que hauria contribuït a consolidar la popularitat d'Ignasi Iglésias gràcies al treball d'interpretació d'Enric Borràs.

Aquestes dues obres ben aviat es donaren a conèixer en altres escenes i obriren la via d'internacionalització del teatre d'Ignasi Iglésias. Un teatre que es donà a conèixer a Madrid amb èxit de públic i crítica amb motiu de l'estrena al Teatro de la Comedia d'*Els vells* (28 de maig del 1904) i *Lladres* (12 de juny) en versió original (Teatro de la Comedia,) en una mostra de teatre català que hi presentà la companyia d'Enric Borràs. Uns mesos després, amb l'estrena de *Los viejos* (Teatro de la Comedia, 30 de març del 1905), el repte havia estat difícil: s'estrenava davant d'un públic molt allunyat de les preocupacions diguem-ne populars, però en aquell cas el públic «selecte» del Teatro de la Comedia s'avingué a compartir els principis morals que dominaven en l'obra. Posteriorment *Els vells* es traduí al francès i es representà a París (Salle Marigny del Théâtre de l'Oeuvre, 8 de desembre de 1908).

En el muntatge de *Les garses* (Teatre Romea de Barcelona, 25 de novembre del 1905), dirigit per Jaume Borràs, fou aquest qui interpretà el paper protagonista de Pelegrí en l'estrena de Barcelona, mentre que el seu germà Enric es desplaçà a Madrid, on ja era conegut i admirat, per tal d'interpretar-lo en la versió espanyola que es donà a conèixer la mateixa nit al Teatro de la Comedia. Un fet que també s'havia produït amb *Maria Rosa* d'Àngel Guimerà, que, per voluntat del seu autor, s'estrenà al mateix temps a Barcelona i Madrid (Teatre Novetats i Teatro de la Princesa, 24 de novembre de 1894). En aquest cas per no ferir susceptibilitats entre la crítica i el públic de Barcelona. *Les garses* també es traduí al francès i es posà en escena a París (Nouveau Théâtre d'Art, 20 de març de 1911) amb èxit de públic i un ampli ressò en la premsa que transcendí la capital francesa.

Per tant l'estrena d'*Els vells* i *Les garses* a Madrid i l'èxit de la posada en escena d'aquesta última a París possibilitaren que amb el pas del temps s'anessin produint noves traduccions i representacions de l'obra teatral d'Ignasi Iglésias destinades a altres àmbits internacionals.

A partir del 1905 l'escena catalana travessà una situació crítica que, entre altres aspectes, comportà que es possessin en qüestió els models dramàtics fins aleshores vigents. Ignasi Iglésias, com altres dramaturgs que havien seguit el model d'Ibsen, s'allunyà del drama d'idees per decantar-se cada cop més cap a l'escriptura de comèdies de costums. Santiago Rusiñol i Adrià Gual, al seu torn i des de les files del teatre simbolista, optaren també per escriure peces costumistes amb components melodramàtics.

Al cap de pocs anys modernistes i noucentistes es posaren d'acord a reivindicar la necessitat d'un teatre poètic que contribuís a la renovació del panorama teatral. El 1908 Josep Carner va fer una crida a favor del teatre poètic a través d'un programa que es publicà a la revista *Teatralia*. Aquella campanya esdevingué la pedra fundacional de les noves orientacions en l'escena del moment i en gran mesura explicarien el gir sobtat que es produí en la trajectòria teatral d'Ignasi Iglésias. Amb *Flors de cingle* (Teatre de Naturalesa de Can Tarrés, La Garriga, 3 de setembre del 1911), un poema dramàtic que incorporava elements neoromàntics i que tenia com a eix argumental les dificultats d'una complicada relació amorosa, Iglésias intentava afegir-se al teatre poètic com una alternativa a un mercat teatral en plena crisi organitzativa. Però la seva estrena suposà un rotund fracàs de públic. L'autor fou sincer en la valoració d'aquell error que feu pública dos anys més tard. Ell mateix confessava que s'havia apartat del model de teatre a través del qual havia connectat amb el públic, que aleshores l'havia «castigat» pel canvi radical que havia operat en la seva obra.

Durant el període comprès entre el 1911 i el 1917 Ignasi Iglésias, tot i implicar-se en iniciatives com el Sindicat d'Autors Dramàtics Catalans, topà amb les dificultats per a estrenar amb què es trobava gran part dels dramaturgs catalans, a les que caldria afegir les seves diferències amb l'empresariat teatral. Però aquella situació de cap de les maneres acabava de justificar l'allunyament d'Ignasi Iglésias dels circuits teatrals que Eugeni D'Ors denuncià amb motiu de l'estrena d'*Els emigrants* (1916) a Terrassa, una nova obra d'Iglésias que donava a conèixer després de cinc anys sense estrenar.

Sigui com vulgui Ignasi Iglésias, encara que intermitentment, seguí estrenant un seguit de comèdies de costums en les quals predominaven les notes melodramàtiques i sentimentals que havien format part dels ingredients de la cuina teatral de la seva obra més genuïna.

Al llarg de la vida d'Ignasi Iglésias se succeïren diversos homenatges a la seva figura (principalment el 1912 i el 1927). La multitud que espontàniament es congregà amb motiu del seu enterrament, esdevingut el 10 d'octubre del 1928, manifestà públicament la vinculació d'un autor amb el poble. Un acte que només era comparable als enterraments de Frederic Soler (1895) o al més recent d'Àngel Guimerà (1924), considerat en vida un altre mite nacional.

Lluís Capdevila tenia Ignasi Iglésias per «el primer escriptor antiburgès de Catalunya». Els components ideològics i la temàtica de l'obra d'Iglésias explicarien, doncs, el bandejament del seu teatre durant el Noucentisme. En temps de la República, però, quan hauria tingut més sentit la recuperació d'un repertori teatral injustament silenciats, Capdevila assenyalava un nou obstacle que impedia l'estrena del teatre d'Iglésias amb regularitat: «els esnoobs», els «pseudointel·lectuals», com anomenava Capdevila els integrants del sector de la crítica més docta de l'època, consideraven el teatre d'Iglésias extemporani i cursi.

Quan fa vint anys s'estrenà un muntatge de *La barca nova* dirigit per Joan Castells a partir d'una adaptació de Carles Batlle (Sala petita del TNC, 6 d'octubre del 1999) en feia trenta-cinc, si no m'erro, que no s'havia estrenat cap obra d'Iglésias en els teatres comercials. Des que amb motiu del centenari del Teatre Romea s'hi programà *Foc Nou* el 1964. Caldrà preguntar-se per quin motiu un dels autors més populars del teatre de finals del XIX i inicis del XX, juntament amb Àngel Guimerà i Santiago Rusiñol, no ha estat suficientment representat.

És un fet inqüestionable que la producció teatral d'Ignasi Iglésias va estar molt condicionada per la moral de les classes rectores, que mai no la van acabar d'admetre. El corpus de la seva obra tingué limitacions com la de tants clàssics contemporanis que formen part del repertori teatral vigent. Però, sigui com sigui, el seu teatre exigeix una afinada atenció per tal d'apreciar-ne la vigència.

De moment ens haurem de conformar a contribuir a la relectura d'una selecció del teatre d'Ignasi Iglésias en l'àmbit de la divulgació mentre esperem que els especialistes es vegin amb cor de donar-li una nova vida a escena, la que al nostre entendre es mereix.

Finalment, una precisió sobre aquesta edició:

En la present edició s'inclouen dues obres més: *Lladres* (Teatre Principal, 18 d'octubre de 1899), si bé s'havia donat a conèixer uns mesos abans en una mena d'assaig general (Teatre Retiro de Sitges, 25 d'agost) amb una nòmina d'actors diferent, i *Cendres d'amor* (Teatre Romea, 5 de març del 1900). Es tracta de dues peces breus, d'un únic acte, amb la particularitat que presenten elements ambientals i suggestius que recorden el teatre simbolista de Maurice Maeterlink, l'obra del qual s'havia posat en voga entre els autors modernistes a partir de l'estrena de *La intrusa* amb motiu de la Segona Festa Modernista (Casino Prado de Sitges, 10 de setembre de 1893). Ambdues incorporen temàtiques sovint recurrents en la producció teatral de l'autor: a *Lladres* es planteja l'angoixa dels desposseïts de perdre el poc que tenen, i a *Cendres d'amor*, el valor de l'amor més enllà dels convencionalismes. El seu interès, però, radica en el fet que són fruit de l'afany d'innovació que també trobem en la producció teatral d'Ignasi Iglésias.

Notes a l'edició

Per a l'edició d'aquests quatre textos que hem elaborat per al «Repertori Teatral Català» (emmarcat dins del projecte PRAEC) prenem com a base les *Obres completes* d'Ignasi Iglésias d'Edicions Mentora, filial d'Editorial Joventut, publicades en una col·lecció d'abast popular.

Hem introduït canvis en el lèxic, quan es tractava de castellanismes no acceptats, com ara *làbia* per *xerrameca* (*Lladres*, III), *valentonada* per *fanfarronada* (*Lladres*, IV), *silló* per *butaca* (*Les garses*, I, primera acotació), *arranc* per *rampell* (*Les garses*, I, VI), *friolera* per *fotesa* (*Les garses*, I, VII), *enterada* per *assabentada* (*Les garses*, II, II), *depositari* per *dipositari* (*Les garses*, II, VI i XV) i els *pólvors* per les *pólvores* (*Les garses*, III, acotació I).

En el cas d'*Els vells* hem mantingut el lèxic del vocabulari propi de la indústria tèxtil de l'època en la comarca del Barcelonès, que en l'edició de Mentora figura en cursiva. Amb un únic canvi en la paraula *torrió* per *torreó* (*Els vells*, I, XVI), mot que designa una peça del teler.

Així hem conservat els termes *trama*, *ordit*, *fusades* (*Els vells*, II, IX), *mudades*, *rodatge*, *bancades*, *pues*, *cordes de l'espiral* (*Els vells*, II, XII), *metxeres*, *estiratge*, *cargolí* (*Els vells*, III, XXI) i l'expressió *ensacar borra* (*Els vells*, II, VII).

Hem considerat oportú mantenir expressions com «Bones tardes» o mots com *presiri* en el sentit de *presidi* —si bé a l'escena primera de *Cendres d'amor* s'utilitza el mot *presidi*—, que hem remarcat en cursiva (*Els vells*, III, XXI), perquè entenem que l'autor els posa al servei de reflectir el registre col·loquial dels personatges.

Quant a correccions que suposen l'adaptació a la normativa ortogràfica vigent, hem substituït «Ba!» per «Va!» (*Les garses*, III, VIII) en mig per *enmig* (*Les garses*, III, acotació XIII) *recó* per *racó* i els seus derivats, *sobrescrit* per *sobreescrit* (*Els vells*, I, XIII acotació), *erissó* per *eriçó* (*Les garses*, II, XI), *quarentena* per *quarantena* i *endarrera* per *endarrere* (*Les garses*, III, escena última), les formes de la vocal del lexema àton del verb *treure* i els seus derivats, amb *e* per *a* (per exemple: *treiem* per *traiem*), *i* a per *e* en el morfema de la segona persona del singular de l'imperatiu del verb *venir* (*vina* per *vine*). Hem suprimit els guionets en expressions com «Déu-nos-en-guard!» per «Déu nos en guard!» (*Els vells*, I, IV) i anàlogues com ara «Déu-vos-guard» per «Déu vos guard» i «Adéu-siau» per «Adeu siau» (*Els vells*, II, VII i XI, III, XI, etc. i *Les garses*, I, IV i XVIII i II, IV) i *Les garses*, II, XIV), a més de «Déu-te-guard» per «Déu te guard» (*Els vells*, II, IX). Així també, «tant-se-val» per «tant se val» (*Els vells*, II, XIV) i les paraules compostes com *cap-i-cua* per *capicua* (*Les garses*, I, I). O un participi considerat com a paraula composta. Així *cor-ferit* per *corferit* (*Els vells*, I, acotació XII). També hem corregit apostrofacions. Per exemple: «Que us en aneu, Dragó?» per «Que us n'aneu, Dragó?» (*Les garses*, I, IV) i «Eh? Em pensava que no us en havien fet» per «Eh? Em pensava que no us n'havien fet» (*Les garses*, II, XV), coherentment amb altres que s'hi utilitzen correctament. I hem adoptat la normativa vigent en relació als accents diacrítics.

Hem mantingut l'expressió «Ditxoses!» (*Les garses*, II, I) o «Ditxosa Lluïsa!» (*Les garses*, III, III), remarcades en cursiva, perquè, encara que es tracta d'un castellanisme, era una expressió ben viva en el registre col·loquial de l'època que reproduïx l'autor. A títol d'exemple, mots com *malandando* (*Terra baixa*, I, VI), *letxuguino* i *currutaco* (*Terra baixa*, I, VII) són també castellanismes que han estat respectats —el primer destacat en cursiva i els altres dos alternant

lletra cursiva i rodona— en les edicions de l'obra de Guimerà de Ramon Bacardit per a Curial, Proa-Les Eines i Angle Editorial, i d'Anton Carbonell per a Edicions 62, un criteri que encertadament han seguit altres curadors de *Terra baixa* com Laura Borràs per a Laertes i Xavier Vall per a Proa-TNC.

Hem corregit l'expressió «Per un si acàs... que convingués» per «Per si de cas... que convingués» (*Les garses*, III, XIII).

En relació amb la puntuació hem substituït punts i comes per comes. Per exemple, «I no us entristiu, Valeri; no us entristiu.» per «I no us entristiu, Valeri, no us entristiu.» (*Els vells*, II, VIII) i «L'Agustí va amb el vestit de les festes: bolet negre; camisa blanca; corbata de seda blava i sabates rosses.» per «L'Agustí va amb el vestit de les festes: bolet negre, camisa blanca, corbata de seda blava, i sabates rosses.» (*Els vells*, II, XI acotació inicial). O punts i coma per punts i seguit quan l'allargassament de les intervencions en complica l'estructura discursiva. Per exemple: «Ja ho sé que pertot hi ha espines; però mira, no hi comptem amb elles; pensem només en les flors» per «Ja ho sé que pertot hi ha espines. Però mira, no hi comptem amb elles, pensem només en les flors.» (*Els vells*, II, XIII).

Hem substituït els punts i coma i els dos punts per una coma després d'un vocatiu. Per exemple: «Joan: us hauria de parlar» per «Joan, us hauria de parlar» (*Els vells*, II, XIV). O hem substituït el punt i coma per dos punts en casos com el següent: «Mira; tu agafes carrer amunt i jo carrer avall.» per «Mira: tu agafes carrer amunt i jo carrer avall.» (*Els vells*, II, escena última). S'han eliminat aquelles comes que, davant de la conjunció *i*, no aportessin un valor modal. Per exemple: «Ves a esmorzar, i torna de seguida, que t'ho explicaré» per «Ves a esmorzar i torna de seguida, que t'ho explicaré» (*Els vells*, II, VIII).

Hem eliminat el signe d'interrogació inicial quan la pregunta és breu. Per exemple: «¿Què has de fer, aquí, en aquestes hores? (*Curt silenci*.) ¿Que no respons? (*Acostant-s'hi*.) ¿Que vols obrir una fossa?» per «Què has de fer, aquí, en aquestes hores? (*Curt silenci*.) Que no respons? (*Acostant-s'hi*.) Que vols obrir una fossa?» i «¿Qui l'ha de dur?» per «Qui l'ha de dur?» (*Cendres d'amor*, escena primera). O hem suprimit el signe d'interrogació en frases clarament afirmatives. Per exemple: «No sé què dir-te?» per «No sé què dir-te.» (*Les garses*, I, VIII), «Em pensava que no hi tenies?» per «Em pensava que no hi tenies.» (*Les garses*, I, XIV). «Eh? Em pensava que no us n'havien fet?» per «Eh? Em pensava que no us n'havien fet.» (*Les garses*, II, XV).

Hem modificat signes erròniament editats: com ara una interjecció per un signe interrogatiu, quan el sentit del text ho exigeix (*Els vells*, II, IV) i a l'inrevés. Per exemple: «*La grossa! Hem tret la grossa?*» per «*La grossa! Hem tret la grossa!*» (*Les garses*, I, VIII) o «*Què sé jo?*» per «*Què sé jo!*» i «*Que m'expliques, a mi?*» per «*Què m'expliques, a mi!*» (*Les garses*, II, XXI). Hem corregit també errors tipogràfics com la supressió d'un de dos signes exclamatus seguits (*Els vells*, II, XVI), la duplicitat de dues is copulatives seguides (*Cendres d'amor*, primera acotació) i «en tot cas» per «en tot casa» (*Les garses*, I, VII). Hem esmenat errors tipogràfics: «*Escena X*» per «*Escena XXII*» (*Les garses*). Hem afegit una a a *menaçador (*Les garses*, II, IV acotació).

Hem introduït el signe interrogatiu a l'inici oracions prou llargues com per a justificar-lo. Per exemple: «*¿Que no és tot u, que aquests diners que hem de cobrar vinguin a parar a les nostres mans que a les vostres?*» o «*¿Que no he dut a les meves entranyes el mateix l'un que l'altre dels meus fills?*» (*Les garses*, II, VI).

Hem canviat el nom que introdueix la rèplica d'un personatge erròniament editat: per exemple, *Joan* per *Engracieta* (*Els vells*, II, IV).

Hem optat per mantenir la perífrasi d'obligació *tenir + de*, genuïnament catalana i pròpia de la parla col·loquial en contextos informals com el dels personatges de les diferents obres d'Iglésias. Per exemple: «*De primer tinc de festejar, per fer aprenentatge!*» (*Les garses*, II, I) o «*Li tinc de dir unes paraules*» (*Les garses*, II, X) .

Hem acceptat la forma de la segona persona del singular de l'imperatiu del verb *dir* com a «*diga*» en l'expressió «*diga-ho*» (*Les garses*, I, XI) per fidelitat a una solució col·loquial de tipus verbal que l'autor hauria posat al servei de la versemblança en la parla dels personatges.

Hem suprimit la preposició *a* en la construcció del verb *gosar* + infinitiu. Per exemple: «*no gosant-ho a dir*» per «*no gosant-ho dir*» (*Les garses*, I, VI acotació) i davant d'un objecte directe de persona: «*veient plorar a l'Engracieta*» per «*veient plorar l'Engracieta*» (*Els vells*, II, Escena última).

S'ha acceptat el masculí singular del participi del verb *donar* com a *dat*, que hem marcat en cursiva, per fidelitat al registre col·loquial. (*Les garses*, I, XIV). I la segona persona del plural de l'imperfet de subjuntiu del verb *donar* com a *déssiu*, que també hem destacat en cursiva (*Les garses*, II, XV).

Hem canviat el gerundi de rebotar. Per exemple: «rebotent-los» per «rebotant-los» (*Les garses*, I, Escena última, acotació).

En algunes acotacions d'inici d'escena hem optat per a incloure el nom dels personatges que intervenen en l'escena i no figuren en l'acotació. Per exemple: «Úrsula» (*Els vells*, II, X). Com també «Joan, Valeri, Engracieta, Agustí, Xalet i Úrsula» (*Els vells*, II, Escena última) i «Finalment, homes i dones del poble, més la Quima i el Ramon» per compensar-ne l'omissió (*Les garses*, I, Escena última). En tots els textos hem adoptat un criteri de coherència en la utilització de l'article definit, que en els registres informals s'anteposa als noms propis d'home, i que no s'aplica en l'original. Per exemple, hem canviat «Vaig a donar pressa a en Valeri, perquè vingui amb mi» per «Vaig a donar pressa al Valeri, perquè vingui amb mi» (*Els vells*, II, IX) i «Els mateixos, més l'Oleguer i en Jeroni» per «Els mateixos, més l'Oleguer i el Jeroni». (*Els vells*, III, VII, acotació), a més de «Els mateixos, més en Pelegrí, el Dragó, el senyor Matias, en Felip, en Janot, en Jeroni, en Dionís, la Malena, la Quima, el Borni, molts homes i dones i criatures del poble» per «Els mateixos, més el Pelegrí, el Dragó, el senyor Matias, el Felip, el Janot, el Jeroni, el Dionís, la Malena, la Quima, el Borni, molts homes i dones i criatures del poble» (*Les garses*, III, XIII, acotació). I hem posat l'article en absència d'aquest. Per exemple: «Els mateixos, més Calderí» per «Els mateixos, més el Calderí» (*Els vells*, III, XVI, acotació).

Iglésias alterna la forma invariable del quantitatiu *massa* amb la forma plural pròpia del registre informal que utilitzen els personatges, que hem respectat. Per exemple: «Els pobres potser en tenen massa, de fills!» (*Els vells*, II, XIII) i «Masses anys!» (*Els vells*, II, VII) però també «Tenim massa anys!» en boca d'un altre personatge (*Els vells*, III, XXI).

Hem suprimit elements epentètics. Per exemple: «*i alegren an els infants!*» per «*i alegren els infants!*» (*Les garses*, II, XV).

En darrer terme, hem accentuat el pronom *què* interrogatiu o exclamatiu quan ha estat el cas. Per exemple: «*Què m'expliques, a mi!*» (*Les garses*, II, XXI).

Joan Martori
(abril del 2020)

Bibliografia bàsica

- BACARDIT, Ramon. «Correspondència d'Ignasi Iglésias i Ramon Franquesa: 1899-1909 (I i II)». *Finestrelles* (Barcelona: Centre d'Estudis Ignasi Iglésias), núms. 6 (1994) i 7 (1995), p. 31-53 i 51-72 respectivament.
- CAN FABRA: LA BIBLIOTECA IGNASI IGLÉSIAS. *Llibre d'Or a Ignasi Iglésias*, Barcelona: Comissió pro-biblioteca Ignasi Iglésias, 1935.
Disponible a: <<https://bit.ly/395p3uF>> [Consulta: 13 juliol 2020]
- CAPDEVILA, Lluís. «Exemplaritat de l'obra d'Ignasi Iglésias». A: IGLÉSIAS, Ignasi. *Obres Completes*. Vol. 14. Barcelona: Mentora, abril de 1935, p. 7-20.
- CASTELLANOS, Jordi. «La mirada social dels escriptors en els anys del Modernisme». *Anuari Verdaguer*, núm. 19 (2011), p. 155-176.
<<https://core.ac.uk/download/pdf/39054207.pdf>> [Consulta: 13 juliol 2020]
- COROMINES, Pere. «El teatre de l'Iglésias segons *Els vells*». A: IGLÉSIAS, Ignasi. *Obres Completes*. Vol. 7. Barcelona: Mentora, maig de 1932, p. 7-22.
- CURET, Francesc. «Ignasi Iglésias». A: *Història del teatre català*. Barcelona: Editorial Aedos, 1967, p. 339-351.
- FÀBREGAS, Xavier. «Un Dramaturg llunyà». *Serra d'Or* (Barcelona: Edicions de l'Abadia de Montserrat), any XIII, núm. 143 (agost 1971), p. 12-13.
- FÀBREGAS, Xavier. *El temps del Modernisme : Cicle de conferències fet a la Institució cultural del CIC de Terrassa, curs 1979/80*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1985, p. 229-247.
- GALLÉN, Enric. «Ignasi Iglésias». A: MOLAS, Joaquim (director): *Història de la Literatura Catalana*. Part Moderna (vol. VIII). Barcelona: Ariel, p. 394-405, 1986.
- MALÉ, Jordi. «El teatre al començament del segle XX». A: PUIG I FERRATER, Joan. «L'art dramàtica i la vida». A: SANTAMARIA DE MINGO, Vicent. Barcelona: UOC, p. 319-321, 2008.

-
- MARTÍNEZ GRIMALT, Joan Anton. *El conflicte social en el teatre català del tombant de segle (1890-1909). Identitat de classe, moral social i debat polític*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2016. (Textos i Estudis de Cultura Catalana; 208).
- MARTORI, Joan. «Primera temporada d'Enric Borràs a Madrid». A: *La projecció d'Àngel Guimerà a Madrid (1891-1924)*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1995 (Textos i Estudis de Cultura Catalana; 46). p. 149-160.
- PALLARÈS-PERSONAT, Joan. «Ignasi Iglésias, esbóç biogràfic, a 125 anys del seu naixement». *Finestrelles*, [en línia], 2010, núm. 8, p. 21-36. Disponible a: <<https://bit.ly/393olsx>> [Consulta: 13 juliol 2020].
-

Lladres

(1899)

Fitxa de lectura

Autor

IGNASI IGLÉSIAS (1871-1928)

Títol

Lladres (1899)

Edició

Lladres. Barcelona: Tipografia de L'Avenç, 1900.

L'escurçó, Foc follet, Lladres. Barcelona: Edicions Mentora, abril de 1935. (Obres completes; 14).

Personatges

Càndia (45 anys), Blasi (60 anys), Vicenç (60 anys), Cisco (21 anys), Salau (30 anys), Gravat (35 anys) i Joan (50 anys).

Estrena

Sitges, Teatre del Retiro el 25 d'agost de 1899, com a prova d'estudi, amb el següent repartiment: Dolors Mas (Càndia), Joaquim Vinyas (Blasi), Miquel Sirvent (Vicenç), Víctor Baldirà (Cisco), Agustí Gambús (Salau), Joan Quintana (Gravat) i Salvador Canta (Joan). Posteriorment s'estrenà a Barcelona, Teatre Principal el 18 d'octubre de 1899 amb els intèrprets següents: Antònia Joaní (Càndia), Joaquim Vinyas (Blasi), Jaume Borràs (Vicenç), Manel Cosmo (Cisco), Vicenç Barceló (Salau), Ferran Vázquez (Gravat) i Salvador Carrera (Joan). Ambdós muntatges foren dirigits per Ignasi Iglésias.

Informació extreta del text d'Edicions Mentora.

Gènere

Teatre simbolista.

Temàtica-sinopsi

Dos pidolaires passen la nit en la pallissa d'un hostel d'una localitat de la rodalia de Barcelona. Han trobat una cartera plena de diners i els assalta la por de ser robats mentre dormen en un ambient que els crea inseguretat. Finalment, un malentès desencadenarà un desenllaç fatal.

Espais

En la pallissa d'un hostel de Montcada i Reixac.

Lladres

(1899)

PERSONES DRAMÀTIQUES

CÀNDIA

BLASI

VICENÇ

CISCO

SALAU

GRAVAT

JOAN

L'acció té lloc en un hostal de Montcada i Reixac

ACTE ÚNIC

L'escena representa l'interior d'una pallissa d'un hostel, de tons grisencs. La paret de la dreta obstrueix la meitat d'una arcada de pedra que arrenca del mig del fons. Es veu el pati tot embarassat amb feixos de canyes seques, galgues, un paller i uns quants arbres sense fullatge. A l'esquerra, a l'altura de tres metres, hi ha un finestral amb la porta estavellada i una estora vella per privar que passi l'aire. Arran mateix, sostingut per dos pilars de maons, hi ha un sostre de fusta amb barana de troncs de pi, amb molta palla estibada. A primer terme, de part a part de l'escena, hi ha una altra arcada de pedra. A l'esquerra, una obertura que dona al dipòsit de gra. A la dreta una porta que comunica amb l'estable. A les parets, moltes estaques, de les quals pengen els guarniments del bestiar. En una estaca de la dreta del primer terme, un fanal encès. Enganxats a la porta de l'estable hi ha uns Goigs a Sant Antoni de Pàdua, i tot al volt de l'escena, algunes forques, escombres de bruc, sacs plens de garrofes, dues rodes de carro, etc.

A sota la pallissa hi ha un bon tou de palla i un banc, arrambat a la paret.

És negra nit, en plena tardor.

ESCENA PRIMERA

El Cisco, sol. Aviat el Vicenç.

CISCO (enfilat als darrers travessers d'una escala de mà que hi ha arrambada a la pallissa, tot cantant mandrosament i amb tonada popular, heu palla amb una forca):

«Els carreters es queixen,
lara, la, la,
Perquè la palla és llarga,
Tan llarga i tan prima,
lara, la, la,
que tal com la hi dona
la deixa el bestiar.
Lara, la, la,
titó, titaina,
lara, la, la,
baram, la, la,
titó, titaina,
la deixa el bestiar».

Compareix el VICENÇ per l'esquerra del fons.

VICENÇ: Ep! Noi! Cisco! On ets?

CISCO: A la pell.

VICENÇ: Què fas aquí dalt?

CISCO: Que no ho veieu? Hec palla per al bestiar.

VICENÇ: Per què no en gastes d'aquesta?

(Per la que hi ha a terra.)

CISCO: Si és mig podrida!

VICENÇ: Baixa, home, baixa.

CISCO (*obeeix*): Baixo, doncs.

VICENÇ: Ja et dic jo que estem ben arreglats amb tu.

CISCO: És que tots els carreters se'm queixen.

VICENÇ: També em queixo jo! Si no en volen d'aquesta,
que la deixin.

CISCO: Està bé.

VICENÇ (*va per anar-se'n*): A veure...

CISCO (*altra vegada cantant*):

«Els carreters es queixen,
lara, la, la,
perquè la palla és llarga...».

VICENÇ (*tombant-se un xic enutjat*): Cisco!

CISCO: Maneu, Vicenç!

VICENÇ: Què cantaves?

CISCO: Una cançó que ahir vaig empescar-me.

VICENÇ: Que no te la torni a sentir més! Tu temps ha que et burles
de la processó, i mira que si em fas pujar la mosca al nas...

CISCO: Ai, ai! Per què ho dieu?

Vicenç: Ja ho tens entès. Ah! Ja no me'n recordava. No has pas
trobat aquell estríjol?

CISCO: No s'ha vist més.

VICENÇ: Doncs, vigila. A veure si pesquem aquest llarg de dits.
És que és molt. No passa setmana que no ens robin una cosa
o altra... Ahir l'estríjol, l'altre dia, una ventrera dels nostres
matxos... Potser no s'acabaria mai això!

CISCO: No atino pas qui pot ésser.

VICENÇ: Jo posaria les mans al foc, sense por de cremar-me,
que és...

CISCO: Qui, Vicenç?

VICENÇ: Ja ho sabràs. Apa: dona palla al bestiar.

CISCO: Som-hi.

*Agafa una braçada de palla i es dirigeix a l'estable.
Mentrestant el VICENÇ examina els guarniments
que hi ha penjats a les estaques. Apareix el GRAVAT
per l'esquerra del fons.*

ESCENA II

El VICENÇ i el GRAVAT. Aviat el CISCO

GRAVAT: Hola, Vicenç.

VICENÇ: Què busques, Gravat?

GRAVAT: On és el matalot?

VICENÇ: Arreglant el bestiar.

CISCO (*apareix pel fons*): Hola, minyó! Què hi ha de nou?

GRAVAT: Anant fent, per ara.

CISCO: Feliç de tu!

GRAVAT: Sí, jo rai, que fermo els gossos amb llonganisses!

CISCO: Qui pogués plorar amb els teus ulls!

VICENÇ: Apa, nois, ja us arreglareu.

El VICENÇ desapareix pel fons.

ESCENA III

Els mateixos, menys el VICENÇ

GRAVAT: Ah! Tu, al matxo ves de donar-li la palla més trinxada, eh?
Si és massa llarga la deixa.

CISCO: Sí, home, sí.

GRAVAT: Ja l'has abeura't?

CISCO: I doncs.

GRAVAT: Que no es pot preguntar?

CISCO: Hi ha coses que no es pregunten!

GRAVAT: Dissimula, noi. Li porto tanta voluntat a aquesta bèstia,
que més m'estimaria anar malament jo que no pas ell. És un
escaler com no corre cap per aquesta carretera.

CISCO: No tant, no tant!

GRAVAT: Té un pit i un camatge que enamoren!

CISCO: Que ja ha clos?

GRAVAT: Ca!... Si encara no té sis mesos!

CISCO: Vols dir?

GRAVAT: Que no ho coneixes?

CISCO: Sí... Però on és el Salau?

GRAVAT: L'he deixat al menjador.

CISCO: És estrany que no vingui a moure'm raons.

GRAVAT: Ja vindrà, ja.

CISCO: Que és amoínós! No calla mai amb el Galant. Es pensa
que no hi ha cap més matxo com el seu.

GRAVAT: No l'hi canviaria pas amb el Moro.

CISCO: Jo tampoc.

GRAVAT: Sinó que ell sempre vol tenir raó.

CISCO: Si no se la guanya amb la xerrameca, se la pren a cops
de vara.

*Apareix el SALAU per l'esquerra del fons
amb un cigar a la mà.*

ESCENA IV

Els mateixos i el SALAU

SALAU (*entrant*): Què hem de fer?

CISCO: Hola, Salau!

SALAU (*al GRAVAT*): Tu, dona'm un llumí.

GRAVAT (*li dona una capsa*): Té.

SALAU: I com estan els animals, Cisco?

CISCO: Arreglats! No els falta res, per ara.

GRAVAT (*al SALAU pel cigar que fuma*): Que va sol? No en tens cap més, d'aquests cigars?

SALAU: Sí, home, sí.

GRAVAT: Ves i allarga'n un, doncs.

SALAU (*tria un cigar d'entre els que es treu de la butxaca i l'ofereix al GRAVAT*): Té, ni un de l'Havana. Que tirarà bé!

GRAVAT: Dona'm la capsa. (*Li dona la capsa.*)

SALAU (*en dona un al CISCO*): Ah! Sí. Té també tu, Cisco.

CISCO: Gràcies, home.

SALAU (*de l'escena estant es contempla els animals i els arria*):
Moro!... Oixque! Oixque! Iaa!... Galant!... (*dirigint-se al GRAVAT i al CISCO*): Quin animal més brau! Sembla una torre!

GRAVAT: Te'l vols vendre?

SALAU: Oh! No és meu. Això el seu amo. Ja n'hi donen deu unces.

GRAVAT: No les val pas. (*El GRAVAT dona foc al CISCO.*)

SALAU: Què dius, que no les val? Fuig, fuig, home! No te l'has mirat bé. Si fos meu ni per quinze no me'l vendria. No has vist res més obligat que aquesta bèstia. Té uns quatre quartos... El vegessis pujar el coll...

CISCO (*en to de burla*): Ah! Ara que parlem del coll. Què diu, que l'altre dia te'ls van fer deixar?

SALAU: Sí... Però si no m'haguessin sorprès adormit, ja t'asseguro que no m'haurien pas fet descansar ni un cèntim.

GRAVAT: Sí, què hauries fet?

SALAU: M'hauria resistit.

GRAVAT: El millor és donar-los els quartos i callar. Tres o quatre homes contra un, no hi ha més remei que deixar-se tallar de la capa.

SALAU: No hi estic pas conforme. Amb una bona vara ningú no em fa por.

GRAVAT: Deixa't de vares... Salau. De més pintats que tu han hagut de rendir-se com uns xais.

CISCO: Que rodi, que rodi!

SALAU: Calla, tu, xerraire! Quins homes més porucs! Sembla que no us hagueu trobat mai en res.

GRAVAT: Tu, sí... Però també te'ls fan deixar.

SALAU: Si em sorprenen adormit...

GRAVAT: Bé et deuen despertar per fer-te el compte. I, un cop despert, per què no et resisteixes? Vaja, no presumeixis, fatxenda!

SALAU: Covards, més que covards! Quan sento explicar al pare les coses del seu temps, llavors que corrien les diligències... saps?... Quan encara no hi havia carrils i veig els carrers d'avui, tot em sulfuro. Llavors un carreter sol era capaç de pelar tota una quadrilla de lladres.

CISCO: Si els hi lligaven a la soca d'un arbre.

SALAU: El pare una nit en va estendre mitja dotzena.

GRAVAT: Amb la llengua.

CISCO: I és clar!

SALAU: Els va estendre, els va estendre!

CISCO: No devien ésser homes, devien ésser mocadors per eixugar.

GRAVAT: Encara ens farà creure que era un valent, el seu pare.

SALAU (*dirigint-se cap al fons*): Vaja, aneu, criatures!

CISCO: L'avi vell!

SALAU: Deixa'm anar a fer l'última copa, i cap a dormir. Covards, més que covards!

GRAVAT: Espera't que vinc.

SALAU (*dirigint-se cap al fons*): Vaja, anem, que t'acompanyaré fins al teu jaç, perquè si et sortien...

GRAVAT: Anem, anem. (*El GRAVAT i el SALAU se'n van per l'esquerra del fons.*)

CISCO (*posant-se a cridar*): Lladres! Lladres!

El SALAU i el GRAVAT es giren impulsivament.

GRAVAT: Vaja!

SALAU: Ruc!

CISCO: Que s'ha girat de pressa!... El valent!...

SALAU: Ja estàs ben llest, noi.

CISCO: El terror!

Desapareix rient. Per l'esquerra del fons, tot enraonant apareixen el VICENÇ, la CÀNDIA i el BLASI. Aquests dos van bruts i espellifats. El BLASI, amb un gaiato i un sarró.

ESCENA V

El VICENÇ, la CÀNDIA i el BLASI.

VICENÇ: Vaja, prou!

BLASI: Però, home, no sigueu així.

VICENÇ: Ja us he dit que no!

CÀNDIA: Per compassió!

VICENÇ: Jaieu aquí, si voleu.

CÀNDIA (*amb gran prec*): Feu-nos aquest favor, bon home.

BLASI: Mireu que estem molt cansats.

VICENÇ: On trobareu un jaç millor que aquesta palla? De quin pa feu rosegons! Ni un llit amb tres matalassos. Vosaltres rai!

BLASI: Deixeu-nos anar a dalt, on dormen els que poden pagar. Jo també us pagaré el que sigui.

CÀNDIA: No tingueu quimera de res.

VICENÇ: Que no veieu que aneu tan bruts?

BLASI: Ja ens espolsarem... Ja ens rentarem.

VICENÇ: Dormiu aquí, i doneu gràcies que us reculli, mestre.

BLASI: És que... (*Fent veure que té ofec*): És que no em trobo gaire bé. Estic malalt, creieu-me.

VICENÇ (*amb recel*): No us trobeu bé?

BLASI: No... no...

CÀNDIA: Estem morts de tant caminar.

VICENÇ (*amb més recel que de primer*): D'on veniu?

BLASI: De Barcelona.

VICENÇ: I per venir de Barcelona fins a Montcada us queixeu? Per què no us quedàveu a ciutat?

BLASI (*excusant-se*): Oh...

VICENÇ: Què?

BLASI: Ens volien tancar.

VICENÇ (*amb naturalitat*): A la presó?

BLASI (*amb horror*): No, Déu nos en guard!
VICENÇ (*amb ironia*): Doncs, on?
BLASI: A una casa que ve a ésser el mateix que la presó.
CÀNDIA: A Barcelona no els volen, els pobres.
BLASI: Més s'estimen els rics.
VICENÇ: Bé, bé... Apa, dormiu.
BLASI: Veureu...
VICENÇ: Que callem!
CÀNDIA: Tingueu llàstima i compassió d'aquest pobre infeliç!
BLASI (*fent el ploricó*): D'aquest pobre vell!
VICENÇ: Sembla que esteu molt mal avesats.
BLASI: Si no fos que...
VICENÇ: Prou! Apa, dormiu!... Com estem aquí! Bona nit.
BLASI: Bona nit. No us enfadeu, per això.
VICENÇ: Que no us torni a sentir més. (*El VICENÇ va per anar-se'n.*)
BLASI (*amb molt de misteri*): Hostaler!
VICENÇ (*de mala gana*): Què hi ha?
BLASI: Una pregunta.
VICENÇ (*amb to natural*): Digueu.
BLASI: Escolteu, home... Acosteu-vos.
VICENÇ: Enllestiu d'una vegada!
BLASI (*en veu més misteriosa que primer*): Que diu que corren tants lladres per aquests volts?
CÀNDIA (*esporuguida*): Ai!
BLASI: Tothom diu que al coll de Montcada cada nit hi ha molts robatoris. És veritat? (*Se senten lladrucs de gossos molt lluny.*)
Sentiu? Sentiu els gossos?
VICENÇ (*molt recelós*): I... per què m'ho pregunteu?
BLASI: Oh! Per res... Aquesta és molt poruga.
CÀNDIA: Hostaler, no acluqueu els ulls, vigileu. (*Paren de lladrear els gossos.*)
VICENÇ: Però, per què teniu aquesta por? Que porteu diners, per ventura?

BLASI (*amb angúnia*): No... No...

VICENÇ (*més recelós que de primer*): Que us han robat mai?

BLASI (*horroritzat*): No!... No!... Ai, no me'n parleu!

VICENÇ (*que es noti que té por*): Escolteu. D'on sou?

BLASI: De Sant Quirze de Besora.

VICENÇ: Com us dieu?

BLASI: Blasi Serra.

VICENÇ (*dirigint-se a la CÀNDIA*): I vós?

CÀNDIA: Jo? Càndia Comas. Per què ens ho pregunteu?

VICENÇ: Per saber-ho.

BLASI (*ferit en l'amor propi*): Mestre... Per qui ens heu pres?

VICENÇ: Prou. (*Tornen a lladrar els gossos.*)

BLASI: Aquests gossos, que en volen dir de coses! Sentiu?
Sentiu?... I no paren! Ai, pobres de nosaltres!

VICENÇ: Dormiu, dormiu! Què voleu que us robin a vós?

CÀNDIA (*amb prec*): Deixeu-nos anar als llits.

BLASI: Hostaler, hostaler...

VICENÇ: Que callem! Si no, us trec fora d'aquí!

Desapareix per l'esquerra del fons.

ESCENA VI

Els mateixos, menys el VICENÇ.

BLASI (*després d'un curt silenci*): Quina feredat!

CÀNDIA: M'has fet venir por.

BLASI: És una nit fosca com una gola de llop. En nits així és quan els lladres fan de les seves.

CÀNDIA: No cridis tant!

BLASI: Que sents els gossos?

CÀNDIA: No, no sento res.

Apareix el CISCO per l'esquerra.

ESCENA VII

Els mateixos i el CISCO.

CISCO: Hola, bona gent. Que encara no teniu son?

*Tant el BLASI com la CÀNDIA es miren
amb molt de recel el CISCO.*

BLASI: No, no encara.

CISCO: Que fa gaire que sou aquí?

BLASI (*espantat*): No, no fa gaire.

CISCO: Que veniu de la part de Barcelona?

BLASI (*en veu tremolosa*): Sí... sí.

CISCO: No heu trobat pas els civils?

BLASI: No, no els hem vist.

CISCO: Així, que no vigilin. Pobres carreters!

BLASI: Què voleu dir?

CISCO: Que per aquesta carretera corren molts pillets
que els fan deixar:

«Diners o la vida». No hi ha més llei que hi valgui.

BLASI: Que sou, potser, el matalot d'aquest hostal?

CISCO: Sí. Que no hi havíeu dormit mai, en aquesta pallissa?

BLASI: No. És la primera vegada.

CISCO: Jo em creia haver-vos vist altres nits.

Curt silenci.

BLASI: No! És a dir, que hi ha robatoris?

CISCO: Tot sovint. Deixa'm anar a la meva feina.

Desapareix per tornar a sortir de seguida.

ESCENA VIII

Els mateixos. De seguida el CISCO.

CÀNDIA (*en veu molt baixa*): D'això... Matalot! No hi ha por?

CISCO: De què?

CÀNDIA (*en to concentrat*): De lladres!

CISCO (*en veu natural*): Ah! No! Nosaltres rai!

Reprèn la cançó i desapareix per l'esquerra.

ESCENA IX

Els mateixos, menys el CISCO.

BLASI (*després d'un curt silenci*): Quina quietud!

CÀNDIA: No se sent res.

BLASI: Em sembla que estem en perill.

CÀNDIA (*esfereïda*): Tota m'ha espantada, el matalot.

BLASI: Com deuen fer de les seves!

*Lladren els gossos, que es noti que són
els de l'hostal.*

CÀNDIA: Ara!

Para el lladruc dels gossos.

BLASI: Ja no se senten. (*Se sent un xiulet molt a prop.
Aterroritzat:*) S'han fet el senyal.

Apareix el CISCO amb la senalla plena de gra.

ESCENA X

Els mateixos i el Cisco.

CISCO: Bo!... Qui és aquest que ve a donar mal temps? Vaja unes hores de plegar!

BLASI: Que ha arribat algun carro?

CISCO: Que no ho heu sentit?

BLASI (*tranquil·litzant-se*): Ah!... Em pensava...

CISCO: Així es rebentés, aquest carreter! Xo, xoo, Gallarda!

Desapareix per l'esquerra.

ESCENA XI

Els mateixos, menys el CISCO.

BLASI: Ara sí que em creia de debò que ja hi érem.

CÀNDIA: Ditxosos diners! Quines angúnies porten! Més hauria valgut que els haguéssim deixat estar!... Quan no en teníem cap, no sofríem d'aquesta manera.

BLASI: Fuig... No diguis disbarats! Ah! Quin goig quan vaig obrir la cartera i em trobo amb tant dineral! Que m'hauria agradat, que m'haguessis vist quan vaig trobar-la!

CÀNDIA: Ja t'ho deia, que no ens deixéssim en ésser a Barcelona.

BLASI: No veus que, anant junts, no hauríem arreplegat tanta caritat.

CÀNDIA: Jo no faig tanta llàstima com tu.

BLASI: Perquè ets més jove. *(Amb angúnia i goig a la vegada:)*
¿Veritat que sembla mentida que, amb tanta gent com passa pels carrers, no se n'hagués adonat un altre primer que jo?
I és en el mig del pas!

CÀNDIA: Sí, que sembla mentida. ¿No vas dir res a ningú, ni vas preguntar qui l'havia perduda?

BLASI: A qui volies que ho preguntés? Tothom hauria dit que era seva.

CÀNDIA *(després d'una petita lluita)*: Jo la llençaria.

BLASI *(amb indignació)*: Què dius ara?

CÀNDIA: ¿No veus que tenint tants diners tampoc no podem viure amb tranquil·litat?

BLASI: Que aviat t'amoïnes! Tu creu-me a mi.

CÀNDIA: És que tinc por...

BLASI *(interrompent-la)*: Dels lladres? Oh! Jo també.

CÀNDIA: I de la justícia, Blasi. Si ens troben amb aquests diners a la cartera...

BLASI: Direm que és ben nostra.

CÀNDIA: I si ens ho fan demostrar? Com... com ho farem?

BLASI: Com? Què tants romansos! L'hem trobada i és ben nostra!

CÀNDIA: Ves quants dies que anem pel món com dos perduts sense poder-ne fer ús.

BLASI: És clar que no! ¿No comprens que, si tan de sobte ens veien menjar bé, i gastar força, sospitarien?

CÀNDIA: Doncs, val més ésser pobre.

BLASI: Ah! No!

CÀNDIA: Quedem-nos en un poblet d'aquesta rodalia. ¿Per què hem d'anar tant de temps portant una riquesa a sobre i patint gana?

BLASI: Tots els pobles d'aquests volts estan plens de gent dolenta.

CÀNDIA: Busquem-ne un en què hi hagi gent bona.

BLASI: On el trobarem? No em faria res, patir un any, anant d'ací d'allà, mentre trobés una caseta al mig d'un bosc, ben sola, on els lladres no pensessin mai de venir-hi.

CÀNDIA: I, doncs, què farem?

BLASI: Què farem? Ah! Espera't, no cridem gaire. No se senten els gossos estona ha. (*Curt silenci.*) Què farem, deies?

CÀNDIA: Sí, digues.

BLASI: I si anéssim cap al nostre poble?

CÀNDIA: Allí tothom ens coneix.

BLASI: Ah! No fem el ric tot d'un plegat, de mica en mica, saps?... Mira, Càndia, en ésser allí dalt firarem un burret que el trobarem per pocs quartos. Després comprarem força aviram i anirem a vendre-la al mercat de Ripoll. Més tard posarem lloques, i ja veuràs, ja veuràs, com s'anirà enfilant la casa.

CÀNDIA: Viurem ben tranquils. Mai més no anirem a demanar caritat.

BLASI: Això mateix. Ni mai més no anirem de poble en poble, ni per aquestes carreteres, prenent sol i serena. Ja no patirem gana, ni ens veurem maltractats per uns i recollits per altres. Ja no haurem de menjar les sobres de les cases, el mateix que els gossos. Tindrem un negoci, que ens donarà per viure tan bé com els propietaris. El nostre capital anirà creixent

amb els guanys. I, si vivim, podrem arribar a ésser rics i fer caritat als pobres.

CÀNDIA: Si no ens roben pel camí!

BLASI (*febricitant, li ensenya els bitllets*): Mira-te'ls! Mira-te'ls!
Que són bonics!

CÀNDIA: I si fossin falsos?

BLASI (*molt excitat i anguniós*): No, no són falsos, perquè encenguen la vista, encanten, enlluernen! Mira-te'ls! Mira-te'ls!

CÀNDIA: Vejam! Vejam!

BLASI: Si els lladres els veien, com s'hi agafarien! (*Se senten els gossos, lluny.*) Ja venen! Sents? Ja venen! Estem perduts!
Vaig a cridar auxili!

CÀNDIA: No, que ens assassinarien!

BLASI: Estem perduts! Estem perduts! Deixa'm amagar bé aquests diners aquí, a la pitrera... Que no me'ls robin!
Que no me'ls robin! (*anant d'una banda a l'altra de l'escena, tots esverats i anguniosos, fins que abraçant-se cauen ajupits a un racó de l'esquerra sota la pallissa.*)

CÀNDIA: No se sent res, no tinguis por: no vindran.

BLASI: Potser esperen que dormim. Ja tinc ganes de reposar...
Com ho arreglarem?

CÀNDIA: Dormim, dormim.

BLASI: Ja tinc un pla. Mira, ara jo jauré un parell d'hores, i, mentrestant, tu vetllaràs. A mitja nit, que és l'hora més perillosa, em despertes, i llavors vetllaré jo.

CÀNDIA: Sí, tens raó.

BLASI: Vigila bé, eh?

CÀNDIA: Sí, home, sí.

BLASI: No t'adormis, ho sents? Si et canses, desperta'm.

CÀNDIA: No enraonem més. (*Silenci. El BLASI aixeca el cap.*) Vaja, dorm. (*El BLASI torna a aixecar el cap.*) Dorm, no tinguis por.

*Apareixen per la porta del fons el VICENÇ i el JOAN.
Aquest últim porta vestit negre tot esflagarsat,
barret tou caigut d'ales, i un sarró. Duu barba llarga
de color castany, els cabells, també molt llargs.
Té una mirada sinistra.*

ESCENA XII

Els mateixos, més el VICENÇ i el JOAN

VICENÇ: Dormiu aquí que tindreu companyia.

JOAN: Gràcies, hostaler.

BLASI (*esparverat*): Qui hi ha?

JOAN: Bona nit i bon hora, company.

CÀNDIA (*a part al BLASI*): Quin home!

VICENÇ: Seieu aquí. Que no mogueu xivarri, eh?

JOAN: Està bé. No passeu ànsia.

Se sent dintre l'estable soroll de picarols.

VICENÇ (*dirigint-se a l'estable diu des de l'escena*): Cisco, ves, que aquest bestiar està entresuat. Tira'ls una manta al damunt mentre els dones el gra. (*Desapareix pel fons, esquerra.*)

ESCENA XIII

Els mateixos, menys el VICENÇ.

JOAN: Que veniu de molt lluny, mestressa?

BLASI: Sí, de molt lluny.

JOAN (*a el BLASI*): Em pensava que dormíeu.

BLASI: No.

CÀNDIA: I vós, d'on veniu?

JOAN: Jo? De Sabadell. I què, s'arreplega gaire?

CÀNDIA: Quasi no es fa per viure.

JOAN: Mireu, jo tot el dia que camino i es pot dir que encara no he menjat res. Pertot sempre el mateix: «Déu us empari, germanet». Em sembla que aviat no ens quedarà cap més recurs que anar a robar! L'ofici ja no dona.

CÀNDIA (*adormint-se*): Paciència, company!

JOAN: Sembla que teniu son. Jo també, no us penseu. Deixeu-me jeure. Que us heu de llevar gaire de matí?

CÀNDIA: Així que claregi.

JOAN: Doncs no enraonem més, que la nit passa. (*El JOAN va a ajeure's al costat del BLASI, aquest s'esfereix i vol apartar-se'n.*)

BLASI: Ah!

JOAN: Què teniu, company?

BLASI: Res, res.

JOAN: Bona nit.

CÀNDIA: Bona nit.

*Silenci. El JOAN queda adormit de seguida.
El BLASI de tant en tant aixeca el cap per mirar
si el JOAN dorm. Al lluny se senten tocar deu hores.*

ESCENA XIV

Els mateixos i el CISCO.

CISCO: Ja dormim?

CÀNDIA: Gràcies a Déu.

El CISCO s'emporta el fanal que hi ha penjat en una estaca, i se'n va per l'esquerra. L'escena queda completament fosca.

ESCENA XV

Els mateixos, menys el CISCO.

La CÀNDIA es va adormint.

CÀNDIA (amb veu ensenyada): I és un bon home? (Se senten lladrar els gossos lluny.) Blasi... Blasi...

Paren de lladrar els gossos. Se sent un xiscler d'òliba. Silenci. Lladra un sol gos a prop amb un udol trist.

BLASI: Calla, calla!

Para de lladrar el gos. Se sent, més accentuat que de primer, el xisclar de l'òliba.

CÀNDIA (molt baix): Dorm, dorm. (El BLASI s'adorm. Després d'un curt silenci, la CÀNDIA adormida cau damunt del BLASI. Ell, esfereït, l'agafa pel coll.)

BLASI: Ah, no t'escaparàs! T'he d'escanyar! Lladre! Lladre!

En sentir els crits que fan el BLASI i els sanglots de la CÀNDIA, el JOAN es desperta amb sobresalt. Fins al final amb gran rapidesa i tribulació.

JOAN: Què hi ha? Què passa? Que es maten! Auxili! Assistència!
(El BLASI escanya la CÀNDIA que queda, tota escabellada, morta de cara enlaire.) Hostaler! Hostaler! Veniu... Correu!... (Es dirigeix a l'estable cridant.)

BLASI: Oh! Lladre, més que lladre! Et pensaves que dormia!

JOAN: Hostaler! Hostaler!

Apareix el CISCO amb el fanal encès.

ESCENA ÚLTIMA

Els mateixos més el CISCO.

CISCO: Què hi ha?

JOAN: Veniu.

BLASI: Lladre! Lladre!

CISCO (*acostant el fanal al capdàver de la CÀNDIA*): Què veig?

BLASI (*esgarrifat*): Ah!... Què he fet!... No, no! No pot ésser...
(*Nerviosament palpa el cos de la CÀNDIA, la redreça agafant-la pel cap i diu en to tràgic*;) Càndia!... Càndia!... Lladres!
Lladres!...

*Fuig horroritzat, a genollons, bo i escabellant-se.
El JOAN i el CISCO es queden atònits,
no comprenent la situació.*

TELÓ RÀPID

Sant Andreu de Palomar (Barcelona),
juliol de 1899.

Els vells

(1903)

Fitxa de lectura

Autor

IGNASI IGLÉSIAS (1871-1928)

Títol

Els vells (1903)

Edició

Els vells. Barcelona: Llibreria Espanyola (Antoni López, editor), 1903.

Els vells, Fructidor. Barcelona: Edicions Mentora, maig de 1932. (Obres completes; 8)

Personatges

Úrsula (65 anys), Susanna (65 anys), Engracieta (23 anys), Joan (70 anys), Valeri (70 anys), Agustí (25 anys), Xalet (60 anys), Oleguer (80 anys), Jeroni (65 anys), Pere (70 anys), Menut (80 anys), Borra (75 anys), Tit (70 anys), Calderí (75 anys), Rovellat (70 anys), Vador (70 anys).

Estrena

Barcelona. Teatre Romea, 6 de febrer del 1903. Intèrprets: Anna Monner (Úrsula), Maria Morera (Susanna), Dolors Delhom (Engracieta), Enric Borràs (Joan), Iscle Soler (Valeri), Joan Domènech (Agustí), Jaume Capdevila (Xalet), Jaume Martí (Oleguer), Cecili Rodríguez (Jeroni), Francesc Bals (Pere), Modest Santolària (Menut), Vicenç Daroqui (Borra), Jaume Virgili (Tit), Agustí Antiga (Calderí), Alfons Marxuach (Rovellat) i Casimir Ros (Vador). Director artístic: Enric Borràs.

Informació extreta del text d'Edicions Mentora.

Gènere

Teatre social.

Temàtica-sinopsi

La desprotecció en què es troben els obrers, en aquest cas del sector del tèxtil, en arribar a la velledat i quedar-se sense feina.

Espais

L'acció transcorre en una barriada fabril dels suburbis de Barcelona.

Els vells

(1903)

PERSONES DRAMÀTIQUES

ÚRSULA

SUSANNA

ENGRACIETA

JOAN

VALERI

AGUSTÍ

XALET

OLEGUER

JERONI

PERE

MENUT

BORRA

TIT

CALDERÍ

ROVELLAT

VADOR

ACTE PRIMER

Sala modesta amb les parets emblanquinades. Al fons, un balcó amb cortinetes blanques, que dona al carrer. Davant del balcó hi ha un braser encès. Al primer terme de la dreta, una alcova amb cortines mostrejades, de color d'alanquins i amb serrell blanc, amb borles, els peus d'un llit de caoba i una estora a terra. A continuació, una porta. Al primer i segon termes de l'esquerra, dues portes més: l'una comunica amb el menjador i l'altra, amb un dormitori. A la dreta del fons, una tauleta coberta amb un tapet senzill. A l'esquerra, una calaixera de caoba, damunt de la qual hi ha una escaparata i dos pitxells de porcellana amb flors artificials. Decoren les parets dos o tres quadres amb cromos i alguns agrupaments de retrats, records de treball i de família. Ben repartides per l'escena, mitja dotzena de cadires de caoba i palla fina.

És cap al tard, al començament de l'hivern.

ESCENA PRIMERA

L'ÚRSULA i la SUSANNA.

*Estan assegudes davant del balcó, a la vora del
braser. La primera posa un pedaç a un gec de cotó
blau, la segona fa mitja.*

SUSANNA: Ai! No trobes que fa molt de fred, avui?

ÚRSULA: No pas aquí dins.

SUSANNA: Jo tinc les mans glaçades. No sé com puc fer mitja.

ÚRSULA: Escalfa-te-les, dona. Que bon caliu hi ha al braser.

SUSANNA (*deixant la mitja damunt de la falda per escalfar-se les
mans*): Estic balba. (*Buscant la paleta per damunt de la capsa
del braser.*) On és la paleta?

ÚRSULA (*mirant si la troba*): Ara mateix l'he feta servir.

SUSANNA: Ves, ves, que la tens a sota dels peus.

ÚRSULA (*enretirant un xic les faldilles*): Ah! Sí, mira-te-la.

SUSANNA (*remenant el caliu*): Ai, filla! Això retorna! Hi hauries
d'afegir una mica de terregada. Si no, se't passarà.

ÚRSULA: Després, si de cas. (*Silenci. La SUSANNA deixa la paleta
i reprèn la tasca.*)

SUSANNA: Quin temps d'hivern! No voldria que vingués mai.

ÚRSULA: Jo tampoc. No hi ha com l'estiu.

SUSANNA: Sobretot per als pobres. (*Curt silenci.*)

ÚRSULA (*mirant el gec*): No sé com s'ho fa el meu home per
espatllar la roba tan de pressa.

SUSANNA: Veïssis el de casa! Sempre em ve tot estripat. Sembla
que els dimonis l'esgarrapin, allà, a la fàbrica.

ÚRSULA: Com que no hi paren compte...

SUSANNA: L'haguessin d'apedaçar ells! Ai, Senyor! Com més vella
em faig, més maldecaps em surten.

ÚRSULA: Oh! Oh! Tot el dia et queixes. Sembles un sac de gemecs.

SUSANNA: Riu-te'n, si et sembla!...

ÚRSULA: Per dos total que sou...

SUSANNA: Sí, dos que encara no valen per un. Ves el Valeri, pobret!
És tan vell, ja!...

ÚRSULA: També ho és el Joan!

SUSANNA: Però vosaltres teniu la noia, que està a punt de casar-se.

ÚRSULA: Refia-te'n massa, dels fills!

SUSANNA: És clar que me'n refiaria, si els meus em visquessin!

ÚRSULA: Potser estaries pitjor que ara.

SUSANNA: No, pitjor, no. Em quedaria l'esperança que ells,
a la meva vellesa, m'ajudarien.

ÚRSULA: O no.

SUSANNA: Mira, vosaltres, ventura en tindreu de l'Engracieta.
Un cop casada, mai per mai que el Joan quedés sense feina,
ves si ella us deixaria morir en un racó. Ni ella ni el seu home
no ho comportarien.

ÚRSULA: És clar que no.

SUSANNA: Ho veus, dona? Vosaltres, encara que us feu vells,
ja compteu amb dos puntals. Jo i el Valeri, que no comptem
amb res, amb res! Tot el que teníem, la poma per a la set que
havíem estalviat, l'hem gastada tota en malalties. Que ens en
tenen de moneda, els metges i els apotecaris!

ÚRSULA: Ai! No me'n parlis, Susanna.

SUSANNA: De vegades, quan em veig tan vella, em venen uns
pensaments... Penso: «Què seria de nosaltres demà,
Déu nos en guard, que el Valeri el despatxessin? Qui ens
recolliria?». I em ve una basarda, una mena de basarda més
estranya... i un fred més gelador!...

ÚRSULA: Quines manies, tu també!...

SUSANNA (*amb molt de sentiment*): No tinguessis ningú per a fer-te
costat!...

ÚRSULA: Bé, vaja, no te'n recordis d'aquestes coses tan tristes!

SUSANNA (*eixugant-se els ulls*): Els pobres hem de rumiar sempre,
sempre!

ÚRSULA: Val més anar fent a ulls clucs... Qui dia passa, any empeny.

SUSANNA: Em canso! No tinc ningú que m'ajudi.

ÚRSULA: Jo dec tenir minyona.

SUSANNA: No, però i la noia?

ÚRSULA: L'Engracieta? Altra feina té per ella. Abans sí que m'ajudava una mica, però ara no puc refiar-me'n gens.

SUSANNA (*amb estranyesa*): No?

ÚRSULA: Veuràs: s'acosta el dia del casori, i la pobra, havent d'anar a la fàbrica, al vespre, si una hora li queda, l'aprofita per a ella. Com que no dona res a fer... Res, ni una peça de roba blanca.

SUSANNA: Quina sort!

ÚRSULA: Filla, té unes mans de plata! Ja veuràs quin bé de Déu a la calaixera! I quin parament!... Ni una noia de casa bona!

SUSANNA: Doncs digues que seran unes bodes...

ÚRSULA (*interrompent-la*): Per ésser pobres com som, potser massa lluïdes i tot.

SUSANNA: Millor, dona!

ÚRSULA: Sí, millor! Amb tot i això, em temo que siguin tristes.

SUSANNA: Ai, ai! Per què? Bé s'estimen prou ella i l'Agustinet.

ÚRSULA: És clar que s'estimen!

SUSANNA: Bé sembla prou bo, aquell xicot.

ÚRSULA: Molt n'és, de bo! Massa!

SUSANNA: Massa?

ÚRSULA: Sí. No hauria d'escoltar tant el seu pare.

SUSANNA: Li té molt de respecte.

ÚRSULA: Respecte? Respecte? El Xalet és un brètol, un gandulot. Sí, un gandulot que vol viure amb l'esquena dreta, a costa de les suors del seu fill.

SUSANNA: Diu que no gasta salut...

ÚRSULA: Ja li sé un remei.

SUSANNA (*somrient*): Sí?

ÚRSULA: Una vara, una bona vara de freixe!

SUSANNA: Que ho faries fort!

ÚRSULA: Ves què li ha fet la nostra filla, i què li hem fet nosaltres, per dir-ne tant de mal?

SUSANNA: Potser no és veritat.

ÚRSULA: Si pertot ens bescanta! A l'Engracieta no li troba sinó tares. I a mi i a el Joan ens deixa!... Vol desfer-lo, aquest casament. No li convé que el seu fill prengui estat. És clar: no li convé! Casat el noi, ell no podria fer de les seves, com ara. No el veus? Tot el dia el passa engorronit a «La Círrera»...

SUSANNA (*interrompent-la*): Ai! En aquella tavernota?

ÚRSULA: ...jugant a cartes. Sort que no és donat a la beguda.

SUSANNA: Ell sí que se'n pot riure!

ÚRSULA: Sí, noia, sí. Té vint-i-quatre hores de renda cada dia. Qualsevol vagi a la fàbrica! (*Se sent la campaneta de la porta de l'escala.*) Sembla que truquen.

SUSANNA: No sé...

ÚRSULA: A veure. (*Se'n va per la primera porta de l'esquerra.*)

ESCENA II

La SUSANNA sola. De seguida l'ÚRSULA i el XALET.

SUSANNA (després d'un llarg silenci tot fent mitja i llançant un sospir): Ai, Senyor! (Curt silenci. Esbarria el caliu del braser. Seguidament, per la porta de l'esquerra compareixen, enraonant, el XALET i l'ÚRSULA.)

ESCENA III

La SUSANNA, l'ÚRSULA i el XALET.

XALET (*entrant*): Hola, Susanna!

SUSANNA: Hola! Com anem, Xalet, com anem?

XALET: Ja ho podeu veure, coent i menjant.

SUSANNA: I l'ofec, com va?

XALET: Si un pogués treure's vint anys del damunt!...

ÚRSULA (*asseient-se a la vora del braser*): El vostre mal no vol soroll.

XALET: Ah! No. Ni disgustos. Tranquil·litat, noies, tranquil·litat.

ÚRSULA: I bons aliments, eh?

XALET: Àngela.

SUSANNA: I no us feu donar una mirada pel metge?

XALET: Què saben els metges! (*Es treu la petaca i cargola una cigarreta.*)

SUSANNA: Encara que només sigui per a deturar-lo, el mal.

XALET: S'ha de patir!

SUSANNA: Voleu callar!

XALET: Ho tinguéssiu vós! (*acabant la cigarreta i acostant-se al braser.*) Deixeu-me encendre.

ÚRSULA: Enceneu amb un misto.

XALET: S'ha d'estalviar, dona! En aquest món només es té el que s'estalvia. (*Agafa la paleta, pren caliu del braser i encén.*)

ÚRSULA: Sí, recollidor de segó i escampador de farina.

XALET (*amb la paleta a la mà*): Per què ho dieu això, Úrsula?

ÚRSULA: Per què?... Ai! Enceneu, home, enceneu! Mireu que us cau el foc i em cremeu la capsa del braser.

XALET: Oh! És que no sé per què m'ho dieu... (*Encén la cigarreta.*)

ÚRSULA: Ai! Aneu, aneu a fer fum a l'infern!

XALET: Que sou delicades!

SUSANNA: Quin viciot, els homes!

XALET (*tornant el caliu al braser i deixant la paleta damunt de la capsa*): Veieu? Ja està encès. Deixeu-me seure una estona per escalfar-me, que estic balb.

SUSANNA (*aixecant-se*): Teniu, seieu a la meva cadira.

ÚRSULA: Ja te'n vas?

SUSANNA (*amb la mitja a les mans*): Sí, que comença a ésser tard.

XALET: Doncs, seiem-hi. (*Un cop està assegut a la cadira que li ofereix la SUSANNA:*) Apa, Susanna, quina virtut que gasteu!

SUSANNA (*somrient*): És l'única renda que tinc.

XALET: Que per molts anys pugueu dir-ho!

SUSANNA (*fent una rialleta*): Gràcies. Ai! Deixa-me'n anar a dalt, que si aquell venia...

XALET: Que encara heu de fer el sopar?

SUSANNA: Sí, però de seguida estarà llest.

XALET: Veieu? Jo estona ha que el tinc fet. I després diuen si les dones...

ÚRSULA (*interrompent-lo*): Vós sí que aviat us ho teniu compost. Com que gairebé tot ho compreu cuit a «La Cirera»...

XALET: Només les mongetes, hi compro. Ja veureu: per dos que som a casa, no val la pena de coure'n. Un s'estalvia carbó.

ÚRSULA: I feina.

XALET: Al noi li és igual.

ÚRSULA: Pobre Agustinet! Ell prou s'escarrassa, però vós no el porteu gens bé.

XALET: Si no puc tractar-lo millor!

ÚRSULA: El dia que es casi...

XALET (*interrompent-la*): Si fa no fa, anirà com ara. Com que me'n cuidaré jo mateix de la teca...

ÚRSULA: Vós?

XALET: Sí, jo.

ÚRSULA: No, vós a treballar. O, si no, ja que no voleu fer res...

XALET (*amb dignitat*): Bé, no m'ho digueu això, Úrsula. Jo no us he faltat, enteneu?

SUSANNA: Deixeu-ho córrer.

XALET: Oh! És que aquesta dona s'ha pensat una cosa i el tret li sortirà per la culata. Ja us veig les manyes, mestressa.

ÚRSULA: Prou feina teniu per a vós.

XALET (*amb ironia*): Vosaltres voldríeu que el noi, un cop casat amb l'Engracieta, vingués a viure aquí, en família...

ÚRSULA: Jo li faria de mare.

XALET (*irònicament*): De mare? Ja sé el que voleu dir!

ÚRSULA: Si ho sabeu, millor per a vós.

XALET: El noi, casat i tot, no es mourà de prop meu. Això perquè us consti.

ÚRSULA: Ja en parlarem.

SUSANNA: No us hi enfadeu: val més que mireu d'arreglar-ho de bé a bé.

XALET (*a la SUSANNA*): Aquesta gent no hi pensen, en mi.

SUSANNA: Sí, que hi pensen.

XALET: No ho volen veure que un hom es fa vell i no té salut per a treballar.

ÚRSULA: Bé jugueu a cartes tot el dia!...

XALET: Per distreure'm, només que per distreure'm.

ÚRSULA: L'home que és bo per al joc, també ho és per al treball.

XALET: Allò no és treballar, allò és un divertiment.

ÚRSULA: Un divertiment amb el qual, pegant cops de puny sobre la taula i fent gestos i crits, us canseu més que un teixidor de voltant en un dia.

XALET: Tot cansa en aquest món.

ÚRSULA: Però si en vida de la vostra dona ja fèieu el mateix!
Pobra Rosària!

XALET: No és veritat.

ÚRSULA: De jove jove que no aneu a la fàbrica.

SUSANNA: Oi, que és cert?

XALET: Perquè de jove jove que no gasto salut. Però sempre m'he enginyat per treure'm un jornalet.

ÚRSULA (*amb ironia*): Sí, venent ocells i fent gàbies.

XALET: No hagués estat pel noi!...

ÚRSULA: Excuseu-vos amb el noi!... Jo els coixos els conec
assentats.

XALET: Si els veieu les cames.

SUSANNA (*rient*): Ja et dic jo del Xalet!...

XALET: Sí, aneu rient, aneu rient! Com que les coses van tan bé!...

ÚRSULA: I per què us excuseu amb el noi?

XALET: Perquè, així que va ésser una mica espigat, va començar
que no li agradava veure tants ocells engabiats a casa, i...
pare, això, i pare, allò, va pregar-me tant i tant, que a l'últim
vaig desfer-me'n, d'aquelles bestioles.

SUSANNA: Per què?

XALET: Que no us ho dic? Perquè l'Agustí no em callava mai. I que
em deia unes expressions que semblaven sentències! Res:
s'havia fixat que el nostre pis era una presó i jo l'escarceller.
Màximes, sabeu? I per donar-li gust...

ÚRSULA: Vàreu deixar anar els ocells.

XALET: No, me'ls vaig vendre.

SUSANNA: Pobrets!

XALET: Ja veieu quin sacrifici! I a fe que ja tenia el negoci
arrencat. D'aquí em ve aquesta gran afició a jugar a cartes.
(*Canviant de to:*) Però, tornem, tornem al que us deia de
primer.

ÚRSULA: Què em dieu?

XALET: Que vosaltres no hi penseu en mi, tant se us en dona.
Si poguéssiu, em deixaríeu plantat al mig del carrer.

ÚRSULA: I ara! Què us empatolieu?

XALET: Estigués a la vostra mà! O bé em tancaríeu a l'hospici...

ÚRSULA (*indignada*): Nosaltres?

XALET: Però us les haureu d'espinyar, perquè el noi m'estima.

ÚRSULA: Massa, us estima!

XALET: I no em deixarà abandonat a mans mercenàries.

ÚRSULA: Ai, que parreu fi!

XALET: Més que vós!

ÚRSULA: Jo ho veig, ja. D'ençà que us tracteu amb el senyoriu
de «La Cirera»...

SUSANNA (*suplicant*): Vaja, Úrsula...

XALET: La vostra filla vindrà a estar-se amb mi.

ÚRSULA: La noia no es mourà del meu costat.

XALET: Doncs es desfarà el casament.

ÚRSULA: No, el casament no es desfarà perquè tot pot arreglar-se.

XALET: Joestic sol, vosaltres sou tres. I com que l'home en tot i per tot té la dreta...

ÚRSULA (*interrompent-lo*): Vós també podeu venir a viure aquí.

SUSANNA: És el millor que podríeu fer.

XALET: Aquí, jo?

ÚRSULA: Sí. D'aquesta manera estalviaríem un lloguer, i encara més, que allà on mengem quatre...

XALET (*interrompent-la*): Els altres dejenen.

SUSANNA (*rient*): Que és de la broma!

XALET: Ui, ui! Que n'aneu d'errada de comptes!

ÚRSULA: Vós, sí que aneu d'errat! Malgastador, més que malgastador!

XALET: L'estalviadora!... A veure, ensenyeu-me la llibreta de la «Caixa d'Estalvis».

ÚRSULA: Aneu, home, aneu!

SUSANNA: Ai! Cada casa és un món!

XALET: I cada rajola un poble.

ÚRSULA: Carrincló!...

XALET: Que us veig bé, mestressa!

ÚRSULA: I vós voleu portar el traç de la casa?

XALET: Per què no? El noi i l'Engracieta, a la fàbrica. Jo, a la cuina i a tenir el pis ben endreçat.

ÚRSULA: Fugiu, el polít!...

XALET: Aparteu-vos, la polida!...

SUSANNA (*rient*): Ai, Senyor! Encara em fareu riure!

XALET: N'hi ha per a fer una comèdia, de nosaltres. Oi, Susanna?

SUSANNA (*anant-se'n*): Teniu raó. Vaja, adeu, adeu.

XALET: Endavant, doncs.

ÚRSULA (*a la SUSANNA*): Espera't, que vindré a tancar la porta.
SUSANNA (*anant-se'n tot fent mitja*): No us hi encaparreu, Xalet.
XALET: No tingueu por, dona.

*L'ÚRSULA i la SUSANNA desapareixen
per la primera porta de l'esquerra.*

ESCENA IV

El XALET, sol. Aviat l'ÚRSULA.

El XALET es treu una carta de la butxaca del gec i la mira una estona. Després se la desa i torna a encendre la cigarreta en el caliu del braser. Seguidament entra l'ÚRSULA tota sufocada.

 ESCENA V

El XALET i l'ÚRSULA.

ÚRSULA: Quina manera d'afrontar-me davant de la gent!

XALET: Jo?

ÚRSULA: Vós, sí, vós! Ves què pensarà la Susanna!

XALET (*aixecant-se*): Bé, veureu, Úrsula...

ÚRSULA: Espereu-vos que ja vinc.

*Se'n va per la porta de la dreta del costat de l'alcova
enduent-se'n el jec.*

XALET (*tornant a seure*): Potser sí que encara voldrà tenir raó!
(*Curt silenci.*) N'hi ha un tip de les dones! (*Tot fumant:*)
Ja he fet bé de no tornar-me a casar.

Torna l'ÚRSULA.

ÚRSULA: Vaja, esteu content?

XALET: Jo? Per què?

ÚRSULA: No en teniu prou amb bescantar-nos al darrere, que
ens heu de mortificar a casa mateix i davant de persones
estranyes?

XALET: Jo no us bescanto ni us mortifico per res.

ÚRSULA: Encara ho negareu?

XALET: És clar que sí!

ÚRSULA: I, doncs, per què dieu tant de mal de la noia?

XALET: Jo no en dic mal de la vostra filla, això m'ho lleven.

ÚRSULA: I el que feu amb l'Agustinet? També ho desmentireu?

XALET: Què faig?

ÚRSULA: Li aconselleu que no es casi, que la deixi, a
l'Engracieta... Pobre! Ara que l'estima tant!

XALET: Tampoc no és veritat!

ÚRSULA: Pocapena!

XALET (*amb èmfasi*): Jo, al noi, només li faig avinent que s'hi pensi bé en casar-se... que no hi vagi de boig. Avui dia els pobres han de mirar-se molt a posar boques al món! Els queviures costen un ull de la cara, els lloguers de les cases com més va més s'apugen, les necessitats creixen. Vet aquí el que li dic. La meva obligació és d'avisar-lo, donar-li bons consells. Per a això li soc pare!

ÚRSULA: I quin pare!

XALET: Aviat és fet un casament. De primer tot són alegries, sembla que no s'hagi de pondre mai el sol. Després, després venen les penes!

ÚRSULA: Vós, rai! No us posareu cap pedra al fetge.

XALET: Si no me la hi poso jo, se la hi pot posar el noi. Jo el previnc.

Úrsula: Vós penseu com aquell: primer jo, després jo i sempre jo. Sou el pare conveniències.

XALET: El pare pedaç, voleu dir.

ÚRSULA: No sé el que sou!

XALET: Bé, veureu: encara, enraonant, enraonant, ens entrebancaríem de paraules, i a mi, perquè us consti, no em convenen els disgustos.

ÚRSULA: Pobret!

XALET: Jo he vingut...

ÚRSULA (*interrompent-lo*): Per moure raons.

XALET (*amb dignitat*): No. Jo he vingut per donar-vos aquesta carta, que han enviat per al noi. Quan vingui, feu-li a mans. Que no es queda a sopar amb vosaltres, avui, l'Agustinet?

ÚRSULA: Que no ho sabeu de cada dissabte i de cada diumenge?

XALET: Jo ho pregunto, dona.

ÚRSULA: Doneu-me, doneu-me la carta.

XALET (*traient-se-la de la butxaca*): Teniu! Quin urc! No us en distragueu, que m'han dit que duia pressa.

ÚRSULA: Vaja, gansoner!

XALET (*donant-li la carta*): Teniu.

ÚRSULA (*deixant la carta damunt de la calaixera*): Que us n'aneu ja?

XALET: Sí. Que us sap greu?

ÚRSULA: Ai, molt! Tan bona companyia!

XALET: Gràcies per la finesa.

ÚRSULA: Quan us vagui, feu-vos un sacsó a la llengua.

XALET (*fent el desentès*): Per què, Úrsula?

ÚRSULA: Perquè la teniu un xic llarga i verinosa.

XALET: Vós voleu que m'enfadi i no ho aconseguireu. Tinc molta corretja!

ÚRSULA: No el desfareu, no, el casament.

XALET: Jo? A vós us han entabanat.

ÚRSULA: I, doncs, per què dieu pertot que la noia no serà bona per a portar una casa? Per què dieu que és una llaminera i que té el cap ple de pardalets?

XALET: Jo no he dit mai cosa semblant!

ÚRSULA (*acostant-s'hi*): I el que us empatolleu de mi i del Joan?

XALET: Tampoc no és cert. Bé, de vós sí que n'he dit.

ÚRSULA: Què?

XALET: Res, que sou molt prudent.

ÚRSULA: Tant com la vostra dona, al cel siga.

XALET (*dignament*): No retraieu els morts! I justament la meua dona! No us hi podeu comparar en res... Pobreta!

ÚRSULA: Teniu raó! Va ésser una màrtir a prop vostre! La va fer consumir!

XALET (*molestat*): Què sabeu vós! (*Se sent la campaneta.*)

ÚRSULA: Calleu, calleu, que truquen.

XALET: Jo me'n vaig, doncs.

ÚRSULA (*deturant-lo*): Espereu-vos una mica. (*Desapareix per la primera porta de l'esquerra.*)

ESCENA VI

*El XALET, sol. De seguida l'ÚRSULA, el JOAN
i el VALERI.*

*XALET (després d'un curt silenci): Ai, ai! Quina sogra tindràs,
fill meu! Quina sogra! (Fa una altra cigarreta. Se senten
enraonaments a l'interior.) Si jo no vigilés!...*

*Encén la cigarreta. Tornen a sentir-se enraonaments.
Compareixen per la primera porta de l'esquerra
el JOAN i el VALERI, acompanyats de l'ÚRSULA.
Els dos primers venen molt tristos i aclaparats.
Porten tapaboques. Va vesprejant.*

ESCENA VII

El XALET, l'ÚRSULA, el JOAN i el VALERI.

ÚRSULA (*de dins estant*): Entreu, entreu aquí a la sala, que hi ha el pare de l'Agustinet.

JOAN: Ah! Sí?

ÚRSULA: Estona ha que s'espera. Veniu que us escalfareu.

JOAN (*entrant, molt trist*): Hola, Xalet.

XALET: Hola, nois! Ja hem plegat?

JOAN: Sí, ara...

XALET: Què tal? Porteu gaire fred?

VALERI (*concentrat*): Jo en sento molt!

XALET (*oferint-li la cadira*): Doncs, apa, home, escalfeu-vos!

VALERI: No, gràcies.

XALET: Mireu que hi ha un bon braser...

VALERI: No, no vull acostar-m'hi, al foc.

XALET: Si aneu tot arraulit i amb les ales caigudes!

JOAN: Oh! És que estem cansats. Oi, Valeri?

VALERI (*maquinalment*): Una mica...

XALET: Justament avui que és dissabte i no heu treballat tant com els altres dies?

JOAN: Portem el cansament de tota la setmana.

XALET: Ah! També és cert.

ÚRSULA: Que us penseu que fan com vós?

XALET: Jo porto el tràngol d'una família. Els tinguéssiu, els meus tràfecs.

ÚRSULA: Vós?... Prou heu trobat la posició!

XALET: I l'equilibri.

JOAN (*traient-se el tapaboques*): Sí, sí, Xalet.

XALET: No ho sé, pobra gent! Bé, ens n'anirem a sopar.

ÚRSULA: Aneu, aneu.

XALET: Recordeu-vos d'aquella carta.

ÚRSULA: No passeu ànsia.

XALET: Vaja, nois, que us hi conserveu.

JOAN: Amb salut.

VALERI: Bona nit.

ÚRSULA: Anem, que jo encara tinc el sopar per fer.

XALET: Apa, doncs, doneu-vos brasa.

ÚRSULA: Passeu, passeu!

*L'ÚRSULA i el XALET desapareixen
per la primera porta de l'esquerra.*

ESCENA VIII

El JOAN i el VALERI.

*Es queden com petrificats, mirant-se l'un a l'altre.
Llarg silenci.*

JOAN (*anant a seure al volt del braser*): Ara sí que tinc fred!
(*El VALERI no es mou del mateix lloc brandant el cap.*) Valeri.

VALERI: Què vols?

JOAN: Vine, que t'escalfaràs.

VALERI (*anant-se'n*): No. Deixa'm!

JOAN (*amb sentiment*): No te'n vagis, home!

VALERI: Aquella deu esperar-me.

JOAN: Vine, una estona. Ja te n'aniràs de seguida.
(*Suplicant:*) Vine!...

VALERI (*amb gran dolor*): Com m'ho faig? Com li ho dic?...
D'on trec les paraules dolces per a consolar-la?

JOAN: I jo? Vine!... Ajudem-nos l'un a l'altre. Pensem, rumiem!
Vine ací, al costat meu!...

VALERI: Quin esglai tindrà la dona quan sàpiga...

L'escena va enfosquint-se.

JOAN: I l'Úrsula? Despatxats! Tots dos despatxats!

VALERI: Pobres de nosaltres!

JOAN: Calla, calla!

Compareix l'ÚRSULA amb un quinqué encès.

ESCENA IX

Els mateixos més l'ÚRSULA.

ÚRSULA: Estàveu a les fosques...

JOAN: No hi fa res.

*L'ÚRSULA deixa el llum damunt de la calaixera
i se n'entorna per la primera porta de l'esquerra.*

ESCENA X

Els mateixos menys l'ÚRSULA.

JOAN (*en veu baixa*): Despatxats! Quin mal cor! No tenen consideració!

VALERI (*plorant*): Jo, jo que em quedo a la misèria! Tan vell!

JOAN (*amb ràbia concentrada*): Això està mal fet! Uns treballadors com nosaltres! Ah! Aquest hereu! Mai no m'havia agradat! Son pare no era tan dolent!

VALERI: No, que no ho era tant!

JOAN: I quina escombrada, el murri!

VALERI: No cridis!

JOAN: Quants són els despatxats?

VALERI: Tots els filadors més antics de la casa.

JOAN: Tots! D'un plegat!... Tants anys que hi treballava!

VALERI: I jo!

JOAN: Quin mal cor!

VALERI: Amb tants milions d'estrelles que hi ha al cel...

JOAN (*interrompent-lo*): Deixa't d'estrelles!

VALERI: ...ja hi pots mirar, que no hi trobaràs la meva!

JOAN: Per què?

VALERI: La meva és morta!

JOAN: Sí, ves pensant en el cel! (*Curt silenci.*)

VALERI: Jo me'n vaig, aquella deu estar amb ànsia.

JOAN (*aixecant-se*): No, espera't (*Agafant-lo pel braç.*) Espera't, home!

VALERI: Què vols?

JOAN: Ajuda'm a dir-ho a l'Úrsula!

VALERI: Vine a ajudar-me tu, també... i baixo de seguida.

JOAN: No, ara ja ets aquí. Després jo vindré amb tu. Apa, pensa paraules dolces!

VALERI: No en trobo cap!

JOAN: Rumiem!

VALERI: Pobra Susanna!

JOAN: Quin trastorn hi haurà avui, en aquesta casa! Tan feliç que havia d'ésser ara que la noia...

VALERI: I nosaltres que no tenim ningú?

JOAN: On anem? On vaig a demanar feina?

VALERI: Això! On anem?

JOAN: Valdria més...

VALERI (*interrompent-lo*): Que ens matessin!

JOAN: No! No parlis de morir! Jo vull viure! No em dono encara!
(*Se sent la campaneta interior.*)

VALERI: Sents? Hi deu haver la meva dona.

JOAN (*en veu molt baixa*): Apa, doncs, rumia! Cuita, rumia, tu que tens més conformació que jo!

VALERI: No en trobo, avui, de paraules dolces.

JOAN: Ajuda'm! Apa!

VALERI: No puc!...

Entren l'ÚRSULA i la SUSANNA.

ESCENA XI

Els mateixos més l'ÚRSULA i la SUSANNA.

ÚRSULA (*entrant*): Sí, entra, que és ací.

SUSANNA (*en veure el VALERI*): Vaja, home!

VALERI: Ja vinc. Comença a passar.

SUSANNA: Com és que has trigat tant?

VALERI (*amb esforç*): M'he entretingut amb aquest.

SUSANNA: Ja estava amb ànsia.

JOAN: Ves, ves, Susanna, que ja puja de seguida el Valeri.

VALERI: Sí, passa endavant, que ja vinc.

SUSANNA: Ja tornaràs... Anem, que el sopar és a taula.

ÚRSULA: Que has enllestit de pressa!

VALERI: Deixem-ho per a després.

JOAN: Vine, home!

SUSANNA: Però si de seguida torna! Apa, que la vianda es refreda.

VALERI: Vine tu amb nosaltres, que en tractarem a casa tot sopant.

SUSANNA: Sembleu carn i unglà. No us deixaréu mai.

(*Agafant-lo pel braç*.) Apa, apa, Valeri.

VALERI: No em toquis!...

SUSANNA: I ara! Com tremoles!

VALERI (*anant-se'n*): Tinc fred!

SUSANNA: Correu, que glaça! Vaja, bona nit i bon profit.

ÚRSULA: Bona nit. Si en voleu del nostre, no haureu de pujar escales.

SUSANNA: Gràcies.

La SUSANNA i el VALERI desapareixen per la primera porta de l'esquerra. L'ÚRSULA es queda mirant-los com se'n van.

ESCENA XII

L'ÚRSULA i el JOAN.

ÚRSULA (*després d'un cert silenci*): Què té el Valeri?

JOAN: Res... És molt fredolíc.

ÚRSULA: Sembla que n'hi passa alguna.

JOAN (*anant a seure al volt del braser*): No.

ÚRSULA: I, doncs, per què li deies que no se n'anés tan aviat?

JOAN (*jugant amb la paleta*): Oh!... Perquè teníem una discussió... per coses de la feina... per...

ÚRSULA (*interrompent-lo*): Sí, sí, coses vostres.

JOAN: I ell tossut amb la seva...

ÚRSULA: Bé és prou tractable, el Valeri.

JOAN: Sí, per això! Però de vegades un es fixa malament, saps?

ÚRSULA: Quin parell n'hi ha de vosaltres dos!

JOAN: Ens avenim molt, no et pensis...

ÚRSULA: Més que la gana i el pa. (*Canviant de to*): Vaja, porta, porta la setmanada.

JOAN (*sentint-se corferit*): La setmanada?

ÚRSULA: No me l'has donada, no.

JOAN: Ja ho sé... (*Curt silenci.*)

ÚRSULA: Apa, que tinc feina. (*El JOAN queda com embajanit, coordinant idees, no gosant dir res.*) Vaja, home, enllesteix.

JOAN (*maquinalment*): La setmanada?

ÚRSULA: I ara! Que et sol venir?

JOAN (*després d'un gran esforç, donant-li cinc duros en peça*): Té (*L'ÚRSULA desa els diners a la calaixera.*) La darrera!

ÚRSULA (*girant-se impulsivament*): Eh?... Què dius? La darrera?

JOAN (*asseient-se, adolorit, i quedant amb el cap baix entre les mans*): Sí! Sí!

ÚRSULA (*amb veu glaçada i tremolosa*): Però, Joan!... Aquesta és la darrera setmanada?

JOAN (*sanglotant*): La darrera!

ÚRSULA: Que potser t'han despatxat?

JOAN (*plorant*): Sí! Sí!

ÚRSULA (*corpresa*): Per què?... Què has fet? Que t'has disputat amb el contramestre?

JOAN: No! No!

ÚRSULA: Que has tingut una hora tonta en el treball? Que no hi ha feina?

JOAN: Tampoc! Tampoc!

ÚRSULA (*amorosint-lo*): I, doncs? Digues!... Per què t'han despatxat? Respon-me!...

JOAN (*mirant-la fit a fit i posant-se a plorar convulsivament*):
Que no ho veus? Que no ho veus per què? (*Assenyalant-se el cap i tot el cos*) Mira!

ÚRSULA: Sí!

JOAN: Guaita aquests cabells i aquest cos!

ÚRSULA (*esglaiada*): Déu meu!

JOAN (*amb desesperació*): Soc vell! Soc vell, Úrsula!

ÚRSULA: Pobres de nosaltres!

JOAN: Per què ens hi deixen arribar, a la nostra edat!

L'ÚRSULA, amb el cap baix i les mans a la cara, tota arraulida, es posa a plorar silenciosament. El JOAN, del tot aclaparat, s'aixeca i va, panteixant, a plorar de cara a la paret del fons. Llarg silenci.

ÚRSULA (*canviant de to*): I el Valeri?

JOAN: També!

ÚRSULA: Només a vosaltres dos us han despatxat?

JOAN: No... Tots els filadors més antics de la casa.

ÚRSULA: Tots?

JOAN (*desesperat*): No n'ha quedat ni un! Ja ha arribat per a nosaltres l'hivern!

ÚRSULA: Joan!...

JOAN: Ja hem fet la nostra servitud! Som el rebuig de la vida!

ÚRSULA (*acostant-s'hi*): No!

JOAN: Trenta-cinc anys que treballava en aquesta fàbrica!

ÚRSULA: No et desesperis en tanta de manera! En una altra casa te'n donaran, de feina. Quan Déu tanca una porta, n'obre una altra.

JOAN: Tot està tancat i barrat per a nosaltres!

ÚRSULA: No hi fa res! Es truca, es demana!

JOAN: No hi senten!

ÚRSULA: Es truca més fort!

JOAN: No hi volen sentir! Ningú no en vol, de vells!

ÚRSULA: Si tu no ets encara! Ni jo...

JOAN (*interrompent-la*): No, que no en soc! Jo no m'he castigat la salut en calaverades. Sempre he portat una bona vida, he estat el més bo dels homes i el millor dels pares. He fet una joventut reposada, estimant-te a tu, solament a tu!

ÚRSULA: Raó de més!

JOAN: Però tinc els cabells blancs i la cara plena d'arrugues!
Porto les set creus al damunt!

ÚRSULA (*abraçant-lo i amorosint-lo*): Vaja, home, no t'ho prenguis així!

JOAN: Amb el cor soc jove, més jove que ningú!

ÚRSULA (*interrompent-lo*): I, doncs?...

JOAN (*interrompent-la*): No em voldran, enlloc no m'escoltaran quan em vegin!... Com l'enyoraré, el treball!

ÚRSULA: Sí, home, sí, que t'escoltaran!

JOAN: Tan feliços que hauríem estat amb l'Engracieta i l'Agustinet! Pobrets! Quan sàpiguen la meva desgràcia!

ÚRSULA: I per què no n'hem d'ésser, de feliços?

JOAN: Quan ells s'assabentin del que em passa!...

ÚRSULA: Que aviat t'espantes!

JOAN: A mi mai no m'havia fet por l'hivern, però ara sí que me'n fa!

ÚRSULA: No hi pensis.

JOAN: Quin fred! Quina mena de fred! Estima'm, Úrsula, estima'm.

ÚRSULA: Sí que t'estimo!

JOAN: Com en la joventut!

ÚRSULA: Més i tot!

JOAN: I no ens espantem! Que l'Engracieta no ens vegi mai apesarat ni desvalguts.

ÚRSULA: I l'Agustinet tampoc.

JOAN: Tampoc. Però no els diguem res, per ara. Esperem demà.

ÚRSULA: No, diguem-los-ho de seguida.

JOAN: Espera, espera...

ÚRSULA: Si també hauran de saber-ho!

JOAN: Ja els ho direm demà. Preparem-los, de primer.

ÚRSULA: Sí, sí.

JOAN (*amb gran prec*): Guia'm, Úrsula!

ÚRSULA: Joan!

JOAN: Guia'm!

Queden abraçats una bona estona. Seguidament se sent en l'interior la veu dolça i frescal de l'ENGRACIETA, que ve cantant.

ESCENA XIII

Els mateixos més l'ENGRACIETA.

Va abrigada amb un mocador de llana, de color de cendra. Entra joiosament per la primera porta de l'esquerra.

ENGRACIETA: «No voldria altra riquesa,
tot i essent pobre com soc,
que ésser jove, sempre jove,
amb salut i bon humor».

En sentir-la, l'ÚRSULA i el JOAN es deslliguen dels braços, dissimulant llur desconsol.

JOAN (somrient): Engracieta!...

ENGRACIETA: Ai, ai! Què teniu? Que ploràveu?

JOAN (mirant-la encisat): No, no. Parlàvem de tu.

ENGRACIETA: I jo us faig plorar?

JOAN: No, filla meva.

ENGRACIETA: Alegria! Visca l'alegria, pare!

JOAN (completament embadalit): Canta, canta aquella cançó tan bonica!

ENGRACIETA: No la sé tota.

JOAN: Aquell tros d'ara mateix... Canta'!... Que m'agrada sentir-te!

ENGRACIETA: Ui, que esteu de broma! I jo que em pensava que ploràveu!

JOAN: Era d'alegria. Canta!...

ENGRACIETA (donant-li la setmanada): Teniu, mare.

ÚRSULA (desa les monedes a la calaixera): Bona minyona.

ENGRACIETA (tocant-la sota l'aixel·la mentre obre el calaix):
Ui, la meva mareta!

ÚRSULA (*girant-se vivament*): Està, bojota, que em fas pessigolles!

JOAN (*mirant, encantat, l'ENGRACIETA*): Canta, canta...

ENGRACIETA: Ai, renoi del pare! (*Anant-se'n.*) Que està de broma!

ÚRSULA: On vas?

ENGRACIETA: A mudar-me la roba.

ÚRSULA: Ves, ves.

ENGRACIETA (*desapareix, tot cantant, per la porta de la dreta del costat de l'alcova*):

«No voldria altra riquesa,
tot i essent pobre com soc,
que ésser jove, sempre jove.
amb salut i bon humor».

*El JOAN queda embadalit i amb la cara
tràgicament enriallada.*

ESCENA XIV

L'ÚRSULA i el JOAN.

JOAN: Quina cançó més bonica que canta!

ÚRSULA: És molt xamosa!

*Compareix l'AGUSTÍ per la primera porta
de l'esquerra.*

ESCENA XV

Els mateixos més l'AGUSTÍ.

AGUSTÍ (*entrant*): On sou? Que no hi ha ningú?

ÚRSULA: Ah! Tu, Agustinet?

AGUSTÍ: Us heu deixat la porta de l'escala oberta.

ÚRSULA: Ai! Té raó.

AGUSTÍ: Què tal, Joan? Ja hem plegat per avui?

JOAN: Sí... I tu també, eh?

AGUSTÍ: Ara mateix.

ÚRSULA (*donant-li la carta que ha deixat el XALET*): Té, Agustinet, ton pare ha deixat aquesta carta per a tu.

AGUSTÍ (*mirant el sobreescrit*): Ah! Deu ésser del Pepet de Manlleu! El pare l'ha portada?

ÚRSULA: Sí. No fa gaire que se n'ha anat.

AGUSTÍ: Bé ha estat prou diligent. A veure.

Desclou la carta i la llegeix a la claror del quinqué.

JOAN (*signant a l'ÚRSULA que calli*): Eh?

ÚRSULA (*en veu baixa, indicant silenci*): Sí.

JOAN (*després d'una estona*): Apa, ves pel sopar.

ÚRSULA: De seguida.

AGUSTÍ (*deixant de llegir i posant-se la carta a la butxaca*): Ah! Mireu, expressions del Pepet.

ÚRSULA: Gràcies. Torna-les-hi, quan li escriguis.

JOAN: Què diu, què diu, si es pot saber, aquell minyó? Està bo ell i els de casa seva?

AGUSTÍ: M'escriu que estan bons... i que són un més a la colla.

ÚRSULA: Un altre fill?

AGUSTÍ: Sí. Un nen.

ÚRSULA (*canviant de to*): Bé, que tens molta gana?

AGUSTÍ: Sí que en porto avui! Com que a dinar no he menjat gaire...

ÚRSULA (*interrompent-lo*): I que has de menjar, tu també!
Jo no sé com és fet el teu pare.

AGUSTÍ: Que és culpa seva que jo...?

ÚRSULA: Què sap ell de guisar!

AGUSTÍ: Sí que en sap. Volgués mirar-s'hi!

ÚRSULA: Com vols que s'hi miri si tot el dia el passa jugant a cartes? És clar, s'entreté tant en aquella tavernota, que després tot són presses. I tu ho pagues. No entenc per què no us n'heu anat a dispesa.

AGUSTÍ: Ell no ho ha volgut mai.

ÚRSULA: Amb mi no manaria.

AGUSTÍ: Què voleu fer-hi? Ja s'acabarà aviat.

ÚRSULA (*prudement*): No pas si te l'escoltes massa.

AGUSTÍ: Per què ho dieu?

ÚRSULA: Oh!... Perquè... ja en parlarem una altra hora.

AGUSTÍ: Expliqueu-vos.

ÚRSULA (*no gosant-ho dir*): És que ton pare...

AGUSTÍ (*interrompent-la*): Dispenseu-li tot. És molt bo, creieu-me.

JOAN (*amb convicció*): Sí que és un bon home.

AGUSTÍ: La gent anys ha que li té mania perquè no va a la fàbrica i és que ell no pot treballar. Deixeu que diguin, els altres.

JOAN: Jo sempre he estat en què ton pare no és resistent.

AGUSTÍ: No, que no ho és.

ÚRSULA: Sí, però ves qui les fa callar les males llengües!...

AGUSTÍ (*amablement*): No en parlem més. I l'Engracieta?

ÚRSULA: Ja ve. És a mudar-se una mica. Apa, vaig a enllestir el sopar.

Desapareix per la porta de l'esquerra.

ESCENA XVI

El JOAN i l'AGUSTÍ.

JOAN (*anant a seure a la vora del braser*): Vine, vine, Agustinet, aquí a la vora del braser.

AGUSTÍ (*s'hi acosta i s'asseu d'esquena a la dreta*): Es comença a deixar sentir, l'hivern, no trobeu?

JOAN: Avui rai, encara!

AGUSTÍ: Doncs jo he tingut fred!

*Esbarria el caliu del braser.
Curt silenci i canvi de to.*

JOAN: Si que has plegat tard!

AGUSTÍ: Als ajustadors no ens fixen les hores... M'han fet canviar el torreo d'una màquina.

JOAN: No hi ha com nosaltres, els de la filatura...

AGUSTÍ: Pitjor ahir, que, quan ja plegava, vaig haver de mudar una roda de cadell! I com que per a fer aquesta operació s'ha de desmuntar tota la llanterna, no us dic res del que us entreté!

JOAN (*sospirant*): És un matament!

AGUSTÍ: I diumenge passat, que ni vaig fer un quart de festa?

JOAN: No vas dir que havies hagut d'anivellar els cavallets d'una altra màquina?

AGUSTÍ: Això mateix. Els que som setmanals ja se sap.

JOAN: Heu d'estar sempre a disposició del treball.

AGUSTÍ: No hi ha més. (*Canvi de to.*) I què tal, teniu feina seguida a la vostra fàbrica?

JOAN (*amb esforç*): S'aguanta, per ara.

AGUSTÍ: A la nostra, no massa. Sembla que dissabte que ve s'afluixaran de gent.

JOAN (*aclaparat*): De debò?

AGUSTÍ: Així he sentit que ho deien. I és llàstima, perquè hi ha filador que, vaja, encara que les mudades avui no es paguen gaire...

JOAN (*interrompent-lo*): Que és trista la vida de l'obrer!

AGUSTÍ: Molt!

JOAN: Sempre s'ha d'estar amb l'ai al cor!

AGUSTÍ: Sempre!

JOAN (*amb intenció*): Si jo tingués el teu saber...

AGUSTÍ: Què voleu dir?

JOAN: Si jo sabia de lletra i hagués llegit tants llibres com tu...

AGUSTÍ: Què faríeu?

JOAN: No ho sé... Si un pogués tornar a ésser jove!...

AGUSTÍ: No sou pas tan vell com això!...

JOAN: No que no ho soc!

ÚRSULA (*de dins estant*): Joan!

JOAN: Em sembla que aquella em crida.

AGUSTÍ: Sí, que us demana.

JOAN (*sentencios*): Només s'hi pot ésser una vegada al món.

ÚRSULA (*també de dins estant*): Joan!

JOAN: A veure què deu voler.

*Desapareix per la primera porta
de l'esquerra.*

ESCENA XVII

L'AGUSTÍ sol. Aviat l'ENGRACIETA.

L'AGUSTÍ es queda tot estranyat. Es treu un llibre d'una butxaca del gec i es posa a llegir-lo. Després d'un silenci, compareix l'ENGRACIETA, una mica mudada. En veure l'AGUSTÍ llegint va a poc a poc de puntetes i li tapa els ulls amb les mans.

ENGRACIETA (*estrafent la veu*): Ah!

AGUSTÍ (*rient*): Quin espant!

ENGRACIETA: Qui soc?

AGUSTÍ: Oh! Espera't.

ENGRACIETA (*fent la veu més fosca que de primer*): Qui soc?

Digues: qui soc?

AGUSTÍ: Qui ets? Qui ets?

ENGRACIETA: Et dones?

AGUSTÍ: No.

ENGRACIETA: Qui soc?

AGUSTÍ (*fent una rialleta*): Ja et dic jo de xicota!...

ENGRACIETA: Et dones?

AGUSTÍ: Però que no saps, innocent, que els meus ulls, closos i tot, les veuen, les teves mans? Engracieta... Vaja, prou, Engracieta.

ENGRACIETA (*retirant les mans, posant-se a riure i fent la veu natural*): Que soc beneitona, oi?

AGUSTÍ: Així m'agrada, que et coneguis.

ENGRACIETA (*donant-li un cop*): Ves! Et menjaria a petons!

AGUSTÍ (*amb somriure trist*): A petons, dius?

ENGRACIETA: Sí. Que estàs de mal humor?

AGUSTÍ: Una mica.

ENGRACIETA: Per què?

AGUSTÍ: No fa gaire que he presenciat una escena molt trista.

ENGRACIETA (*amb ansietat*): Una desgràcia?

AGUSTÍ: He vist la viuda del Ramon... Saps aquell pobre xicot que dies endarrera va morir tísic?

ENGRACIETA: Sí.

AGUSTÍ: Doncs l'he vista amb tres fills, vestidets de dol com ella... Justament avui li hem fet una capta.

ENGRACIETA: Pobra noia! Tan desgraciada, a la flor de la joventut!

AGUSTÍ: Oh! Sí! Em fa una por casar-me!

ENGRACIETA (*molt sorpresa*): Què?

AGUSTÍ (*en veu baixa*): Com més m'hi vaig acostant, més m'espanto.

ENGRACIETA: Que no m'estimes, potser?

AGUSTÍ: Sí que t'estimo.

ENGRACIETA: I doncs?

AGUSTÍ: Si un cop casats jo em morís i et deixés, com el Ramon a la seva dona, amb tres fills?

ENGRACIETA: No hi pensem en aquestes tragèdies.

AGUSTÍ: S'hi ha de pensar.

ENGRACIETA: Morir tu!... No, no! Val més que de primer em toqui a mi.

AGUSTÍ: Pobres criatures! Em sembla que encara les veig, amb aquells ulls plens de tendresa i d'innocència!

ENGRACIETA: Que ha d'ésser trist a la seva edat no tenir pare!

AGUSTÍ: No sé què hi venim a fer, els pobres, en aquest món!

ENGRACIETA: Vaja, prou... Distreu-te'n, Agustí. Aixeca el cap i mira'm!... Que no em sents? Mira'm, home! No vull que ho estiguis, de mal humor! (*Tocant-li la cara*) Vaja, alegra't, cor meu, alegra't.

AGUSTÍ (*mirant-la embadalit*): Que ets bona!

ENGRACIETA (*escarnint-lo*): Que ets bona! Amb quin sentiment ho dius! (*Rient*) Sembla que ploris.

AGUSTÍ: Tu plores.

ENGRACIETA: Jo? No...

AGUSTÍ (*agafant-li el cap*): Quines dues llàgrimes et cauen!...

ENGRACIETA: Són d'alegria.

AGUSTÍ: Que no.

ENGRACIETA (*dolçament i baixant els ulls*): Són d'amor.

AGUSTÍ (*abraçant-la*): Que ets bonica avui!

ENGRACIETA: Avui només?

AGUSTÍ: Sempre t'hi trobo, però en aquest moment t'hi veig més que mai, amb aquest agredolç d'alegria i de tristesa en els teus ulls.

ENGRACIETA: Encara penses en aquelles criatures?

AGUSTÍ: Sí, que hi penso.

ENGRACIETA (*rient, no gosant-ho dir*): Que t'agradaria ésser pare?

AGUSTÍ (*amb convicció*): Molt!

ENGRACIETA (*amb tendresa*): Te'ls estimaries força, els nostres fills?

AGUSTÍ: Amb tota l'ànima!

ENGRACIETA (*rient*): Més que a mi?

AGUSTÍ (*somrient*): Quina pregunta!

ENGRACIETA (*seriosa*): I si, per desgràcia, no en tinguéssim?

AGUSTÍ: Em sabia molt de greu! Em semblaria que tu ets un roser sense flors!

ENGRACIETA (*amb dolor*): Que m'avorriries, doncs?

AGUSTÍ: No! Per què? Que seria culpa teva?

ENGRACIETA: No... Però sí que en tindrem, de fills.

AGUSTÍ: És clar que en tindrem!

ENGRACIETA (*seriosament*): Que serem feliços, llavors, amb ells!

AGUSTÍ: Més que ara! Molt més que ara!

ENGRACIETA (*entusiasmant-se*): Com treballarem perquè no els falti mai res!

AGUSTÍ: Primer que ens falti tot a nosaltres!

ENGRACIETA (*encisada*): Agustí!

AGUSTÍ (*en veu baixa*): Que t'estimo!

ENGRACIETA (*també en veu baixa*): Agustí!

AGUSTÍ: Estimada meva!

---

*La besa apassionat, tot amanyagant-li els cabells.
Ella queda com desmaiada en els seus braços.
Després d'un silenci, se sent la veu del JOAN.*

JOAN (*de dins estant*): Nois!

ENGRACIETA (*desprenent-se dels braços de l'AGUSTÍ*): Ai! El pare!
(*L'AGUSTÍ va dissimuladament a asseure's prop del braser.*)
Veus? Tota m'has despentinat.

*Compareix el JOAN per la primera porta
de l'esquerra.*

ESCENA XVIII

Els mateixos més el JOAN. Aviat l'ÚRSULA.

JOAN: Agustí! Engracieta!

ENGRACIETA: Què mana?

JOAN: Apa, apa, veniu a sopar. (*Compareix l'ÚRSULA.*)

ÚRSULA: Vaja, a la taula.

JOAN: Anem, anem. (*Se sent la campaneta.*)

ENGRACIETA: Ja venim. Sentiu? Truquen.

ÚRSULA: Bo! (*Se'n va a obrir.*)

ESCENA XIX

Els mateixos menys l'ÚRSULA.

JOAN (*després d'un curt silenci*): Que us deveu haver dit,
de coses boniques!

ENGRACIETA: Podeu comptar!

JOAN: No vull saber-les, no.

AGUSTÍ: Nosaltres sí, Joan, que...

JOAN: Apa, apa, anem cap al menjador.

*Per la primera porta de l'esquerra compareixen
la SUSANNA i el XALET acompanyats de l'ÚRSULA.
La SUSANNA ve plorant.*

ESCENA XX

Els mateixos més l'ÚRSULA, la SUSANNA i el XALET.

ÚRSULA (*a la SUSANNA, dissimuladament*): Vaja, dona, no ploris.

XALET: Noí.

AGUSTÍ: Què hi ha de nou, pare?

XALET: Res, et porto la clau de l'escaleta.

AGUSTÍ: I això? Per què?

XALET: Veuràs: avui potser plegaré una mica tard.

AGUSTÍ (*somrient*): On aneu?

XALET: Ja pots pensar-t'ho... (*No gosant-ho dir*): A l'Acadèmia...

AGUSTÍ (*fent una rialleta sense malícia*): A jugar?

XALET: Què vols fer-hi!...

AGUSTÍ: Aneu, aneu.

XALET: Si no fos pel compromís, ni tampoc hi aniria, però aquesta tarda he deixat en l'aire una partida de truc i seria fer un mal paper que ara no hi comparegués. No trobes?

AGUSTÍ: Sí, home, sí.

XALET: Res, qüestió de companyerisme.

ÚRSULA: Que ja heu sopat, Xalet?

XALET: Sí, tot just me'n deixo.

JOAN: Bon profit.

XALET: Gràcies. I vosaltres, que ja ho heu fet?

JOAN: No. Ara hi anem.

XALET (*anant-se'n*): Doncs, essent així, que aprofiti.

ENGRACIETA: Igualment.

XALET (*a l'AGUSTÍ, amb sol·licitud*): Ah! Ja t'han donat aquella carta?

AGUSTÍ: Ja l'he llegida i tot.

XALET: Entesos. Vaja, bona nit tothom.

ÚRSULA: Bona nit i bona hora.

JOAN: Endavant.

ÚRSULA: Ves a tancar, Engracieta. (L'AGUSTÍ i l'ENGRACIETA segueixen el XALET.)

AGUSTÍ: Tu, que no li dius res al teu sogre?

ENGRACIETA (*rient*): Encara no me n'és.

XALET: Ben dit, noia.

*Desapareixen tots tres per la porta
de l'esquerra.*

ESCENA XXI

L'ÚRSULA, la SUSANNA i el JOAN.

SUSANNA (*posant-se a plorar*): Déu meu, Déu meu, i que soc
desgraciada! Infeliços de nosaltres!

ÚRSULA: No ploris, dona, no ploris!

SUSANNA: Pobre Valeri! Com ens ho farem tan vells, sense
ningú que ens empari!

JOAN: Vaja, no ploris. No et desesperis, Susanna! També m'han
despatxat a mi!

SUSANNA: Vosaltres tindreu qui us ajudi. (*Mirant enlaire:*) Senyor!
Què us hem fet per deixar-nos a la misèria? (*Se sent riure a*
l'ENGRACIETA.)

ÚRSULA: Calla, calla, que ve la noia!

L'ENGRACIETA treu el cap i se n'entorna.

ENGRACIETA: Apa, que no veniu?

JOAN: Sí, filla, sí! (*Torna a sentir-se riure l'ENGRACIETA.*)

ÚRSULA: Deixa-m'hi anar!

*Desapareix per la primera porta
de l'esquerra.*

ESCENA ÚLTIMA

El JOAN i la SUSANNA.

SUSANNA (*amb gran prec*): Joan, ves a dalt a consolar el Valeri!

JOAN: Ja hi vaig de seguida. Deixa'm sopar en quatre esgarrapades i pujo a trobar-lo.

SUSANNA: Sí, ves-hi!

JOAN (*duent-la cap al braser*): Apa, no et moguis. Seu, dona, seu a la vora del braser. I anima't força, que ja torno. Ho sents?

SUSANNA: Vosaltres rai!

JOAN: No et moguis, eh?

ENGRACIETA (*des de dins, cridant*): Pare! (*Se sent soroll de plats i culleres.*)

JOAN: Ja vinc. No et moguis, Susanna, no et moguis.

*Desapareix per la primera porta de l'esquerra.
Se senten les rialles que fan l'ENGRACIETA
i l'AGUSTINET.*

SUSANNA (*després d'un llarg silenci, mirant enlaire*): Sols! Tots sols!
(*Es posa a plorar, amb el cap enfonsat a la falda.*)

Cau el teló pausadament.

ACTE SEGON

*La mateixa decoració de l'acte anterior.
És l'endemà al matí. Està ennuvolat.*

ESCENA PRIMERA

L'ÚRSULA sola. De seguida el XALET.

Passat un curt silenci compareix l'ÚRSULA per la primera porta de l'esquerra, amb el braser encès i el posa en el forat de la capsa. Mentre remena el caliu compareix el XALET per la primera porta de l'esquerra.

XALET (*de la porta estant, en veu baixa*): Úrsula!

ÚRSULA (*girant-se i fent-li que calli*): Pst!

XALET: Me'n vaig. Ja tornaré després.

ÚRSULA: Pst! No alceu tant la veu, que aquell dorm.

XALET (*entrant de puntetes*): Dic que me'n vaig, no puc esperar-me.

ÚRSULA: Aneu, home, aneu!

XALET (*aturant-se davant l'alcova*): Pobre Joan! Qui li ho havia de dir!

ÚRSULA: Però, calleu, si us plau! No veieu que...

XALET (*en to baix*): Ves per què l'han hagut de despatxar! No hi ha com els que no fan res per a no estar exposats a quedar-se sense feina.

ÚRSULA (*acostant-s'hi*): On aneu ara?

XALET: M'arribo fins a la plaça, a proveir per dinar.

ÚRSULA: On teniu el cistell?

XALET: No en gasto, ho poso tot en un mocador gran que duc a la butxaca.

ÚRSULA: Apa, doncs, que és tard.

XALET (*anant-se'n*): Salut, Úrsula.

ÚRSULA (*en veu molt baixa*): Adeu siau. Deixeu la porta ajustada.

XALET: Està bé. Endavant.

Desapareix per la primera porta de l'esquerra.

L'ÚRSULA va a obrir els porticons del balcó.

ESCENA II

L'ÚRSULA sola. De seguida el JOAN.

ÚRSULA (*davant de l'alcova*): Joan! Joan!

JOAN (*de l'alcova estant, amb veu ensonyada*): Què vols?

ÚRSULA (*ben amorosa*): Apa, lleva't.

JOAN: Ja em llevo.

ÚRSULA (*alçant la veu*): Vaig a fer-te l'esmorzar.

JOAN (*malhumorat*): Ves!

L'ÚRSULA desapareix per la primera porta de l'esquerra.

ESCENA III

El JOAN sol, a l'alcova. De seguida l'ÚRSULA.

*Se sent el JOAN com tus, mentre es lleva i es vesteix.
Després d'un curt silenci torna l'ÚRSULA per la
primera porta de l'esquerra.*

ÚRSULA: Ja te'l fa l'Engracieta.

JOAN: El què?

ÚRSULA: L'esmorzar, home! Que no et lleves?

JOAN (tot vestint-se): Sí! Que ets amoïnosa!

*Curt silenci. L'ÚRSULA va a apomellar les flors
dels pitxells de sobre la calaixera.*

JOAN (de dins de l'alcova estant): Úrsula!

ÚRSULA (acostant-s'hi): Què vols?

JOAN: Que li has dit res a la noia?

ÚRSULA: No. I hauríem de dir-li-ho. Val més que ho sàpiga
per nosaltres que pels de fora de casa.

JOAN: Ves, tu mateixa, doncs.

ÚRSULA: Jo? Pobreta de mi!

JOAN: Qui millor que tu?

ÚRSULA: Ni sabia com posar-m'hi.

JOAN: I l'Agustinet?

ÚRSULA: Prou que deu saber-ho. Pots comptar que son pare
ja li ho ha explicat.

JOAN (sortint en mànegues de camisa, tot posant-se la faixa):
Potser sí.

ÚRSULA (prudentment): Jo, si fos de tu, els ho diria avui mateix.

JOAN: És clar... (Curt silenci i canvi de to.) Que fa gaire fred?

ÚRSULA: No ho sé pas. Està ennuvolat. On tens el gec?

JOAN: Allà dins (*Va a buscar-lo a l'alcova.*)

ÚRSULA (*acostant-s'hi*): Però jo, davant d'ells, no faria l'espantadís.

JOAN (*sortint tot posant-se el gec*): Pots anar a fer el valent!

ÚRSULA: És que tinc una basarda!...

JOAN: De què?

ÚRSULA (*pausadament*): Em fa una por aquell home!

JOAN: Qui?

ÚRSULA: El pare de l'Agustinet! Em fa una por que no em tombi el noi!

JOAN: Ca!

ÚRSULA: No veus que només procura per la seva conveniència.

JOAN: Bé, però el xicot no és com ell.

ÚRSULA: No s'hi assembla de res. Però pot tant un pare!

JOAN: Què vols que hi faci jo?

ÚRSULA: Em sembla que n'hi hauries de parlar, a l'Agustinet.

JOAN: De què li hauria de parlar?

ÚRSULA (*no gosant-ho dir*): Del casament, saps? Això sí, amb molt de compte, que no malpensés...

JOAN: Ara no és prudent que se li digui res.

ÚRSULA: Mira que aquest prometatge ja fa massa temps que dura!

JOAN: Que no ho comprens, dona, que ara no és hora de tractar d'aquesta qüestió? Després, no té pensat de casar-se aviat, el noi? Jo veig que va preparant-se.

ÚRSULA (*amb molt de recel*): Pensa que son pare...

JOAN (*posant-se nerviós*): No callaràs més, amb son pare!

ÚRSULA: I si sortia amb la seva, aquell dropo?

JOAN: Vaja, prou. No m'amoïnis, Úrsula, no m'amoïnis!

ÚRSULA: Reflexiona que l'Engracieta està cegament enamorada. I si, per mor del que avui ens passa, aquest casament s'esbullés...

JOAN (*molt nerviós*): Però què vols? Que vagi a l'Agustinet i l'obligui, tant si li ve bé com no, que es casi de seguida? Que no veus que això no fa per mi?

ÚRSULA: És que ahir al vespre va dir unes coses més tristes a la noia!

JOAN: Què va dir-li?

ÚRSULA: Que li feia por el casar-se.

JOAN (*sorprès*): Doncs per què es prometia?

ÚRSULA (*no sabent què respondre*): Oh!...

JOAN: Quines raons dona?

ÚRSULA: Veuràs, que t'ho expliqui ella.

JOAN (*recelós*): Sí que la faríem bona que aquest xicot!...

ÚRSULA: Creu-me, Joan, parla-n'hi!

JOAN: Em sembla que s'ho pot prendre malament. Ell és formal, no ens ha donat mai un què sentir. La noia, tu mateixa ho has dit, l'estima cegament, senyal que se li porta bé. Per un altre costat hi ha son pare que fa de contrapès... (*Pausadament.*) Però jo, ben mirat, no puc obrir boca, no puc parlar-ne, del casament. Semblaria que tant tu com jo ens hi aferrem per salvar-nos. (*Excitant-se:*) És clar que podria pensar-s'ho! I amb raó! No, no li vull dir res! Que faci la seva voluntat.

Compareix l'ENGRACIETA per la primera porta de l'esquerra.

ESCENA IV

Els mateixos més l'ENGRACIETA.

ENGRACIETA: Pare, veniu, si us plau, a rentar-vos, que després us donaré l'esmorzar.

JOAN: Ja vinc, filla, ja vinc.

ÚRSULA: Noia, escolta. (*L'ENGRACIETA s'acosta.*) Ves, explica allò que ahir vespre va dir-te l'Agustinet.

ENGRACIETA (*somrient*): Ja està passat.

JOAN: Conta-m'ho tot, filla meva.

ENGRACIETA: No va ésser res. Que aviat us alarneu!

JOAN: Bé, però digues-m'ho.

ENGRACIETA (*pausadament*): Només va dir-me que li feia por el casar-se.

JOAN: Per què? No va donar-te cap raó?

ENGRACIETA: Sí, va explicar-me que ahir a la tarda havia vist la viuda del Ramon...

JOAN (*interrompent-la*): Fins aquí...

ENGRACIETA: Diu que anava amb tres criatures, filles seves, com ella vestides de dol. I l'Agustinet va començar a entristir-se, pensant que si ell, quan fóssim casats, es moria...

JOAN: Té un cor gran, aquest noi!

ENGRACIETA: És clar que sí!

JOAN: Fet i fet no serà res. Ja veuràs avui quan vingui, com tot allò se li haurà esvaït del pensament i...

ÚRSULA (*interrompent-lo*): Jo em temo que compareixerà de més mal humor encara.

JOAN (*molt nerviós*): Vaja, prou! Acabem d'un cop! No vull aquest neguit damunt meu! Escolta, Engracieta, escolta i no et desconsolis.

ENGRACIETA: Digueu...

JOAN (*després d'un gran esforç*): Mira, jo m'he quedat sense feina.

Engracieta (*amb esglai*): De debò?

JOAN (*amb dignitat*): M'han despatxat! Però no per mal treballador ni per haver faltat en res...

ENGRACIETA: Pobres de nosaltres!

JOAN: No ploris, filla meva! Ton pare no hi estarà, en vaga. Treballaré com fins ara, com sempre! Què vol dir que m'hagin despatxat? Un bon filador com jo no ha d'espantar-se mai! Se'n busca en una altra casa, de feina.

ÚRSULA: I tu en trobaràs de seguida.

JOAN: A mans besades. Encara tinc la vista bona i els dits lleugers per a nuar els caps.

ENGRACIETA: Pobre pare!

JOAN: No em planyis! No vull que em planyis! (*L'ENGRACIETA segueix plorant.*) Bé, per què plores, Engracieta?

ÚRSULA: Noia! No siguis així!

JOAN: Però, per què has de plorar? Que no en trobaré enlloc més, de feina?

ENGRACIETA: No, que no en trobareu!

JOAN: Jo et dic que sí! Oi, Úrsula?

ÚRSULA: Sí, Joan!

ENGRACIETA: El cor us enganya.

JOAN: No m'enganya, no! Jo serveixo de sobres per a treballar! Ho sents? Pensa en tu, només en tu.

ENGRACIETA: Jo us estimo i vull afanyar-me per a vós i per a la mare.

JOAN: No! Ja m'afanyaré jo. Primer hi vaig venir jo que tu al món... i ja sé el camí.

ENGRACIETA: Vós hauríeu de reposar, que ja heu treballat prou.

JOAN: No podria estar-m'hi sense fer res! Em moriria de vergonya! No ho soc, de vell, no! És la fàbrica el que m'ha envellit tan de pressa! I a tu també, filla meva, t'ha robat ja la flor de la joventut.

ENGRACIETA: No, no!

JOAN: I què n'he tret d'escarrassar-me tant! Què te'n veus dels teus esforços i dels meus?

ENGRACIETA: Resignem-nos.

JOAN: Nosaltres no tenim un racó ni una poma per a la set!
No hem fet com aquells pobres treballadors que, a costa de la salut i de molts sacrificis, arriben a la vellesa havent estalviat una misèria! No! Nosaltres hem volgut viure treballant.

ENGRACIETA (*amb gran prec*): Resignem-nos, pare.

JOAN (*amb molta emoció*): Perdona! Perdona! Jo havia de sacrificar-me per a tu.

ENGRACIETA: Massa que us heu sacrificat.

JOAN: De petita que vas al treball, que t'has de llevar cada dia primer que els ocells.

ENGRACIETA: També us hi lleveu vós. Però per què parleu d'aquesta manera?

JOAN: Perquè em sobren motius. No ens la mereixem, una filla com tu.

L'ÚRSULA es posa a plorar.

ENGRACIETA: M'estimeu massa, pare! L'amor que sentiu per a mi us cega i us fa perdre la serenitat. Calmeu-vos, preneu-vos-ho tot amb resignació i visqueu ben tranquil i amb repòs, que jo no us abandonaré mai, mai de la vida. (*L'abraça fent-li petons.*)

JOAN (*en un esclat de sentiment*): Jo no t'he estimat prou!

ENGRACIETA: Que sí! I la mare, el mateix. Si jo puc ésser molt feliç!

JOAN: No ho seràs gens, per culpa nostra! (*Amb ira concentrada*)
Per què havia de portar-te al món?

ÚRSULA (*amb gran prec*): Joan! No diguis això!

JOAN: La consciència fa dir-m'ho! (*Agafant l'ENGRACIETA pel cap*)
Úrsula! Mira-la bé!

ENGRACIETA: No hi penseu tant en mi!

JOAN: Al bo dels jocs i de les il·lusions primeres, jo vaig agafar-te i vaig dur-te amb mi al treball!

ENGRACIETA: Si hagués nascut en bressol d'or...

JOAN (*interrompent-la amb molta emoció*): I de bon matí, tant a l'estiu com a l'hivern, per més fred que fes, si no et llevaves amatent, jo, el teu pare, potser quan més bonics i més purs eren els teus somnis, venia al llit a despertar-te...

ENGRACIETA (*interrompent-lo riallera*): I, així que em vàieu desperta, m'omplieu de petons.

JOAN: Però, després, quan anàvem a la fàbrica, et feia passar davant meu i, si pel carrer t'adormies, et donava cops per desvetllar-te. I, «Alça, camina, gandula!», et deia, sense veure que t'emmetzinava la vida, total per a res, per a una misèria cada setmana!

ENGRACIETA: Si sempre hem estat pobres!...

JOAN (*interrompent-la enèrgicament*): Ningú, ni un pare, no té dret a explotar un fill!

ENGRACIETA: Jo us estimo amb tota l'ànima!

JOAN (*amb un esclat de joia*): Sí, alegria meva!

ENGRACIETA: Més que a mi mateixa.

JOAN: I ens perdones?

ENGRACIETA (*estranyada*): De què he de perdonar-vos?

JOAN (*acariciant-la*): Quina pena per a mi, tan bonica i tan intel·ligent que ets!

ENGRACIETA: Jo no en tinc res del que vós dieu. Però, anem, pare, anem, que us donaré l'esmorzar.

JOAN: Estàs contenta?

ENGRACIETA: Sí, que ho estic! Força!

JOAN: De debò, formigueta meva?

ENGRACIETA: Sí!

JOAN: Doncs, apa, canta aquella cançó d'ahir.

ENGRACIETA: No la sé tota.

JOAN: Aquella cançó tan alegradora! (*Acariciant-la amb tendresa*): Canta-la, Engracieta!

ENGRACIETA (*agafant-lo pel braç*): Veniu...

JOAN (*deixant-se portar com una criatura*): Canta-la, aquella cançó de la joventut!

ENGRACIETA: No me'n recordo.

JOAN: Sí que te'n recordes.

ENGRACIETA (*posant-se a cantar*):

«No voldria altra riquesa,
tot i essent pobre com soc,

que ésser jove sempre jove,
amb salut i bon humor».

*El JOAN, tot taral·lejant la cançó i amb la cara
enriallada, desapareix a poc a poc, acompanyat
de l'ENGRACIETA per la primera porta de l'esquerra.
L'ÚRSULA plora, mirant-los. Llarg silenci.*

ESCENA V

L'ÚRSULA sola. Aviat l'ENGRACIETA i la SUSANNA.

*L'ÚRSULA, plorant, va asseure's a la vora del braser.
Fins que per la primera porta de l'esquerra
compareix l'ENGRACIETA acompanyant la SUSANNA.*

SUSANNA (en veu baixa): No li diguis res.

*L'ÚRSULA segueix plorant. Després d'un curt silenci,
l'ENGRACIETA s'hi acostava poc a poc.*

ENGRACIETA (dolçament): Mare, mireu, hi ha la Susanna.

ÚRSULA (aixecant el cap): Ah! Tu?

SUSANNA (amb molt sentiment): Jo, Úrsula, jo! Que ploraves?

ÚRSULA: No.

ENGRACIETA (anant-se'n): Vaig amb el pare.

ÚRSULA: Ves, filla, ves!

*L'ENGRACIETA desapareix per la primera porta
de l'esquerra.*

ESCENA VI

Les mateixes, menys l'ENGRACIETA.

SUSANNA (*posant-se a plorar*): Úrsula!

ÚRSULA: No t'espantis!

SUSANNA: Tan vells! Tots sols!

ÚRSULA: Resignació, Susanna!

SUSANNA: Si veies el Valeri! Quina llàstima fa! Tan bo, i veure's ara, a les seves velleses, sense cap esperança!

ÚRSULA: No et desesperis!

SUSANNA: Tinguéssim un fill com vosaltres, per a fer-nos costat! Perquè, on anirem, ara? Haurem d'anar a raure a l'hospici!

ÚRSULA: No diguis aquestes coses!

SUSANNA: Quina angúnia, el Valeri! D'ençà d'ahir a l'hora de dinar que no ha tastat res. Ni vol prendre res!

ÚRSULA: Encoratja'l força!

SUSANNA: Si tinguéssim un trist passament per als pocs anys que ens queden de vida. El que hem guanyat treballant, ni ens ha arribat per a remeis. Jo que sempre he fet de formiga, pensant en l'hivern!

ÚRSULA: I on és ara el Valeri?

SUSANNA: A casa, arraulit en un racó!

ÚRSULA: Fes-lo venir amb nosaltres. Pot ser que s'animi.

SUSANNA: No voldrà creure'm. Tot i estant despert, jo em penso que encara li dura el somni que ha tingut anit.

ÚRSULA: Quin somni ha tingut?

SUSANNA: Ai, Úrsula! Deu ésser la nostra planeta!

ÚRSULA (*amb sobresalt*): Dignes-m'ho!

SUSANNA (*amb misteri*): Tota la nit l'ha passada somniant que demanava caritat.

ÚRSULA (*amb veu glaçada*): Què dius?

SUSANNA: Sí, sí! Tota la nit, com si desvariegés, que no calla...

ÚRSULA (*interrompent-la*): No cridis tant!

SUSANNA (*amb veu baixa*): ...que no calla demanant. «Una gràcia de caritat per l'amor de Déu!».

ÚRSULA (*horroritzada*): Em fas venir fred!

SUSANNA: Semblava que s'hi trobés! Amb quina veu més enternidora que pidolava!

ÚRSULA: N'estàs ben certa del que em dius del Valeri?

SUSANNA: I tant si n'estic! L'he despertat i tot! I ell, creient que jo era una altra, m'ha tornat a dir, fent la veu més trista que de primer: «Una gràcia de caritat per a aquest pobre vellet!».

*El JOAN que sent les darreres paraules,
compareix, tot indignat, per la primera porta
de l'esquerra.*

ESCENA VII

Els mateixos, més el JOAN.

JOAN: Qui és, qui és que parla de demanar caritat?

SUSANNA: Jo, Joan.

JOAN: Tu! Per què?

SUSANNA (*en veu baixa*): Dic... que no gosaria demanar-ne.

JOAN: I, doncs, no en parlis, dona!

SUSANNA: És que el Valeri...

JOAN (*interrompent-la*): Digues...

SUSANNA: El Valeri... tota aquesta nit ha estat somniant
que en demanava.

JOAN (*amb estupefacció*): Què? Això ha somniat?

SUSANNA: Sí.

JOAN: Aquest home ja es dona! Es rendeix!

SUSANNA (*molt admirada*): Què vols dir?

JOAN (*molt imperiosament*): Ves, digues-li que vingui de seguida,
que l'he de veure.

SUSANNA: No m'escoltarà. Ves-hi tu, Joan, que l'animaràs!

JOAN (*molt nerviós*): Ja ha acabat les agalles! Aquest somni,
que en vol dir de coses! Això és resignació! És morir callant,
conformant-se amb tot!

ÚRSULA (*amb gran prec*): Però, Joan!...

JOAN: No em diguis res, que m'acovardeixes! I jo no vull fer com
el Valeri! Ell té el cor apagat!

*Per la primera porta de l'esquerra compareix
el VALERI, acompanyat de l'ENGRACIETA.*

ESCENA VIII

Els mateixos, més l'ENGRACIETA i el VALERI.

JOAN (*agafant-lo pel braç*): Tu, Valeri!

VALERI (*molt sorprès i apesarat*): Què vols?

JOAN (*duent-lo al mig de l'escena*): Vine! Respon-me! Ves què diu la Susanna.

VALERI: Què diu?

JOAN: Que aquesta nit, tot somniant, demanaves caritat.

VALERI: Jo? No, dona! T'ho deu haver semblat.

SUSANNA: Que no te'n recordes?

VALERI: No. Com que no és cert...

ENGRACIETA (*al VALERI*): Bé. Això és molt fàcil, oi?

VALERI: Què sé jo!

ÚRSULA: De vegades es tenen uns somnis tan estranys...

VALERI: Us ve molt de nou que un pobre somniï misèries!

JOAN: Oh! És que el teu somni...

VALERI: Deixa-la dir, aquesta!

SUSANNA: Jo estava ben desperta. Que no tens present el que m'has respost, llavors que t'he dit: «Valeri, Valeri! Què fas?».

VALERI: Què t'he respost?

SUSANNA: «Deixa'm provar si en sé!». I estiraves el braç!
I paraves la mà!... (*El JOAN fa una expressió de sorpresa.*)
I després has dit: «No puc! Me'n dono vergonya!».

VALERI: No és veritat! Et dic que no és veritat!

SUSANNA: Sí, home, sí. És que tu no te'n recordes.

VALERI: Que és cap mal tenir somnis?

JOAN (*irat*): Segons com, sí.

VALERI: Què s'hi pot fer?

JOAN: Això, de vegades, ve del caràcter... ho sents?... del caràcter... de la manera com un es pren les coses que li passen, de... (*Excitant-se:*) No sé com dir-ho!... M'entens? Eh? M'entens?

VALERI (*atordit*): No!

JOAN: Si tu no et resignessis a la teva desgràcia, el somni d'aquesta nit no l'hauries tingut.

VALERI: Que és culpa meva?

JOAN: Sí, covard, més que covard!

ÚRSULA: Joan! No t'enfadis, home!

JOAN: És clar que m'enfado! (*Al VALERI:*) No veus que no és just el que han fet amb nosaltres?

VALERI: No, que no és just!

JOAN: I, doncs, per què et rendeixes?

VALERI: Però, què vols que faci?

JOAN: Redreça't! No et donis!

VALERI: Jo no em dono!

JOAN: Que sí! Encara us en fan massa poc! Mai no us queixeu davant! Si us en sentiu de les vostres penes, us amagueu en un racó i us poseu a plorar, que ningú no us vegi! Jo no ploro, no! No em resigno! Vull defensar-me! Vull treballar per a guanyar-me la vida!

VALERI: Jo també!

ÚRSULA: El Valeri és com tu.

JOAN: Demanar caritat! Demanar caritat!

VALERI: Que ens donin feina, doncs.

JOAN: Ja ens en donaran! Que som vells inútils, nosaltres? Que hi fem nosa en el món?

VALERI: No!

JOAN: Demanar caritat! Demanar caritat! Que no veus que això ens rebaixa?

VALERI: Per a un pobre no és cap rebaix...

JOAN: Sí, que ho és! Demanem feina!

ÚRSULA: Bé, vaja, ja està passat!

ENGRACIETA: No us enfadeu, pare, i feu les paus amb el Valeri.

JOAN: No hem renyit pas, per això. Jo i ell no podem renyir.

VALERI: Ben net que no!

SUSANNA: Apa, Valeri, anem a dalt, que d'ahir ençà no has tastat res.

VALERI: No tinc gana.

JOAN: Vaja, creu la teva dona i fes el cor fort.

VALERI: Bé, digues: quins són els teus plans?

JOAN: Ves a esmorzar i torna de seguida, que t'ho explicaré.

VALERI (*anant-se'n*): Anem.

ÚRSULA: Cuida'l força, Susanna.

SUSANNA: No caldria sinó!

ENGRACIETA (*en veu festosa*): I no us entristiu, Valeri, no us entristiu.

VALERI (*somrient agraït*): No tinguis por, maca.

*Per la primera porta de l'esquerra
desapareixen la SUSANNA i el VALERI, acompanyats
de l'ENGRACIETA.*

ESCENA IX

L'ÚRSULA i el JOAN.

ÚRSULA (*després d'un curt silenci*): Què et proposes, Joan?

JOAN: Què em proposo?... Mira: així que el Valeri hagi esmorzat, tots dos anirem a trobar el director de la fàbrica.

ÚRSULA: I què en traureu?

JOAN: Molt, en traurem! Li demostrarem que el que s'ha fet amb nosaltres no és just! Ens queixarem! L'avalotarem, si convé! Si no en fa cas, de les nostres queixes, cap a casa de l'amo s'ha dit! I a aquest, si tampoc no ens atén, les hi cantarem clares! No ens callarem res!

ÚRSULA: Ves amb compte, Joan! No et propassis de paraules. Val més, si vols fer cap reclamació, que ho facis de bé a bé. Creu-me!

JOAN: De primer sí, que soc prou enraonat, però, si ni ell ni el director no ens escolten, llavors sabran qui soc jo!

ÚRSULA (*interrompent-lo*): Sobretot no els trenquis el respecte! Mira que aquesta gent tenen molt de poder!... i si els insultes et faran perdre! Com més humil els parlis...

JOAN (*també interrompent-la*): S'ha de parlar clar i amb el cap ben alt! L'home que demana el que és just, no ha d'abaixar mai la cara per ningú ni ha de presentar-se arraulit i tremolós com aquell qui pidola caritat!

ÚRSULA: Ja ho sé. Però pensa que ets tu qui vas a asuplicar-los! Si els has de parlar amb aquest urc! Tampoc no en trauries res!

JOAN: No? Que m'agradaria que fessin el sord! Que m'agradaria que se'ns traguessin del davant!

ÚRSULA: Què faries?

JOAN: No ho sé... Però seria capaç de tot, de tot! Això no pot suportar-se! (*Desesperant-se*;) Sembla impossible que un home, per voler treballar, només que per voler treballar, hagi de desesperar-se d'aquesta manera!

ÚRSULA: Assossega't, Joan, assossegat!

JOAN: No pot ésser aquest suplici! Ara que ja n'han tret el suc, de nosaltres! Això els ho tiraré en cara!

ÚRSULA: No, no els ho diguis!

JOAN: Doncs que em tornin a la meva màquina! Un filador com jo! Diferent quan feia trama, que havia de mirar tan prim! Però d'ençà que faig ordit, que rutllo més lleuger, sí, més lleuger que les fusades...

ÚRSULA: Fes-los-ho veure...

JOAN: Que em tornin a la meva màquina! Que em deixin viure treballant!

ÚRSULA: Demana'ls-ho bonament.

JOAN (*amb sarcasme*): Sí, per favor!

ÚRSULA: Mira que et faran agafar i ens morirem tots dos de pena.

JOAN (*fora de seny*): Que m'agafin! Per haver d'estar així, tant se me'n dona la vida com res!

ÚRSULA: No, Joan, no!

JOAN: Que hi vagin ells, a l'hospici, a fer número! Que hi vagin ells, a demanar caritat!

ÚRSULA: Ens queda l'Engracieta, que és la nostra esperança!

JOAN (*anant-se'n*): Jo no vull refiar-me'n de la noia! No tinc cor per a viure a costa d'ella! Vull treballar! Jo només demano feina!

ÚRSULA (*amb gran prec, deturant-lo*): Joan! Joan!

JOAN: Deixa'm, que m'acovardeixes!

ÚRSULA: Però on vas? Digues!

JOAN: Vaig a donar pressa al Valeri, perquè vingui amb mi.

ÚRSULA: No, no et moguis, que estàs molt nerviós. No et moguis de casa! Ja hi aniràs una altra hora!

JOAN: Et dic que em deixis estar!

ÚRSULA: No, Joan, no!

JOAN: Aparta't! (*Li dona una estrebada.*) Ves! Vull treballar! Vull feina!

---

*Se'n va desesperat per la porta de l'esquerra.
L'ÚRSULA queda plorant, fins que,
al cap d'uns segons, compareix l'ENGRACIETA
tota esverada.*

ESCENA X

L'ENGRACIETA i l'ÚRSULA.

ENGRACIETA: Mare! Mare!

ÚRSULA (*girant-se amb esglai*): Engracieta!

ENGRACIETA: On va el pare tan atribolat?

ÚRSULA: A trobar el Valeri.

ENGRACIETA: Per què? Què heu tingut?

ÚRSULA: Res.

ENGRACIETA: I doncs!...

Se sent la campaneta interior.

ÚRSULA: Truquen. Ves a obrir.

ENGRACIETA: Però, digueu-me!... Per què ploreu? Què ha passat?
No em feu estar anguniosa!

ÚRSULA: No ha passat res. Creu-me.

ENGRACIETA: Per què m'enganyeu?

ÚRSULA (*suplicant*): Ves a obrir, corre!

*L'ENGRACIETA obeeix i se'n va per la primera porta
de l'esquerra.*

ESCENA XI

L'ÚRSULA sola. Aviat l'ENGRACIETA i l'AGUSTÍ.

ÚRSULA: Qui hi deu haver?

*Queda pensativa. Després d'un silenci, compareixen
l'ENGRACIETA i l'AGUSTÍ per la primera porta
de l'esquerra. L'AGUSTÍ va amb el vestit de les festes:
bolet negre, camisa blanca, corbata de seda blava
i sabates rosses. Duu rellotge amb cadena de plata.
Ve molt amoïnat.*

ESCENA XII

L'ÚRSULA, l'ENGRACIETA i l'AGUSTÍ.

AGUSTÍ: Bon dia, Úrsula.

ÚRSULA (*fingint alegria*): Bon dia, Agustinet. Què tal, ja has esmorzat?

AGUSTÍ: No pas avui.

ÚRSULA: Vols que t'arregli...

AGUSTÍ (*interrompent-la*): No. Gràcies. Ja he pres un petit desdejuni.

ÚRSULA (*somrient*): Vaja, espera una mica...

AGUSTÍ (*agrint-ho*): Us dic que no em feu res.

ÚRSULA: No faltaria més! S'ha de menjar per a viure, s'ha de menjar, Agustinet. (*Rient*): Espera't, que de seguidaestic.

AGUSTÍ: Però, Úrsula!...

ÚRSULA (*amb gran prec*): Dona'm aquest gust!...

Desapareix tot rient, per la primera porta de l'esquerra.

ESCENA XIII

L'ENGRACIETA i l'AGUSTÍ.

AGUSTÍ (*anant a asseure's a la vora del braser*): No sé ta mare per què...

ENGRACIETA: Deixa-la fer, home.

AGUSTÍ (*agafant maquinalment la paleta*): Que faci, que faci el que vulgui.

ENGRACIETA: Com parles avui!...

AGUSTÍ (*després d'un curt silenci, canviant de to*): Que diu que han despatxat el teu pare?

ENGRACIETA (*amb dolor*): Sí!

AGUSTÍ: Que és estrany que ahir vespre ell no m'ho digués!

ENGRACIETA: Jo no fa gaire que ho sé. Costa tant de donar una mala notícia! (*Canviant de to*): Pobres treballadors vells!

AGUSTÍ: I pobres dels joves!

ENGRACIETA: Els joves rai!

AGUSTÍ: Pobra Engracieta! Quant de mal que t'he fet!

ENGRACIETA: Tu? No t'entenc.

AGUSTÍ: Jo, honradament, això sí, t'he encomanat les meves il·lusions i les meves alegries de jove, t'he despertat el cor amb promeses de ventura.

ENGRACIETA (*molt admirada*): Què vols dir?

AGUSTÍ (*en veu baixa*): Escolta...

ENGRACIETA (*interrompent-lo ansiosa*): Parla de seguida.

AGUSTÍ: No has pensat gens en tu, ni en nosaltres dos, veient la situació de ton pare?

ENGRACIETA (*ingènument*): Per què?

AGUSTÍ: No has pres exemple de com pot ésser la nostra vida de vells?

ENGRACIETA: No...

AGUSTÍ: I la de joves un cop units?

ENGRACIETA (*amb molta estranyesa*): Tampoc!... Jo només sé que t'estimo, i que tu has promès estimar-me.

AGUSTÍ: I t'estimaré sempre!

ENGRACIETA: Essent així, per què em fas aquestes preguntes?

Agustí: Perquè voldria veure la teva consciència il·luminada.

ENGRACIETA: Que dubtes de mi?

AGUSTÍ (*dignament*): No!

ENGRACIETA: I doncs? Explica't! No em facis malpensar!

AGUSTÍ: No alcis tant la veu, que si ens sentien...

ENGRACIETA: Que et fa parlar la desgràcia del pare? Que no et veus amb cor de mantenir-lo? Que ho fas, potser, per no deixar el teu? El meu, encara que vell, ens ajudarà amb el que pugui.

AGUSTÍ: Tot el que vulguis, però...

ENGRACIETA (*amb ansietat*): Però, què?

AGUSTÍ (*íntimament i amb delicadesa*): És veritat que t'agradaria ésser mare?

ENGRACIETA (*en veu baixa*): Sí.

AGUSTÍ: I no has pensat, per a mai que en fossis, en la sort dels nostres fills?

ENGRACIETA (*amb el cap baix*): No.

AGUSTÍ: Mira el que han de fer amb els seus les dones que treballen a la fàbrica...

ENGRACIETA: És ben cert!

AGUSTÍ: Per a guanyar-se el pa es veuen obligades, durant el dia, a abandonar-los.

ENGRACIETA: Els estimessin força!...

AGUSTÍ: Sí, que els estimen.

ENGRACIETA: Que se sacrifiquin per a ells.

AGUSTÍ: Com?

ENGRACIETA: No deixant-los fins que siguin grandets. Els pobres potser en tenen massa, de fills!

AGUSTÍ (*molt sorprès*): Massa! Ja saps el que dius? Com s'encomana la immoralitat!

ENGRACIETA: Que he dit res de mal?

AGUSTÍ (*amb gran convicció*): Sí!... Des del moment que es casen...

ENGRACIETA (*interrompent-lo*): No me n'he adonat pas, que digués res de mal.

AGUSTÍ: Benaventurada de tu... que no veus encara el costat pervers de la vida!

ENGRACIETA: Com et tornes! Abans no me les deies, aquestes coses.

AGUSTÍ: Perquè abans només pensava en mi.

ENGRACIETA: Que ja no m'estimes?

AGUSTÍ: Amb tota la pietat de la meva ànima!

ENGRACIETA: I doncs? No hi pensis tant en demà, no t'amoïnis pel que encara ha de venir. Treballem, afanyem-nos... Els pobres també en poden ésser, de feliços!

AGUSTÍ: Tenen dret a ésser-ho!

ENGRACIETA: Si s'estimen, sí. No siguis tan ambiciós. Tu desitges una gran felicitat... I ho fas per a mi i per als meus pares. Que no saps que jo amb ben poca cosa m'acontento?

AGUSTÍ (*amb somriure trist*): Que el veus bonic el món!
Que el veus rialler!

ENGRACIETA: És clar que sí! No li vull veure, de negre. Ja ho sé que pertot hi ha espines. Però mira, no hi comptem amb elles, pensem només en les flors.

AGUSTÍ: I si se't claven al cor, les seves espines?

ENGRACIETA: L'amor les arrencarà.

AGUSTÍ (*amb ironia*): L'amor!

ENGRACIETA: Posa't alegre, home! Ja m'agrada que atinis en tot!
Però tu t'hi amoïnes massa. (*Rient*;) D'un dia en ve un altre.

AGUSTÍ (*també amb ironia*): I anant fent, deixant-se portar de la fantasia...

ENGRACIETA (*interrompent-lo*): I viure, viure!...

AGUSTÍ: Com?

ENGRACIETA: Ai, ai! Com es pugui.

AGUSTÍ: Sense comptar, sense preveure res, a cegues. I si a mig camí hem d'aturar-nos o caiem vençuts?

ENGRACIETA: No em matis l'esperança!

AGUSTÍ: Escolta, escolta. No t'enlairis, Engracieta. Pensa en la realitat que ens rodeja... medita el pas que volem donar...

ENGRACIETA: Ja el tinc meditat de sobres.

AGUSTÍ (*mirant-la fixament*): Tu encara ets la mateixa del primer dia que vaig parlar-te...

ENGRACIETA (*interrompent-lo*): Com soc?

AGUSTÍ: Només penses en el teu amor, no hi veus més endavant.

ENGRACIETA: Així em tractes?

AGUSTÍ: Tu potser no et fas càrrec del que passa avui entre nosaltres.

ENGRACIETA: Jo no me'n faig càrrec? (*Amb dignitat*): Si no fos per això, creus tu que te'n parlaria, del nostre casament?

AGUSTÍ: Ah! És a dir que és només pel que passa entre nosaltres que me'n parles?

ENGRACIETA: Què t'has figurat de mi?

AGUSTÍ: Oh! Res de mal.

ENGRACIETA (*nerviosa*): Prou! Deixem-ho córrer tot!

AGUSTÍ: Però, dona!...

ENGRACIETA (*anant-se'n*): Ves!

AGUSTÍ: On vas?

ENGRACIETA: Espera't. Vull tornar-te els presents que m'has fet: tot, tot...

AGUSTÍ: I ara! Per què?

ENGRACIETA: No en vull cap, de record teu.

AGUSTÍ: Però escolta...

ENGRACIETA: Deixa'm estar!

AGUSTÍ (*deturant-la*): Engracieta! Escolta, dona!

ENGRACIETA: Ves! No em toquis! T'avorreixo! (*Posant-se a plorar*):
T'avorreixo! T'avorreixo!

*Compareix l'ÚRSULA precipitadament,
per la primera porta de l'esquerra.*

ESCENA XIV

Els mateixos, més l'ÚRSULA.

ÚRSULA (*veient plorar l'ENGRACIETA*): Engracieta!

ENGRACIETA (*abraçant-la tot plorant*): Ai, mare, mare!

ÚRSULA: Per què plores? Digues! (*A l'AGUSTÍ*): Què heu tingut?

AGUSTÍ (*no gosant dir-ho*): Res...

ÚRSULA: I, doncs, per què plora l'Engracieta?

ENGRACIETA: Si sabéu el que m'ha dit!

ÚRSULA: Explica'm-ho!

AGUSTÍ: Ja us ho explicaré jo mateix.

ENGRACIETA: No! Ves-te'n, ves-te'n! Tot m'ho temia! No m'he enganyat de res!

AGUSTÍ: Tu no em comprens, Engracieta. Veus desamor allà on no hi ha més que una estimació gran, filla de la consciència. Reflexiona el que t'he dit... recull-ho i medita-ho serenament.

ÚRSULA: Però expliqueu-vos! Què passa? (*Curt silenci.*)

ENGRACIETA (*amb ironia*): Ni gosa dir-ho!

AGUSTÍ: Per què no? Tot ho confons, avui. Prens per covardia preveure el demà. Si no m'espanto, no! Tu, m'espantes! Jo només desitjo que et facis càrrec de qui som, del camí que hem de fer. M'hi vull mirar molt a posar fills al món. No ho consentiré, que se'ls explotí com a mi...

ÚRSULA (*interrompent-lo*): Però, Agustinet, per caritat!...

ENGRACIETA: Deixeu-lo estar, mare. Tot això són excuses.

AGUSTÍ: No em comprens! No em comprens!

ENGRACIETA (*amb ironia*): Ves, escolta a ton pare.

AGUSTÍ: Quina mania li teniu!

ENGRACIETA: Ja ha sortit amb la seva.

ÚRSULA (*amb esglai*): Què dius?

ENGRACIETA: Sí, mare! L'Agustinet ja no és per a mi!

ÚRSULA: Què! Però és veritat això?

AGUSTÍ: No us desespereu...

ÚRSULA: Què en tens de dir, de la noia? Encara no t'estima prou?
Que vols que es corsequi per tu?

AGUSTÍ: No, al contrari, si n'estic agraïdíssim, d'ella. Però ara,
més que mai, és el moment de prova!

ENGRACIETA: Com t'ho he de provar, que t'estimo?

AGUSTÍ: Posant fe en el que et dic.

ENGRACIETA (*amb ironia*): Matant les il·lusions de la meva
joventut?

AGUSTÍ: Qui t'ha parlat de tal cosa?

ÚRSULA: Justament ara ens deixes?

AGUSTÍ: No, dona, no. Si jo vull ajudar-vos. Seré amb vosaltres,
participaré dels vostres dolors...

ÚRSULA (*interrompent-lo*): Reflexiona que el Joan s'ha quedat
sense feina i ja comença d'ésser vell!

ENGRACIETA: Per això em deixa!

AGUSTÍ: No em facis tan miserable!

ÚRSULA (*plorant*): Nosaltres no et serem una creu! Ja ens
morirem aviat!

AGUSTÍ: No em parleu així, que em feu mal!

ÚRSULA: Si tens por de no poder mantenir-nos, no hi pensis.
Nosaltres dos, el Joan i jo, treballarem per a guanyar-nos
el tros de pa de cada dia.

AGUSTÍ (*amb gran prec*): No em digueu això!

ÚRSULA: No l'abandonis, l'Engracieta, que es moriria de pena!
I nosaltres també! Ho sents? Creu-me a mi, que sempre
t'he mirat com a un fill nostre.

ENGRACIETA (*amb angúnia*): No crideu!

ÚRSULA (*en veu baixa*): Fes-te càrrec de la nostra situació.

AGUSTÍ: Si la veig, i en protesto!

ENGRACIETA: No el pregueu, mare. Que no veieu que és en va?

AGUSTÍ: No em tractis així!

ENGRACIETA: Si no et mereixes altre tractament! No sé com
he pogut estimar-te!

Se sent la campaneta interior.

ÚRSULA (*a l'ENGRACIETA*): Corre, ves a obrir.

ENGRACIETA: Per què havies de parlar-me d'amor, home fals,
més que fals?

AGUSTÍ (*amb gran prec*): Però, Engracieta!...

ENGRACIETA: Ves! No vull escoltar-te!...

Se'n va corrent a obrir la porta.

AGUSTÍ: Que és trist no ésser comprès!

ESCENA XV

L'ÚRSULA i l'AGUSTÍ.

ÚRSULA: Agustinet, tingues compassió de nosaltres! T'ho demano per la memòria de la teva mare. Fes-ho per al pobre Joan! Tu ets jove i bon treballador.

AGUSTÍ: Però, a què ve tot això?

ÚRSULA: Tu, si arribes a vell, no seràs tan desgraciat com nosaltres.

AGUSTÍ: Per què heu de dir aquestes coses?

Per la porta de l'esquerra compareixen l'ENGRACIETA i el XALET. Aquest porta un mocador ple de verdures i altres viandes i dues paperines plenes.

ESCENA XVI

Els mateixos, més l'ENGRACIETA i el XALET.

XALET: Ves, Engracieta, ton pare ha dit que no tanquessis la porta.

ENGRACIETA: Ja l'he deixada oberta.

ÚRSULA: On és el Joan?

ENGRACIETA: A l'escala, que enraona amb el Valeri.

XALET (*deixant el mocador i les paperines damunt d'una cadira*):

Ho veieu, Úrsula? Ja hem proveït, per avui.

ÚRSULA: L'esca del pecat!

XALET (*girant-se sorprès*): Bé, de què us les haveu?

ÚRSULA: Ja heu sortit amb la vostra! Ja han fet efecte els vostres consells.

XALET: Què voleu dir?

ÚRSULA: Pregunteu-ho al vostre fill.

XALET (*acostant-s'hi*): Noi, què passa de nou?

AGUSTÍ: Deixeu-ho estar, pare!

XALET: Com és que se'm rep tan malament?

ÚRSULA: Massa bé que us rebem.

XALET: Voleu fer-me el favor?... Agustinet, que ja ho saps, allò del Joan? Que ha quedat sense feina?

AGUSTÍ: Sí, home, sí!

XALET: Que és trist, oi?

ÚRSULA: Oh! A vós es veu que us ha afectat molt!

XALET: Més del que us penseu. Aquesta dona es figura que jo no tinc sentits!

ÚRSULA: Vós?

XALET: Doncs, perquè ho sapigueu, les penes d'altri m'afecten tant o més que les meves mateixes. No m'agrada veure desgraciats!

ÚRSULA: Sí, per això ens ajudeu tant!

XALET: Què voleu que faci?

ÚRSULA: Encara goseu preguntar-ho?

XALET: Bé, expliqueu-vos, si us plau.

ÚRSULA (*veient plorar l'ENGRACIETA*): Mireu si us diuen res aquests plors de la meua filla.

XALET: I ara! (*Acostant-s'hi*) Engracieta!

ENGRACIETA: Aneu, aneu, mal home!

XALET: Què?

ENGRACIETA: Aneu! No us vull veure més!

XALET: Però... que heu renyit amb l'Agustí?

AGUSTÍ: No hem renyit, pare.

ENGRACIETA: Pitjor!...

ÚRSULA: Tot s'ha desfet, per culpa vostra!

XALET: Noi, que no sents què em diuen? Respon. Fes-me quedar bé, home!

AGUSTÍ: No en parlem més!

ENGRACIETA: Vós no li heu callat mai al vostre fill, fent-li veure el que no era, perquè em deixés!

XALET: No, Engracieta, no!

ENGRACIETA: I, avui, perquè heu vist la tribulació del pare, pobret!...

XALET (*interrompent-la*): Et juro que t'enganyes!

ENGRACIETA: Sense respectar res, sense tenir en compte el desconsol que hi ha en aquesta casa...

XALET: No em facis tan poc favor!...

Se sent enraonar, a l'interior, al JOAN i el VALERI.

ÚRSULA: Calleu, que ve el Joan!

AGUSTÍ: Pobre!

XALET: Però...

AGUSTÍ (*amb gran prec*): Calleu, pare!

Per la primera porta de l'esquerra compareixen, enraonant, el JOAN i el VALERI.

ESCENA ÚLTIMA

*El JOAN, el VALERI, l'ENGRACIETA, l'AGUSTÍ,
el XALET i l'ÚRSULA.*

JOAN (*a* VALERI): Entra, home, entra. M'he deixat el rellotge a la raconera de l'alcova.

VALERI: Apa, doncs.

JOAN (*veient plorar l'ENGRACIETA*): Engracieta, encara plores?

ENGRACIETA (*amb més desconsol que de primer*): Ai, pare del meu cor!

JOAN: No tinguis por, filla meva, que tot s'arreglarà.

ENGRACIETA: Que som desgraciats!

JOAN: Vaja, anima't. I no hi pensis en mi ni en la meva sort! No t'he dit que tot s'arreglarà?

ENGRACIETA: És impossible!

JOAN: Tan alegre que sempre has estat!

ENGRACIETA: Ja no n'hi queda gens, d'alegria, en el meu cor!

JOAN: Que no et recordes del que vas dir-me ahir a la tarda?

ENGRACIETA: Sí. Fins llavors encara em tenia per sortosa!

JOAN: I ho ets! I ho seràs d'avui endavant.

ENGRACIETA: No, pare, no!

JOAN: Sí. Apa, digues, com ahir, joiosament: «Visca l'alegria! Visca l'alegria!».

ENGRACIETA: No puc, pare, no puc! L'Agustinet no ho vol, que estigui alegre!

JOAN: No?

ENGRACIETA: Ja no és per a mi!

JOAN (*molt sorprès*): Què? (*A l'AGUSTÍ*): Tu també?... Tu també em deixes en el fort de les meves tribulacions? Tan poc els estimes aquests cabells blancs?

AGUSTÍ: Sí, Joan, sí que els estimo!

JOAN: Tu també en contra meu? Ara que estic ofegant-me?

AGUSTÍ: Disposeu de mi i de la meva vida!

JOAN: Pot més ton pare que la teva consciència? Què t'hem fet?

AGUSTÍ: Res.

JOAN: Que t'espanten els vells?

AGUSTÍ: Els vells, no. La vellesa, sí!

JOAN: I per ton pare ens sacrifiqués a tots? Per aquest inútil...

AGUSTÍ: Mal dit, home.

XALET (*amb emoció*): Que no tinc dret a menjar el bocí de pa que ell em dona? És el meu fill, ho sentiu? És el meu fill, i no m'hi durà, no, a l'hospici!

JOAN: Que no ens abandoni a nosaltres.

AGUSTÍ: Sí no us abandono! Compteu amb mi.

JOAN (*repensant-se*): Amb tu? No et necessito per a res!

AGUSTÍ: La vostra causa és la meva!

JOAN (*amb sarcasme*): No! Tu ets jove!

AGUSTÍ: Soc un oprimít com vós! Faig el vostre camí!

JOAN: Et dic que no et necessito! Jo sol sabré defensar-me la vida! (*Enèrgicament resolt:*) Valeri!

VALERI: Què?

JOAN: No hi anem, a casa de l'amo!

VALERI: No?

JOAN: Anem, de seguida, a avisar tots els filadors despatxats, per tenir aquesta tarda una reunió...

VALERI: On?

JOAN: Aquí mateix.

ÚRSULA: No, no ho facis!

JOAN: Et dic que sí!

ENGRACIETA: Pare!...

JOAN: Tinc una gran idea! Apa, anem de casa en casa a trobar els companys!

VALERI: Anem!

JOAN (*al VALERI*): Mira, tu agafes carrer amunt i jo carrer avall. Ja ens trobarem.

VALERI: A quina hora els diré que compareguin?

JOAN: Tan bon punt hagin dinat. Que no s'entretinguin, que hem de tractar seriosament d'allò de la fàbrica... hem de prendre acords molt importants. Encomana'ls que no faltin, perquè és qüestió de vida o de mort!

VALERI (*anant-se'n atribolat*): Som-hi, doncs!

JOAN: Ara veuran qui són els del nostre temps! Els vells, els pobres vells, ensenyaran als joves de fer-se valer la raó!

Se'n va desesperat per la primera porta de l'esquerra.

ÚRSULA (*seguint-lo cridant*): Joan! Per l'amor de Déu!...

AGUSTÍ (*també cridant-lo*): Joan! Joan!

ÚRSULA: Pobres de nosaltres!

Teló ràpid.

ACTE TERCER

Menjador decorat amb molta senzillesa. Al fons, una finestra que dona al carrer. A l'esquerra, la porta de l'escala, amb una campaneta i cordó per a trucar. A la dreta, dues portes: la primera comunica amb el passadís de la sala i alcova, la segona, amb una altra dependència. A l'angle de l'esquerra, un armari raconer ple d'objectes de pisa. Al mig, una taula amb ales. Del sostre penja un quinqué apagat. Per les parets, un calendari i dos o tres cromos en quadros. En tota la peça, mitja dotzena de cadires de boga i fusta de pi, pintades de negre, amb viüets gross.

És l'hora de dinar.

ESCENA PRIMERA

L'ÚRSULA, l'ENGRACIETA i el JOAN.

En aixecar-se el teló, l'ÚRSULA i el JOAN asseguts cada un a un extrem de la taula, amb el cap baix, molt apesarat. L'ENGRACIETA, plegant les estovalles. Han acabat de dinar.

JOAN (*després d'un llarg silenci*): I bé, no ha dit res més l'Agustinet?

ÚRSULA: No.

JOAN: Sents, Engracieta?

ENGRACIETA: Ja ho sabeu tot.

JOAN: Doncs no he quedat convençut.

ÚRSULA: No et sembla que...?

JOAN: Prou! Deixem-ho córrer! El que hagi estat, hagi estat!

ENGRACIETA (*acabant de plegar les estovalles*): Voleu fer el favor, pare, d'apartar-vos una mica, que desaré les estovalles?

JOAN (*aixecant-se*): Sí, filla.

ENGRACIETA: Oh! No us heu d'aixecar, per això!

JOAN: Fes, dona.

ENGRACIETA (*posant les estovalles en un calaix*): Seieu, pare, seieu.

JOAN: Estic cansat de tant de seure. (*Està molt nerviós.*) Qui sap si ja deu haver dinat el Valeri!

ÚRSULA: Pots comptar que sí.

JOAN: Me n'hi vaig, doncs.

ÚRSULA: Tanmateix tindreu la reunió?

JOAN: Sí. Ara de seguida.

ÚRSULA: Aquí a casa?

JOAN: Per què m'ho preguntes?

ÚRSULA: Per res, home.

JOAN: És que, si no... (Nerviosament:) Quina hora tenim?
(Mira el seu rellotge.) Que és aviat! Aquells encara trigaran!

ENGRACIETA (*anant-se'n cap a la dreta*): No us despacienteu.

ÚRSULA: On vas, Engracieta?

ENGRACIETA: A rentar els plats.

ÚRSULA: Ja els rentaràs després.

ENGRACIETA: Com us sembli!

JOAN: Sí, per casualitat, mentre soc a parlar amb el Valeri,
vingués algú a demanar-me, fes-me un crit o atraça'l a dalt.

ÚRSULA: Està bé.

JOAN (*anant-se'n*): Ves, que deixo la porta ajustada.

ÚRSULA: Ves, ves.

El JOAN desapareix per la porta de l'escala.

ESCENA II

L'ÚRSULA i l'ENGRACIETA.

ÚRSULA (*després d'un curt silenci*): Ja et dic jo que entre una cosa i una altra...!

ENGRACIETA: No us hi afecteu, mare.

ÚRSULA: No m'ho sé acabar, el que ha fet l'Agustí!

ENGRACIETA: No ens en recordem més.

ÚRSULA: Jo, per això, encara estic en la mateixa, que ell no és dolent.

ENGRACIETA: No ho és gens...

ÚRSULA: Però li falta caràcter.

ENGRACIETA: No ho cregueu.

ÚRSULA: Si tingués caràcter no s'hauria deixat convèncer tan fàcilment per son pare.

ENGRACIETA: No té tota la culpa, son pare.

ÚRSULA: No? Qui, doncs?

ENGRACIETA: L'Agustinet pensa molt en el que ha de venir... S'ha espantat!

ÚRSULA: Per què ha d'espantar-se? Si ell t'estimés força...

ENGRACIETA: No ho sé. No ho veig prou clarament. Tan aviat em sembla que m'estima massa... com que ja n'està cansat, de mi.

ÚRSULA: Tot allò que ha dit són excuses. Aquelles estranyeses no hi ha cap jove que, a la seva edat, les pensi.

Compareix la SUSANNA per la porta de l'escala.

ESCENA III

Les mateixes, més la SUSANNA.

SUSANNA (*traient el cap per la porta*): Que esteu soles?

ÚRSULA: Sí. Entra, entra...

SUSANNA (*entrant*): Ara he deixat el Joan a dalt.

ÚRSULA: Ja ho sé. Seu.

ENGRACIETA (*oferint-li una cadira*): Teniu, Susanna.

SUSANNA (*asseient-se*): Gràcies, noia. (*Curt silenci.*) I, doncs, què hi ha de nou? Que saps quina en porten de cap els homes de casa?

ÚRSULA: Només sé que, d'aquí una estona, ells i els seus companys despatxats han de tenir una reunió.

SUSANNA: Què es proposen? No en tens fums?

ÚRSULA: Jo crec que, d'entre tots, volen nomenar una comissió per a avistar-se amb l'amo de la fàbrica.

SUSANNA: Ben pensat. Veus? Això sí que és ben pensat.

L'ENGRACIETA se'n va per la primera porta de la dreta.

ESCENA IV

Les mateixes, menys l'ENGRACIETA.

ÚRSULA: Però vols dir que en trauran res?

SUSANNA: Què saps una! Si ells s'expliquen i fan veure clarament la situació en què tots plegats ens trobem, si saben tocar el cor...

ÚRSULA (*interrompent-la*): Sí, però el Joan em fa por.

SUSANNA: Per què?

ÚRSULA: No veus que té aquest geni que de seguida s'enlaira? Jo crec que seria millor que ell no es fiqués en res. Perquè si el seu principal o el director de la fàbrica li fan una mala resposta... Ai, Déu nos en guard!... és capaç de trencar-los el respecte, i no sé, no sé el que en pot venir, d'això.

SUSANNA: Oh! Si tan malament el tracten...

ÚRSULA: Quan li pugen les sangs al cap, creu que fa feresa, el Joan!

SUSANNA: Qui perd el seu, perd el seny. (*Mirant al seu entorn.*) Però, ai, ai! On és l'Engracieta?

ÚRSULA: Deu ésser per allà dins.

SUSANNA: No hi ha com ella. Ara ja deu estar frisant per veure l'Agustinet.

ÚRSULA: Tant t'és que l'espero com no.

SUSANNA: Que han renyit?

ÚRSULA: No, però és el mateix o pitjor. Que no te n'ha dit res, el Valeri?

SUSANNA: Ni una paraula.

ÚRSULA: A fe que ell ho ha presenciado tot. Una desgràcia mai no va sola!

Compareix el XALET per la porta de l'escala.

ESCENA V

Les mateixes i el XALET.

XALET (*traient el cap per la porta, no gosant entrar*): Úrsula...

ÚRSULA (*indignada*): Vós? Què voleu?

XALET: Que no hi és el Joan?

ÚRSULA: No. Per què?

XALET: El voldria veure.

ÚRSULA: Encara goseu acostar-vos en aquesta casa?

XALET: No em tracteu així! Vinc en so de pau. En bona fe!

ÚRSULA (*amb ironia*): Després que heu fet el mal!

XALET: I l'Engracieta, que tampoc no hi és?

ÚRSULA: No n'heu de fer res, de la noia. Què te'n sembla,
Susanna? Després que ell ha estat el cap i causa de tot,
encara s'atreveix a dir que ve en so de pau!

XALET: Sí, dona, sí que hi vinc. Ves qui s'ho havia de pensar,
que el noi s'ho prengué tan a la valenta!

ÚRSULA: Aquí teniu els resultats dels vostres sermons i dels
vostres consells!

XALET: Ja ho veig, ja. Amb aquest bec (*Tocant-se els llavis.*)
de vegades, sense pensar-nos-ho, fem més mal que
una pedregada.

ÚRSULA: I potser el doble!

XALET: Creieu-me que em penedeixo de tot!

ÚRSULA: El diable, quan és vell, es fa ermità!

XALET: Jo, la veritat, no ho maliciava que arribés a fer tant
de mal. No sé per què el noi, tenint tant de saber, s'ha deixat
guiar per mi! Bé, digueu: que no es pot veure, l'Engracieta?

ÚRSULA: No! No pas vós!

XALET: Pobra noia! Ahir va enternir-me!

ÚRSULA: Farsant, més que farsant!

XALET: Jo mai no havia vist a plorar a ningú amb aquell
desconsol! Deuen patir molt els que s'estimen!

ÚRSULA: Aneu, aneu!

XALET (*sincerament*): No sé el que pagaria perquè les coses tornessin al seu lloc!

SUSANNA: Ho dieu de debò, Xalet?

XALET: Sí, Susanna. Ja ho veig que ara no voldreu creure'm. Vet aquí el que és tenir mala anomenada!

ÚRSULA: Us coneguessin com jo, encara...

XALET (*interrompent-la*): Sí: l'un em té per gandul, l'altre per xafarder...

ÚRSULA (*també interrompent-lo*): Com que no sou res més!...

XALET: No soc ni una cosa ni l'altra! Jo estic malalt, encara que no ho sembli. Jo no puc treballar. Si he arribat a vell, com veieu, ha estat gràcies a la dona, en pau descansi, i al noi, que han fet per a mi més del que podien. Que em diguin gandul, tant se me'n dona: ja hi estic avesat. En el que no passo és que se'm tingui per un home de mals sentiments... Vaja, jo vull que l'Engracieta es casi amb l'Agustinet, i com més aviat millor. En tindria un càrrec de consciència que no es casessin!

ÚRSULA: Ja trobareu el càstig, ja!

XALET: Justament ara que el Joan s'ha quedat sense feina! Ves què pensaria de nosaltres la gent!

ÚRSULA: Què voleu que pensin?

XALET: Pobre Joan! Em fa una llàstima! (*Torna l'ENGRACIETA. En adonar-se'n:*) Escolta, Engracieta.

ESCENA VI

Els mateixos, més l'ENGRACIETA.

ENGRACIETA: Digueu.

XALET (*falaguer*): Escolta, maca. Escolta una cosa.

ENGRACIETA: Expliqueu-vos.

XALET: Vaja, no estiguis trista. Que te l'has cregut, a l'Agustinet?

ENGRACIETA: Per què m'ho pregunteu?

XALET: Que no saps que és d'aquella manera? Encara no li coneixes el caràcter? És un xicot molt nerviós, tot cor, com jo, si fa no fa. Que et penses que no li sap greu allò? Sí, noia, sí que n'hi sap.

ENGRACIETA: L'Agustinet és molt resolut.

XALET: No, dona, no! Mira: tot dinant, li he fet prometre que tornaria a veure't. Ves, amoixa'l, quan vingui. No li facis mala cara, i ja veuràs com, ben garbellat, no haurà passat res. És un bon noi, l'Agustí!

ENGRACIETA: Ningú no us diu el contrari.

XALET: Ara mateix deia a ta mare: juro que em penedeixo del que he fet amb vosaltres, sobretot amb tu! Perquè, vaja, no t'ho mereixes! Com que en aquest món tothom diu mal l'un de l'altre, i això s'encomana...

ENGRACIETA: Ja us ho perdono tot!

XALET: Gràcies. Però, costi el que costi, aquesta qüestió ha d'arreglar-se. Encara s'hi és a temps.

SUSANNA: Mentre hi ha vida hi ha esperança.

XALET: L'Agustinet no ve de mala sang. És tallat de bona lluna i el convenceré.

SUSANNA: Sí, Xalet: mireu si podeu aconseguir-ho.

XALET (*amb resignació*): I un cop sigueu casats, jo em conformaré de tot. Pels anys que em queden de vida...

SUSANNA (*somrient*): Així m'agradeu!

XALET: Us prometo no anar més a la taverna. D'avui endavant seré un altre: ja està dit.

ENGRACIETA: És inútil.

XALET: Deixa, dona! (*Se sent la campaneta.*) Truquen.

ÚRSULA (*alçant la veu*): Entreu, entreu, que la porta és oberta.

*Per la porta de l'escala compareixen l'OLEGUER
i el JERONI. El primer és molt curt de vista i té dolor
a les cames. Tant l'un com l'altre vesteixen
de la manera típica dels obrers filadors.*

ESCENA VII

Els mateixos, més l'OLEGUER i el JERONI.

OLEGUER (*de la porta estant*): Que no hi és, el Joan?

ÚRSULA: No. És a dalt amb el Valeri. Entreu, que ja ve de seguida.

OLEGUER (*entrant*): Déu vos guard.

SUSANNA: Hola, Oleguer!

JERONI: Bones tardes.

XALET: Què hi ha, nois, què hi ha?

OLEGUER: Ah! Sou vós, Xalet?

XALET: El mateix.

OLEGUER: Dispenseu, no m'hi havia fixat.

XALET: És fàcil.

ÚRSULA: Seieu, si us plau.

ENGRACIETA (*oferint-los cadires*): Teniu, Oleguer. Teniu, Jeroni.

OLEGUER (*asseient-se*): Gràcies.

JERONI (*també asseient-se*): M'he cansat, pujant l'escala.

OLEGUER: Jo també. Les cames ja gairebé no poden portar-me.

XALET: No us espanteu, home!

OLEGUER: No! Jo no m'espanto mai. Qui ha fet avui, farà demà.

JERONI: A mi només m'espanta el fred!

SUSANNA: No en fa pas, ara.

OLEGUER: No! I a fe que en tot el dia no s'ha vist el sol.

JERONI: Em sembla que avui plourà.

XALET: Voleu dir?

OLEGUER: Prou que ho conec amb les cames.

XALET: Que assenyalen el temps?

OLEGUER: Són el meu pronòstic. Aquest dolor, que no em deixa viure amb repòs!...

XALET: Feu-vos-hi unes fregues amb aiguarràs.

OLEGUER: Ja ho he provat tot. Sabeu què és el meu mal?

XALET: Masses anys!

OLEGUER: Endevinat.

JERONI: No es pot ésser vell! (*Curt silenci i canvi de to.*)

XALET: I bé, que heu rebut un avís?

OLEGUER: Sí, me l'ha donat el Valeri.

JERONI: A mi, el Joan.

OLEGUER: Que sabeu què volen?

XALET (*vacil·lant*): Del cert, no.

OLEGUER: I vós, Úrsula?

ÚRSULA: Tampoc. Espereu que tornin.

SUSANNA: Ja us ho podeu pensar: coses de la fàbrica.

OLEGUER: Ah! Ja m'ho temia. No hauria vingut pas, sinó que he pensat: «Ves, arriba't-hi», allò, per no quedar malament. Compreneu?

XALET: Penseu com jo.

OLEGUER: Deuen voler fer una reclamació a l'amo.

XALET: Sens dubte.

OLEGUER: Em sembla que no se'n traurà res.

JERONI: És feina en va.

OLEGUER: És clar, home! Quan ens han tret, ells sabran per què i, després, jo entenc que qui paga governa, a casa seva.

ÚRSULA: Que no és mal fet, per vós?

OLEGUER: El què? Que ens hagin despatxat?

ÚRSULA: Sí.

OLEGUER: Oh! Veureu, veureu... Si al nostre lloc hi poden posar filadors joves, que al cap de la setmana facin més mudades que nosaltres, trobo que obren santament traient-nos de les màquines. Jo, en el seu cas, potser faria el mateix. Els joves tenen més llestesa.

JERONI: No hi passo!

OLEGUER: No?

JERONI: En l'únic en què pot guanyar-me un jove és en untar el rodatge.

OLEGUER: En tot, home, en tot.

JERONI: Oh! Ca! En untar el rodatge, sí. Però si no em rodés el cap, per a pujar a les bancades, encara en parlaríem. Comprends el sentit?

OLEGUER (*amb èmfasi*): Oh! Si jo tingués la vista bona i no patís de dolor i em fessin trenta anys de descompte...

JERONI: Bé, tu ja ho agafes per alt.

OLEGUER: Veuràs: jo no estic per moure raons, ja he fet a tots.

ÚRSULA: I, doncs, de què us refieu?

OLEGUER: Ai, ai! Dels meus fills.

ÚRSULA: Dels vostres fills?

OLEGUER: Sí! En tinc dos, i tots dos casats, que defensen una bona setmanada. Molt serà que, l'un o l'altre no em reculli!

ÚRSULA: Ai! Quina sort!

JERONI: A mi l'encarregat m'ha promès que m'ocuparia a ensacar borra.

XALET: Doncs essent així, vosaltres ja esteu salvats...

OLEGUER: És clar que sí! Ves quina reclamació hem de fer ni aquest ni jo!

SUSANNA: I el Joan? I el Valeri?

OLEGUER: El Joan ja té l'Engracieta.

SUSANNA: I nosaltres?

OLEGUER: Vosaltres? Ai! Que aviat us desespereu!

SUSANNA: Us hi trobéssiu, en el nostre cas!

OLEGUER: S'ha de prendre paciència, Susanna!

XALET: Sí, però l'un ha d'ajudar l'altre.

OLEGUER: Bé... però no vull treure la cara per a res. Per sota mà, tot el que vulguin. (*Canviant de to i aixecant-se*) Apa, anem, anem a veure aquells, que tinc una mica de tard.

ENGRACIETA: Espereu, que vaig a avisar-los.

JERONI (*també aixecant-se*): Ja hi pujarem.

ENGRACIETA: És que l'Oleguer està cansat.

OLEGUER: No hi fa res. Anem, anem, Jeroni, que a casa m'esperen.

XALET: Apa, jo també vinc amb vosaltres.

ÚRSULA: Aneu, aneu.

XALET (*a les dones*): Vaja. Adeu siau.

ÚRSULA: Bon vent!

SUSANNA: Adéu, adéu!

XALET: Ja tornaré.

*El XALET, l'OLEGUER i el JERONI desapareixen
per la porta de l'escala.*

ESCENA VIII

L'ÚRSULA, la SUSANNA i l'ENGRACIETA.

ÚRSULA: Quina indignació fa, la gent!

SUSANNA: Ai, sí! Tothom només procura per a ell!

ÚRSULA: Tota m'irrito, quan sento parlar així!

SUSANNA: Però, mira el Xalet! Ves qui ho hauria dit, que tingués tanta bondat de cor?

ÚRSULA (*amb ironia*): Que te'l creus?

SUSANNA (*amb convicció*): Sí.

ÚRSULA: Jo no. És més fals que la sorra del mar!

ENGRACIETA: Jo també me'l crec.

ÚRSULA: Si no pot enraonar que no menteixi!

SUSANNA: Bé, vaja...

ÚRSULA: Per què no ho feia abans, quan era hora, el que ara fa?

SUSANNA: Ja es penedeix de tot.

ÚRSULA: Oh! Si els penedits poguessin tornar a Roma!...

SUSANNA: Que ets mal pensada!

ÚRSULA: Pensa mal i no erraràs.

*Compareix l'AGUSTÍ per la porta
de l'escala.*

ESCENA IX

Les mateixes, més l'AGUSTÍ.

AGUSTÍ: Bones tardes.

SUSANNA: Déu te guard, Agustí!

ÚRSULA: Oh! Tanmateix has tornat?

AGUSTÍ: Per què no he de tornar? Que us sap greu?

ÚRSULA: No. Es veu que has cregut el teu pare.

AGUSTÍ: No el culpeu de res, a ell.

ÚRSULA: Oh! Ha dit que tornaries, i veig que no ens ha enganyat.
Si abans l'escoltaves per al mal, l'escoltes ara per al bé.

AGUSTÍ: De tot el que em diu el pare, me'n prenc el que millor
em sembla. No parla mai amb malícia. El pobre no pot veure
el món sinó a la seva manera.

ÚRSULA: L'haguessis sentit no fa gaire: tot volia adobar-ho.
Oi, Engracieta?

ENGRACIETA: Sí.

ÚRSULA: Ha promès fer tota mena de sacrificis, fins el de
no acostar-se més a la taverna.

AGUSTÍ: Us dic i us repeteixo que ell no té la culpa de res. Torno en
aquesta casa perquè no puc desprendre'm així com així, de
vosaltres. L'afecte arrelat no es mata tan fàcilment, ni jo em
proposo matar-lo. Engracieta, sempre t'he dit que t'estimava.

ENGRACIETA: I encara m'ho dius.

AGUSTÍ: Perquè és veritat. Si no t'estimés, també ho diria.

ÚRSULA: Però, quina estimació més estranya la teva!

AGUSTÍ: No la compreneu, oi?

ÚRSULA: No. Si l'estimessis, l'Engracieta, no la deixaries patir.

AGUSTÍ: Vós només podeu creure en l'amor veient-me casat.

SUSANNA: Deixeu-ho córrer. Us tornareu a enfadar.

AGUSTÍ: No tingueu por, Susanna.

SUSANNA: Potser em fico allà on no em demanen. Però, jo, saps?...

ÚRSULA: Tu ja ets com de família.

SUSANNA: Ja ho sé. Sinó que en això dels casaments...

ÚRSULA: Ai! Ara que tot ja estava a punt!

AGUSTÍ: Però, què té més que em casi avui que demà? Per què hem de parlar-ne ara, en aquesta ocasió? Que no podem esperar-nos?

ÚRSULA: Sí, anem esperant!

AGUSTÍ: Vós no teniu confiança en mi.

ÚRSULA: No ha d'ésser, tard o d'hora?

AGUSTÍ (convençut): Sí. I serà.

ÚRSULA: Doncs, si ha d'ésser, que sigui com més aviat millor.

SUSANNA: Sí, sí, Agustinet.

AGUSTÍ: Però espereu-vos, dona. Potser jo trobaré una manera...

ÚRSULA: Malaltia llarga, parenta de la mort.

AGUSTÍ: Que voleu que faci un cop de boig, sense cap mirament?

ÚRSULA: No ho deies pas així, abans.

AGUSTÍ: Però que no sabeu de comptar? Que no us feu càrrec del que guanyo cada setmana?

ÚRSULA: No guanyava tant el Joan el dia que vam casar-nos.

SUSANNA: El Valeri tampoc.

AGUSTÍ: Aquells eren uns altres temps.

ÚRSULA: Amb el teu jornal i amb el de la noia, encara podeu estalviar alguna cosa.

AGUSTÍ: Oh! És que jo, un cop casat, no vull que l'Engracieta vagi a la fàbrica.

ÚRSULA: Ah! No?

AGUSTÍ: No. La dona ja té prou feina a casa.

ÚRSULA: Jo hi vaig anar, quan era jove, a la fàbrica. I la Susanna també.

AGUSTÍ: No en parlem de llavors, parlem d'ara.

ÚRSULA: Ai! Quins joves més espantadissos corren avui!

AGUSTÍ: Digueu-me el que vulgueu, digueu-me covard. Jo no hi he d'anar, així a l'esbojarrada, contra les circumstàncies. Si jo tenia l'esperança de millorar la meva situació...

---

enteneu?... si jo veiés... què us diré!... que, treballant amb amor com treballo...

ÚRSULA (*interrompent-lo*): Que no ets com els altres?

AGUSTÍ: Quins altres?

ÚRSULA: Que no et veus capaç d'arribar a ésser encarregat?

AGUSTÍ (*interrompent-la*): No, no hi he pensat mai. Ni ho acceptaria...

ÚRSULA: Doncs, no et queixis!

AGUSTÍ: Si no soc jo qui es queixa, sou vosaltres.

ÚRSULA: Que no el sents, Susanna?

SUSANNA (*excusant-se*): Oh!...

ÚRSULA: Que te'n sembla, noia?

ENGRACIETA: No en parlem més, creieu-me.

ÚRSULA: Som nosaltres, nosaltres, els que ens queixem!

AGUSTÍ: No m'heu entès, Úrsula!

ÚRSULA: Ai, Senyor! Qui ens ho havia de dir de tu!

*Torna el XALET per la porta
de l'esquerra.*

ESCENA X

Els mateixos, més el XALET.

SUSANNA (en veure el XALET): Que ja baixen?

XALET: Ca!... (A l'AGUSTÍ) Hola, noi!

ÚRSULA: Què diuen?

XALET: No arribaran pas a entendre's.

ÚRSULA: Qui sap!

XALET: Jo m'he ofert en tot i per tot al Joan, i ni tampoc m'ha escoltat.

*Compareixen el MENUT, el BORRA i el TIT
per la primera porta de l'esquerra.
Vesteixen per l'estil de l'OLEGUER i el JERONI.*

ESCENA XI

Els mateixos, més el MENUT, el BORRA i el TIT.

MENUT: Es pot passar?

ÚRSULA: Sense trucar. Entreu, entreu.

*Entren tots i saluden.
Els altres els corresponen.*

TIT: Apa!

ÚRSULA (*a tots*): Seieu, si us plau.

ENGRACIETA (*els ofereix cadires*): Teniu, Borra.

BORRA (*asseient-se*): Vinga.

ENGRACIETA: Teniu, Menut. Teniu, vós.

MENUT: Gràcies.

El MENUT i el TIT s'asseuen.

TIT: Seiem-hi.

MENUT (*després d'un curt silenci*): I, doncs, el Joan?

ÚRSULA: Ja ve. És a dalt amb l'home d'aquesta.

BORRA: Anàvem a dinar, quan veig que compareix el Valeri
per donar-me l'avís que aquesta tarda em deixés caure aquí.

TIT: A mi m'ha avisat el mateix Joan.

MENUT: A mi també. Però no ha volgut donar-me cap explicació.
Això sí, m'ha encomanat que no fes falta. Justament avui
que volia anar a trobar el metge!

SUSANNA: Que no esteu bo?

MENUT: No gaire: tinc la caixa espatllada.

SUSANNA: Ah! Essent això...

MENUT: Que potser vol fer una reclamació, el Joan?

XALET: Crec que sí.

TIT: Què hi dius, Borra?

BORRA: Jo?

MENUT: No estàs per reclamacions, tu.

BORRA: Noi, tenim mala peça al teler.

ÚRSULA: Que aviat perdeu l'esperança!

BORRA: L'esperança era una noia molt bonica que va morir asseguda.

TIT: Jo tampoc no hi crec massa en les reclamacions.

MENUT: I, doncs, en què creus?

TIT: Què vols que et digui? No hi ha com el Xalet. Ves qui t'empeta la base a tu!

XALET: Les teves agalles voldria!

TIT: Jo fos jove!

BORRA: Tant se me'n dona.

MENUT (al TIT): Que t'agradaria tornar a començar la vida?

TIT: Sí. Ara rai, que ja sé les tasqueres!

BORRA: Jo, ja voldria haver arribat a la darrera fita.

TIT: Ca, home! No et donis mai! Fes com uns gira-sols que aquest estiu tenia a l'eixida de casa.

BORRA: Quins gira-sols, nosaltres, més pansits i colltorçats!

TIT: Ves sempre de cara a la llum.

MENUT: Això ho has sentit a dir.

SUSANNA: Bé, me'n vaig a avisar aquells?

MENUT: Ja baixaran si volen.

TIT: Que estan sols?

SUSANNA: No, també hi ha l'Oleguer i el Jeroni.

TIT: Aquell camàndules de l'Oleguer ha comparegut?
Que és estrany?

MENUT: Sí... I el Jeroni?

TIT: Quin altre!

MENUT: Quin parell d'emplastres!

TIT: Què va que si acorden nomenar una comissió per anar a avistar-se amb l'amo, ni l'un ni l'altre volen ésser-ho?

BORRA: Com que no tenen paraules...

TIT: Ni fets! I encara que en tinguessin, de paraules.

SUSANNA: Me'n vaig a dir a aquells que vinguin.

ÚRSULA: Ves, ves, Susanna.

SUSANNA: Adeu siau tots.

AGUSTÍ: Salut!

ENGRACIETA: Estigueu bona, Susanna.

*La SUSANNA desapareix per la porta
de l'esquerra.*

ESCENA XII

Els mateixos, menys la SUSANNA.

BORRA: I, doncs, Menut, qui hi posaran ara al nostre lloc?

MENUT: Ja pots comptar! Els nuadors més llestos.

BORRA: Per això ens han despatxat a nosaltres.

XALET: Tinguéssiu vint-i-cinc anys!

MENUT: Ja veurem, els joves!

BORRA: Jo, si hagués fet anar una màquina de cinc-centes pues, hauria aconseguit més la feina.

TIT: No, home, no. Hauries hagut de córrer el doble: les màquines petites van més de pressa.

BORRA: És clar que sí, però...

TIT: Però, res. Ves què els expliques, als amos! Ells només veuen que portem un feix d'anys al damunt.

MENUT: I les cordes de l'espiral ja estan gastades.

TIT: Aquests són! La qüestió és el negoci: que el capital creixi.

Se senten enraonaments a l'escala.

ENGRACIETA: Em sembla que ja baixen.

XALET (*a l'AGUSTÍ*): Noi, nosaltres potser que ens n'anéssim.

AGUSTÍ: He de veure el Joan.

XALET: Ah! Fes, doncs.

Per la primera porta de l'esquerra compareixen enraonant el JOAN, el VALERI, l'OLEGUER i el JERONI.

ESCENA XIII

*Els mateixos, més el JOAN, l'OLEGUER, el VALERI
i el JERONI.*

JOAN (*molt satisfet i animat*): Hola, minyons! (*Mira estranyat
l'AGUSTÍ*).

TIT: Hola, Joan! (*Tots se saluden. Molta animació.*)

JOAN: Apa, seieu. Agafeu cadires.

Es van asseient en desordre.

MENUT: De què es tracta?

JOAN: Espera que hi siguem tots.

OLEGUER: Que has citat algú més?

JOAN: Sí, tots els companys despatxats. Úrsula! Engracieta!

ÚRSULA: Què vols?

JOAN: Més cadires, que no n'hi ha prou! Porteu les de la sala.

ÚRSULA: Ja va.

*L'ÚRSULA i l'ENGRACIETA desapareixen
per la primera porta de la dreta.*

ESCENA XIV

Els mateixos, menys l'ÚRSULA i l'ENGRACIETA.

JOAN: Apa, enllestiu.

XALET: Jo, tant se val que me'n vagi.

AGUSTÍ: Joan, us hauria de parlar.

JOAN (*després de mirar-se'l una estona*): Queda't.

AGUSTÍ: Si us haig d'ésser útil...

JOAN: Sí, queda't. Tu tens lletra, potser que convingui assentar alguna cosa.

AGUSTÍ: Com vulgueu.

XALET: Doncs, me'n vaig.

MENUT: Us n'aneu, Xalet?

XALET: Sí, vaja, salut a tothom, i bona sort.

Tots el corresponen. El XALET desapareix per la porta de l'esquerra.

ESCENA XV

Els mateixos, menys el XALET.

JOAN: Valeri.

VALERI: Mana.

JOAN: Apa, vine a ajudar-me: agafa la taula per aquell cap.

AGUSTÍ: No, deixeu... *(Agafant-la ell:)* On voleu posar-la?

JOAN: Allà, de cara a la paret.

*Col·loquen la taula de cara a la paret de la dreta.
Compareix el Calderí per la porta de l'esquerra.*

ESCENA XVI

Els mateixos, més el CALDERÍ.

CALDERÍ: Salut!

Tots saluden.

JOAN: Hola, Calderí!

TIT (*volent agafar la taula*): Deixa, Agustinet...

AGUSTÍ: No us amoïneu.

JOAN (*al CALDERÍ*): Seu, noi, seu.

CALDERÍ (*buscant cadira*): Oh!...

JOAN: Noies! (*Acabant de col·locar la taula*): Així. Ara només falta paper i ploma.

VALERÍ: I tinta.

JOAN (*nerviós i satisfet*): Se suposa.

TIT (*posant una cadira davant de la taula*): I aquí una cadira, eh?

JOAN (*content*): Sí, noi!

Tornen l'ÚRSULA i l'ENGRACIETA, cada una amb dues cadires de palla fina que han tret de la sala.

ESCENA XVII

Els mateixos, més l'ÚRSULA i l'ENGRACIETA.

ÚRSULA: Ves, Joan.

JOAN (*prenent-li les dues cadires*): Apa, vinga.

VALERI (*a l'ENGRACIETA, prenent-li també les seves*): Dona'm, noia.

ENGRACIETA: Teniu.

JOAN (*oferint una cadira*): Té, tu, Calderí, seu. Té, tu, Borra.

Apa, seieu. Porta, Valeri (*Prenent-li una cadira*): Aquí.

(*La col·loca. A les dones*): Porteu-ne un parell més.

*L'ÚRSULA i l'ENGRACIETA desapareixen
per la primera porta de la dreta.*

ÚRSULA: De seguida.

JOAN: Noia!

ENGRACIETA (*deturant-se*): Què mana?

JOAN: Ves, porta les andròmines d'escriure.

ENGRACIETA (*anant-se'n*): Ja les porto.

ESCENA XVIII

Els mateixos, menys l'ÚRSULA i l'ENGRACIETA.

JOAN: Ja veureu: posem les cadires de rengle, davant de la taula.

OLEGUER: Es prepara una gran reunió.

JOAN: Amb tots els ets i uts.

OLEGUER: Sembla que anem a conspirar.

JOAN: Qui sap! Apa, enllestiu!

Tots es col·loquen paral·lelament a la taula.

BORRA (*acostant-se a la cadira*): Ha, ha!

JOAN: Seieu, no feu compliments.

Tornen l'ÚRSULA i l'ENGRACIETA, la primera amb dues cadires més, de palla fina; la segona, amb un tinter de vidre, senzill, una ploma i uns quants fulls de paper ratllat. Simultàniament, per la porta de l'escala, compareixen el PERE i el VADOR. Van amb la roba de treballar i unes bufandes, el mateix que tots els altres.

ESCENA XIX

*Els mateixos, més l'ÚRSULA, l'ENGRACIETA,
el PERE i el VADOR.*

ÚRSULA (*donant-li les cadires*): Té, Joan.

JOAN: Porta.

PERE: Salut i fraternitat!

VADOR: Bones tardes.

Tots tornen la salutació.

JOAN (*molt content*): Hola, Pere.

PERE: Hola, valent.

JOAN (*oferint-li una cadira*): Té, seu.

PERE: Vinga! (*Pren la cadira i s'asseu.*)

JOAN (*també oferint-li una cadira*): Té, tu, Vador.

VADOR: Dona'm. (*Pren la cadira i s'asseu.*)

JOAN (*molt engrescat*): Nois! La unió fa la força!

ENGRACIETA: Teniu, pare. (*Li dona el tinter, paper i ploma.*)

JOAN: Té, Agustinet.

AGUSTÍ: A veure...

JOAN: Seu aquí, al cap de taula.

AGUSTÍ (*seient-se a un extrem de la taula, de cara al públic*):
Molt bé.

JOAN (*mirant, tot satisfet, la reunió*): No sabeu si n'hi ha cap més,
de despatxat?

BORRA: Per ara, no.

JOAN: Doncs, ja podem començar...

PERE (*interrompent-lo*): La conspiració.

JOAN: Tu, Úrsula, si tens feina...

ÚRSULA: Ja me'n vaig, ja.

JOAN: I tu també, Engracieta, no són coses de dones.

ÚRSULA: Prudència, Joan!

JOAN: Ves!

*L'ÚRSULA i l'ENGRACIETA desapareixen
per la primera porta de la dreta.*

ESCENA XX

Els mateixos, menys l'ÚRSULA i l'ENGRACIETA.

JOAN (*dret darrera de la taula, molt emocionat*): Doncs, comencem.

PERE (*mirant la reunió*): N'hi falta un que m'ha promès que vindria.

JOAN: Qui?

PERE: El Rovellat.

TIT: Ara és aquí.

Compareix el ROVELLAT per la porta de l'esquerra.

 ESCENA XXI

Els mateixos, més el ROVELLAT.

ROVELLAT: Bones tardes.

Tothom li torna la salutació.

PERE: Ara són hores?

JOAN: Sempre perds un quart de jornal, tu!

ROVELLAT: Que ja heu engegat?

JOAN: No encara.

ROVELLAT: Ah! Això és venir a punt de caramel.

JOAN: Seu i calla.

ROVELLAT (*asseient-se*): Seiem-hi, doncs.

JOAN (*aixecant-se molt emocionat*): Companys, el motiu de convocar-vos... el motiu de convocar-vos en aquesta reunió...

Barboteja, vacil·lant, com si li anés a venir un cobriment de cor. Deixa d'enraonar i es recolza a la taula. En veure'l en semblant estat, tots els reunits s'aixequen i s'hi acosten, sol·lícits.

AGUSTÍ: Joan, què teniu?

JOAN (*amb veu ofegada*): Res... res...

VALERI: Què et passa?

JOAN (*panteixant*): Seieu... seieu... (*Tots tornen a asseure's.*)

VADOR (*amb gran prec*): Calma, Joan.

JOAN: Ja m'ha passat... No ha estat res... És que el cor se'm nua, de tan alegre que estic veient-vos...

OLEGUER: Apa, digues, digues, Joan.

JOAN (*fent un esforç, redreçant-se*): Doncs, sí, companys, el motiu de convocar-vos és senzillament per tractar de la nostra baixa en el treball.

PERE: Ben dit!

OLEGUER: No t'exaltis!

PERE: Sí, ben dit! Que consti! (*L'un fa callar a l'altre. Moment de confusió.*)

TIT (*cridant*): Demano la paraula prèvia!

JOAN (*sense fer-ne cas*): Jo entenc, estimats companys...
jo entenc que som mal despatxats.

PERE: Jo també.

MENUT: I jo. (*Crits d'aprovació per part de tots.*)

TIT (*cridant més fort que de primer*): Demano la paraula
per fer una proposició prèvia!

JOAN: Qui és?

TIT: Jo.

JOAN: Té la paraula el company Tit.

TIT (*aixecant-se*): Jo soc del parer que es nomeni una comissió
que vagi a avistar-se amb l'amo.

PERE: Ben pensat. (*Aprovació general.*)

TIT: Doncs, apa, anem al gra!

OLEGUER: Calla, si vols!

TIT: Calla tu.

OLEGUER: No em dona la gana!

PERE: Cada u que hi digui la seva!

ROVELLAT: Que parli el que en sàpiga més!

PERE: Aquí tots som iguals! Idees, idees falten!

VADOR: I fets! (*Crits i confusió.*)

JOAN: Ordre! Ordre!

JERONI: Ves dient.

JOAN: Calleu!

CALDERÍ: Que parli el Joan!

ROVELLAT (*brandant el cap*): No farem res! No farem res!

BORRA: No ens arribarem a entendre!

OLEGUER: Dignes, Joan, dignes.

JOAN: No em trenqueu les oracions!

CALDERÍ: Calma! Calma!

BORRA (*així que es faci silenci*): Apa, digues.

JOAN: Si ens han despatxat, no és perquè no féssim bona feina, sinó perquè en volien més.

PERE: Com que ells treballen tant!

TIT: No tenen raó!

PERE: I què han de tenir!

BORRA: Com que les metxeres van tan ganses...

OLEGUER (*interrompent-lo*): Ben net que hi van!

JERONI (*interrompent-los tots dos*): No ens donen l'abast per a canviar la fileta.

ROVELLAT: I és clar, no podem fer la feina que l'amo vol.

VALERI: D'ençà que gastem metxa del número deu...

MENUT (*recalcant-ho*): Que no val res!

VALERI: ...tot són gates i eixemies.

PERE: Ves qui treballa, amb aquest cotó!

TIT: Després s'ha de descomptar el temps que es perd quan el contramestre arregla l'estiratge perquè fa cargolí.

MENUT: Amb tants entrebancs, les mudades es retarden.

JOAN: Per això mateix. La qüestió és anar a trobar l'amo i fer-li-ho veure.

OLEGUER: Si ja som vells!

JOAN: Ja et dones?

JERONI: Tenim massa anys!

VADOR: Al nostre lloc més s'estimaran posar-hi joves. Som gent sobrera, nosaltres.

JOAN: Que n'hi posin un, de jove, a la meva màquina!

PERE: I a la meva!

JOAN: Si treu els setanta que jo treia...

TIT: I jo!

JOAN: Allò era una seda!

MENUT (*aixecant-se cridant*): Demano la paraula.

JOAN: Digues.

MENUT: Jo soc del parer, com ha exposat molt bé el company Tit, que es nomeni una comissió, donant-li àmplies facultats per a resoldre el que cregui més convenient.

JOAN: Apa, doncs. Qui la compondrà, aquesta comissió?

PERE (al JOAN): Tu, un.

MENUT: I el Valeri.

ROVELLAT: I l'Oleguer.

JOAN: Apunta, Agustinet (*Crits d'aprovació.*)

JERONI: Que es passi a votació!

JOAN: Tira, home, tira! No cal!

OLEGUER: No, jo no puc ésser-ho.

JOAN: No?

OLEGUER: Jo... no m'embolico. Tampoc no soc bo per a treballar...

JOAN: I tu, Jeroni?

JERONI: Jo?... veuràs...

JOAN (*a l'OLEGUER amb ironia*): Sí, tu comptes amb els teus fills. (*Al JERONI*) I tu encara tens esperances que et donin una plaça, a triar el racó.

JERONI: No ho nego.

JOAN: Oh! Ja, ja, i tu, Menut?

MENUT: Jo sempre vaig amb la majoria.

JOAN: I el Calderí, què hi diu?

CALDERÍ (*no gosant-ho dir*): Veuràs, Joan, una persona que em vol bé em deixa diners per a posar-me a vendre bitllets i apuntacions de la loteria pels carrers.

PERE (*amb sarcasme*): Només et faltava això!

JOAN: I el Vador?

VADOR: Jo, com que, estalviant, he arribat a arraconar cosa de tres-cents dures...

JOAN (*amb impaciència*): Digues.

VADOR: Et seré franc: penso posar una tenda, que per a mi i la dona molt serà que no ens doni per a les tristes queixalades.

JOAN (*indignat*): Ves, formiga vella!

PERE (*al VADOR*): Garsa!

VADOR: Envejós!

JOAN: I el Borra, què hi diu?

BORRA: Feu el que vulgueu. Jo de tot dic amén.

JOAN: Bé, però...

BORRA: Ja aniré vivint com pugui, i allà on caigui m'hi deixaré anar.

JOAN: Això és no dir res.

BORRA: I és dir molt.

ROVELLAT (*abstret i en to tràgic*): Jo ja tinc pres el meu determini.

JOAN (*amb ansietat*): Què?

ROVELLAT (*més accentuat i greu que de primer*): Sé on és la via del carril, i...

JOAN (*esgarrifat*): Calla!

Tots, menys el BORRA, protesten de les paraules del ROVELLAT.

PERE (*aixecant-se amb desesperació*): Jo crec que el més ben pensat és anar a escometre els joves!

JOAN: Com s'entén?

PERE: Nosaltres som la idea, ells, la força!

JOAN (*entusiasmada*): Explica't, que m'agrada això!

PERE: Sí! Hauríem d'engrescar-los perquè es declaraessin en vaga!

JOAN: A favor nostre?

OLEGUER (*movent el cap*): No pot ésser.

JERONI (*amb somriure amarg*): I ca!

BORRA (*amb sentiment*): No ens escoltaran.

TIT: Ells fan el mateix camí de nosaltres, i si arriben a vells...

OLEGUER (*interrompent-lo*): Ves que els contes! No hi pensen en demà.

MENUT: No que no hi pensen!

BORRA: Som arbres caiguts!

ROVELLAT (*mirant a terra i en to concentrat*): El carril ho arreglarà tot!

JOAN (*a l'Oleguer, fora de si*): És a dir que no ens escoltaran, els joves?

OLEGUER: No!

JOAN: Què et sembla, Agustinet?

AGUSTÍ: L'Oleguer té raó.

JOAN (*fora de si*): Però, és just això?

AGUSTÍ: Just, no. Natural, sí.

JOAN: Per a defensar-nos a nosaltres no es declararan en vaga?

AGUSTÍ: No.

JOAN: Quantes vegades s'hi han declarat per un mal treballador?

AGUSTÍ: El que hauríem de fer, els joves, és no consentir que s'hagi de treballar a la vostra edat!

MENUT: Això en el nostre temps no passava.

PERE: Els joves d'avui en dia no són ningú.

CALDERÍ (*amb menyspreu*): No van enlloc.

PERE: Deixa'ls presumir i divertir-se força!

OLEGUER: Això!

JERONI: No els amoïna res més.

JOAN: Perquè són uns ignorants.

TIT: I uns fatxendes!

VADOR: Que no estimen.

ROVELLAT: Ni als seus pares.

AGUSTÍ (*aixecant-se serenament*): Per què en dieu mal, dels joves?

PERE: Perquè s'ho mereixen!

AGUSTÍ (*amb amor*): Però, no veieu que feu mal fet?

JOAN: Que ens defensin! Que prenguin exemple de nosaltres.

AGUSTÍ: Ja ho fan. Com vàreu portar-vos amb els vostres pares?

JOAN: Llavors tot anava d'una altra manera.

AGUSTÍ: I amb els vostres fills? Què els heu ensenyat?

JOAN: Tot el que hem pogut.

AGUSTÍ: De petits que els feu anar a la fàbrica amb vosaltres.

PERE: La necessitat no té llei.

AGUSTÍ: Per què no en protestàveu?

JOAN: Ja vam protestar-ne en el nostre temps!

PERE: Convé que els joves sàpiguen el que hem fet.

AGUSTÍ: Per què?

PERE: Perquè si pensessin, veurien que, sense els nostres esforços, avui ells no serien res.

AGUSTÍ: Què són ara?

JOAN: Més del que es mereixen! Nosaltres, a costa de la nostra sang, els hem conquistat els drets que tenen.

AGUSTÍ: I encara som esclaus!

PERE: Per què no obren nous camins?

AGUSTÍ: Ja estan oberts! Seguiu-los!

JOAN: Ja els segueixo! Avant!

AGUSTÍ: Els vostres dolors m'havien aclaparat, la vostra desgràcia m'ha encès el cor. Soc jove! Vull ésser jove! (*Passant-se la mà pel front, amb accionat tràgic.*) Lluny del meu pensament aquestes negrors del passat! Vinguen raigs de sol retornador per a tots vosaltres!

JOAN (*amb deliri*): A viure tots!

AGUSTÍ: Caminem tots units, els desgraciats, vells i joves. Caminem combatent l'egoisme, encara que sigui regant la terra amb la mateixa sang nostra!

JOAN: Que s'arbori tot!

Agustí: Vosaltres ja heu complert la vostra missió en la vida. Se us ha de mirar amb respecte.

JOAN (*joiosament, batent-li el cor*): Ens ho mereixem!

AGUSTÍ: Jo hi veig poesia, damunt vostre. I se us té per una desferra inútil.

Joan: Això no és just!

Agustí: La societat actual és egoista, no té cor.

Joan: No, que no en té!

AGUSTÍ: El que s'ha fet amb vosaltres ho fa tothom: els amos amb els seus treballadors, els fills amb els seus pares. L'un empeny a l'altre per prendre's el lloc. El mal ve de lluny!

JOAN: Doncs, de qui ens hem de valer?

PERE: Que ens assegurin la vida!

JOAN: No! Jo vull treballar! Vull guanyar-me-la!
PERE: Encara no hem treballat prou?
TIT (*aixecant-se, esverat*): Deixeu-vos de raons! Per mi no ens queda més que un recurs!
JOAN: Quin?
TIT: El més positiu és armar-ne una de grossa!
JOAN (*decidit*): Què s'ha de fer? Dignes!
TIT: També estem condemnats a mort!...
MENUT: Som massa pocs, nosaltres sols.
TIT: Ja en seguiran de nous! Nosaltres serem l'espurna!
JOAN: Ben dit!
PERE: Que rebenti tot, d'una vegada!
OLEGUER: Qui ens seguirà?
TIT: Molts homes que esperen l'ocasió de capgirar el món.
Joan: Apa, doncs! Qui fa un?
Tit: Jo!
PERE: Jo faig dos!
JOAN (*als altres*): I vosaltres?
OLEGUER (*excusant-se, esporuguit*): Jo ja he dit el què.
JOAN: No vols ésser-hi?
OLEGUER (*tremolant esgarrifat*): No puc...
JOAN: I tu, Jeroni?
JERONI (*amb recança i horroritzat*): Tampoc.
JOAN: I tu, Vador? I tu, Borra?
VADOR: Què et diré?...
BORRA (*amb resignació*): Jo no soc bo per a res.
CALDERÍ (*desconfiat*): És picar en ferro fred.
ROVELLAT: El carril!... El carril!
JOAN (*escometent-los*): Bé, doncs, quants som que estem disposats a tot?
TIT: Si hem d'ésser tan pocs, jo no m'embolico.
PERE: Ni jo.
JOAN: De què us serveix fer el valent?

PERE: Ja veuràs, nosaltres sols...

JOAN: Covard! Ja arronses?

PERE: Que et penses que vull anar a presiri?

JOAN (*amb ira concentrada*): Que no hi ets ara, a presiri?

PERE: Tot el que tu vulguis.

JOAN (*mirant l'un i l'altre*): Essent així, només puc comptar amb el Valeri...

VALERI: Deixem-ho córrer, Joan.

JOAN (*desesperat*): Que no teniu sentits? Que sou mesells?
(*Tots protesten.*)

PERE: Això ho seràs tu!

JOAN: Tu ho ets!

OLEGUER (*aixecant-se*): Bah, bah!...

JOAN: Sí, ja pots anar-te'n!

OLEGUER: Ningú no me'n priva!

JERONI: Anem, anem (*Tots van aixecant-se.*)

JOAN (*molt desesperat*): Us n'aneu? Sense resoldre res?

VADOR: Pensem-ho millor.

CALDERÍ: Dormim-hi.

TIT: Potser que emprenguéssim una altra ruta...

PERE: Nomenem una comissió...

JERONI: Això mateix.

CALDERÍ: Apedacem-ho.

OLEGUER: Tot ho veig negre!

*A poc a poc, ronsejant i fent comentaris,
desapareixen a agrupaments.*

JOAN: És a dir que em deixeu?

VADOR: Veuràs...

JOAN: I tu també, Pere?

PERE: Ja en parlarem una altra hora.

JOAN (*als darrers que quedin*): I vosaltres?... responeu!
Que no us n'heu sentit, de la vostra desgràcia?

MENUT: Cada u que faci el que millor li sembli.
TIT: Que tothom obri pel seu compte.
JOAN: Que no heu vist el que fan amb nosaltres?
OLEGUER: Ells fan el que volen.
JOAN (*amb gran indignació*): Vells! Inútils! Covards!
Mereixeu que us explotin!
VALERI (*acostant-s'hi*): Deixa'ls, Joan!
JOAN: Fora tots! (*Crits i confusió.*)
PERE: Ja ens n'anem.
JOAN: Fora de casa! No us vull veure més! Sou pitjors
que els amos! Fora! Fora! (*Crits, insults i gran confusió.*)
VALERI: No t'acaloris!
JOAN: Sembla mentida que siguin tan bèsties!
VALERI: Ja podies pensar-t'ho!
JOAN: Fora! Fora!

*Desapareixen tots els vells per la primera porta
de l'esquerra. L'AGUSTÍ queda mirant-se pietosament
el JOAN i el VALERI.*

ESCENA XXII

El JOAN, el VALERI i l'AGUSTÍ.

JOAN: No es pot fer res amb aquesta gent tan covarda!

VALERI: Ens deixen!... I són els dels nostre temps!

JOAN: Millor!

VALERI: Tot se n'ha anat per terra!

JOAN: No! Encara hi ha esperança!

VALERI: Ens hem quedat sols, Joan!

JOAN: Ara s'ha vist ben bé que no ens hem de confiar de ningú,
sinó de nosaltres mateixos.

VALERI: Què farem, tant tu com jo, si som pitjors que dos
esguerrats?

JOAN: Molt, farem! Segueix-me a mi!

VALERI: I a ulls clucs, que et seguiré, però estem vençuts!
Som morts!

JOAN: No t'espantis, Valeri!

VALERI: Ara sí que veig que som vells! I no en sabem, de demanar
caritat!

JOAN: Calla!... Jo em defensaré sol, tot sol! (*Cridant fora de si:*)
Engracieta! Engracieta!

*Surten precipitadament l'ÚRSULA
i l'ENGRACIETA.*

ESCENA XXIII

Els mateixos, més l'ÚRSULA i l'ENGRACIETA.

ÚRSULA (*amb ansietat*): Què vols?

JOAN: La noia! On és la noia?

ENGRACIETA: Aquí.

JOAN: Vine!

ENGRACIETA (*acostant-s'hi*): Maneu.

JOAN (*pregant, amb els ulls plens de llàgrimes*): Agustí, casa't amb la meva filla!... No esperis que jo i l'Úrsula siguem morts!

AGUSTÍ (*amb dignitat*): Oh! No!...

JOAN: No et serà gens feixuga la nostra càrrega!

AGUSTÍ: La suportaré!

JOAN: No! No ho consento! Uniu-vos i aneu-vos-en, lluny de nosaltres, que no ens pogueu veure ni hàgiu d'ajudar-nos!

ENGRACIETA: No, pare, no!

JOAN: No vull que sigui dit que jo he mort les il·lusions de la vostra joventut!

VALERI (*acostant-s'hi*): Joan!

AGUSTÍ: No podem acceptar-lo, el vostre sacrifici!

JOAN: Vosaltres no us estimeu ni us heu estimat mai!

AGUSTÍ: Sí, que ens estimem!

JOAN: No pas com jo i l'Úrsula! Avui dia no n'hi ha, d'amor!

AGUSTÍ (*en un esclat de vida*): En nosaltres, sí, doncs.

JOAN: I el deixeu morir!

AGUSTÍ: No! Ara neix!

JOAN: No en sabeu, d'estimar! (*Besant a l'ÚRSULA al front.*)
En sabem més nosaltres, els que ens n'anem del món!

AGUSTÍ (*amb molt de sentiment*): Engracieta!

ENGRACIETA (*al JOAN, referint-se a l'AGUSTÍ*): Que no veieu que els ulls li vessen de pietat?

JOAN (*a l'AGUSTÍ*): Sostens el que acabes de dir, ara mateix, als meus companys?

AGUSTÍ (*enèrgicament*): Sí, que ho sostinc!

JOAN: A costa de tot?

AGUSTÍ: De tot! Fins de la meva existència! El meu amor no pot morir!

JOAN (*trionfant*): Estima, doncs...

AGUSTÍ (*interrompent-lo*): Ja estimo!

JOAN: ...a l'Engracieta!

AGUSTÍ: A ella i a vosaltres, a tots els germans de desgràcia i els fills dels meus somnis que han de venir. (*El JOANriu joiosament, il·luminant-se-li la cara d'alegria.*) Engracieta! Engracieta! (*Abraçant-la:*) T'estimo. (*Al JOAN:*) Mireu! La vull! És meva! Vós sou el seu pare, jo el seu amor!

JOAN (*amb un crit feréstec*): Així, estimeu-vos! Enlaire, cor!

AGUSTÍ: Primer és la vida que tot!

JOAN (*vacil·lant*): A viure!

AGUSTÍ: Lluitant sempre!

JOAN: Alegria! Visca l'alegria! (*Amb un crit agònic:*) Torneu-me la joventut! Vull tornar a ésser jove! (*Cau mort i queda de cara enlaire.*)

ENGRACIETA (*amb esglai*): Pare!...

ÚRSULA (*també amb esglai*): Joan!

VALERI (*aterrat*): Què!

AGUSTÍ: No ha pogut més!

ENGRACIETA (*agenollant-se per palpar el cos del seu pare i fent-li petons als llavis*): Pare! Pare de la meva vida!

ÚRSULA (*també agenollant-se*): Joan! Joan meu!

AGUSTÍ (*en veu baixa*): És mort!

Llarg silenci. El VALERI, un cop s'ha convençut que el JOAN és mort, se'n va, aterrat, a un racó de l'esquerra. L'ÚRSULA s'aixeca impulsivament, i en veu ofegada, dirigint-se a l'AGUSTÍ, diu:

ÚRSULA: Agustí!...

AGUSTÍ: Úrsula!

---

*L'ENGRACIETA segueix besant son pare, tot cridant-lo
amb deliri. El VALERI, fent sanglots, contempla
el cadàver del JOAN del mateix lloc estant.
Compareix la SUSANNA per la porta de l'escala.*

ESCENA ÚLTIMA

Els mateixos, més la SUSANNA.

Així que va per entrar la SUSANNA i s'adona del cadàver del JOAN, s'atura horroritzada. Després, i mentre l'ENGRACIETA segueix plorant i fent petons a son pare, avança a poc a poc, aturant-se una estona a mirar el JOAN. I tot d'una, sentint-se esperonada per l'instint de conservació, s'acosta al VALERI i li diu en veu baixa:

SUSANNA: No t'espantis! No t'espantis!

S'abraça al VALERI i es posen a plorar tots dos, amb un plor ofegat, sortit del fons de l'ànima. L'AGUSTÍ segueix aconsolant l'ÚRSULA. L'ENGRACIETA, delirant, fa petons i crida son pare.

CAU EL TELÓ PAUSADADAMENT.

Cendres d'amor

(1904)

Fitxa de lectura

Autor

IGNASI IGLÉSIAS (1871-1928)

Títol

Cendres d'amor (1904)

Edició

La formiga, Cendres d'amor, La reina del cor, La flor tardana, Cor endins, La colla del Pep Mata. Barcelona: Edicions Mentora, abril de 1933. (Obres completes; 7).

Personatges

Candiona, El senyoret, Vador.

Estrena

Barcelona. Teatre Romea el 5 de març del 1900, amb el següent repartiment: Anna Moner (Candiona), Enric Borràs (El senyoret) i Enric Guitart (Vador). Direcció artística: Enric Borràs.

Informació extreta del text d'Edicions Mentora.

Gènere

Teatre simbolista.

Temàtica-sinopsi

Un sepulterer rep l'encàrrec d'enterrar, a canvi de cent duros de plata, el nadó fruit de la relació amorosa entre un home casat, empleat a la fàbrica d'una colònia tèxtil, i la mestra del poble. De matinada el sepulterer, que és amb la seva dona, i el pare de l'albat es trobaran al cementiri. Finalment la neu acabarà d'esborrar qualsevol mena de rastre que hagi pogut quedar.

Espais

L'acció, en el cementiri de l'església d'un poblet de muntanya. A l'hivern i amb neu. Època present.

Cendres d'amor

(1904)

PERSONES DRAMÀTIQUES

CANDIONA
EL SENYORET
VADOR

L'acció, en un poblet de la muntanya catalana. Època present

Primera edició: Barcelona: Impr. de Viuda J. Cunill, 1909.
Aquesta obra va ser posada en escena en un muntatge d'estudi
al Teatre del Retiro de Sitges, el 25 d'agost de 1899. Posteriorment
s'estrenà a Barcelona al Teatre Romea, el 5 de març de 1900.

ACTE ÚNIC

Un petit cementiri nevat, vora l'absis de l'església parroquial d'un poblet de muntanya. Al mig del fons, un portal amb reixa de fusta i amb dos xiprers a cada banda. És de nit. El cel està estrellat.

ESCENA PRIMERA

El VADOR, sol. Aviat la CANDIONA.

En aixecar-se el teló no hi ha ningú a l'escena. Se senten, molt llunyans, els udols dels gossos de les masies de l'entorn. Seguidament compareix el VADOR per la porta del fons, amb un fanal encès. Tornen a sentir-se, més llunyans que de primer, els udols dels gossos.

VADOR (entre dents): Maleïts gossos!

Desapareix per l'esquerra. Torna a sortir de seguida amb un magall i una pala. Ho deixa tot a terra, al costat de la dreta, i després d'un moment de vacil·lació, en un gest decisiu, empunya el magall i es disposa a fer un clot. Després d'un curt silenci compareix la CANDIONA, molt sobresaltada.

CANDIONA (en veu baixa i anguniosa): Vador! Vador!

VADOR (girant-se esgarrifat i deixant l'eina): Eh! Qui hi ha?

CANDIONA (també en veu baixa): Jo.

VADOR: Tu? Per què has vingut, Candiona?

CANDIONA: Què has de fer, aquí, en aquestes hores? (Curt silenci.)
Que no respons? (Acostant-s'hi:) Que vols obrir una fossa?

VADOR (*amb gran prec*): No cridis, que si el senyor rector et sentia...

CANDIONA: Quina por t'ha de fer, ell?

VADOR: Per què has vingut a destorbar-me?

CANDIONA: Perquè sí! Perquè tu en portes una de cap...

VADOR (*interrompent-la*): No, dona, no.

CANDIONA: I, doncs, per què no vens a casa?

VADOR: Deixa'm estar, que tinc feina.

CANDIONA (*en to amarg*): Prou que m'ho penso!

VADOR: No pensis res de mal. Només he de fer un clot, un clot petit... (*Posant-se nerviós.*) Cal que te'n vagis o bé et trec d'aquí a la força.

CANDIONA: Ara són hores de treballar?

VADOR: Bé, deixa-ho córrer.

CANDIONA (*en to sinistre*): Vador, tu vols anar a presidi!

VADOR (*amb esgarrifança*): No! (*Canviant de to:*) No m'ho tornis a dir!

CANDIONA (*agafant-lo pel braç*): Tu tremoles!

VADOR: Ves, dona, ves. Si no tinc gaire feina. Només vull plantar una cabeça de lliri blanc. Diu que van tan bé, plantades en nit d'hivern, després d'una gran nevada... Surten uns lliris més blancs! Ja veuràs quina florida!

CANDIONA: Mira que aviat seran les cinc, i el senyor rector està a punt de llevar-se.

VADOR (*asseient-se en una pedra de l'esquerra*): No em vull moure.

CANDIONA: Anem, home, que ja s'acosta l'hora de la missa matinal.

VADOR: Et dic que no em vull moure! He donat paraula...

CANDIONA (*interrompent-lo amb vivacitat*): Qui ha de venir?

VADOR (*repensant-se*): Ningú... Ningú.

CANDIONA: Dignes: qui ha de venir?

VADOR (*aixecant-se*): Vaja, ves, ves! Cal no descobrir res. Ves, que encara m'ho faries cantar tot. Jo, ja ho saps, soc molt callat.

CANDIONA: Però, explica't: qui esperes?

VADOR: Ja t'ho diré després.

CANDIONA: No, digues-m'ho ara!

VADOR: Deixa'm sol, que si tu no et mous d'ací tot serà en va!
(*Toquen tres quarts.*)

CANDIONA: Sents? Són tres quarts de cinc!

VADOR (*anant a mirar a la dreta del fons*): Per això mateix.

CANDIONA: A quina hora vàreu quedar que vindria, aquesta persona que esperes?

VADOR: Ja havia d'ésser ací a les quatre.

CANDIONA: Ja no vindrà, doncs.

VADOR: Sí, que vindrà. Em necessita massa.

CANDIONA: Per què et necessita?

VADOR: No em facis enraonar, dona. No em facis enraonar, perquè no puc dir res. (*Pausadament.*) Ja ho sabràs tot... No t'enganyaré, creu! Que no m'escoltes? (*Excitant-se.*) Mai no podem tenir cap diner! Ves-te'n, si no, em privaràs de guanyar tota una almosta de plata!

CANDIONA (*amb sobresalt*): Què dius? Com els has de guanyar, aquests diners? Digues!

VADOR: Jo no soc cap lladre!

CANDIONA: I, doncs, explica't! Per què te'ls donen?

VADOR: No cridis! Ja t'ho diré... (*S'hi acosta, l'agafa per un braç i li diu en veu baixa:*) Però alerta a descobrir-ho! Que ningú no ho sàpiga mai, perquè, si no, pobre de mi... i pobra de tu, també!

CANDIONA (*apartant-se esgarrifada, alçant la veu*): No! Jo, no! Jo no he fet res!

VADOR (*acostant-s'hi, amb gran prec*): Calla! Calla, Candiona!

CANDIONA (*retrocedint cap al fons*): Quina basarda! Vaig a dir-ho al senyor rector!

VADOR (*agafant-la bruscament pel braç tot fent-la baixar fins al primer terme*): Tu! Què vas a fer?

CANDIONA (*forcejant per desprendre's d'ell*): Vaig a demanar-li que vingui a treure't aquests mals pensaments del cap!

VADOR (*subjectant-la*): Calla!

CANDIONA: T'ha temptat el diable!

VADOR (*febricitant*): Em donen cent duros, Candiona!

CANDIONA: No! No em parlis de diners!

VADOR: Me'n donen cent, tots d'un cop! I total per res...
Mira: només he d'enterrar, aquí, en aquest clot que ara faré... un infantó acabat de néixer.

CANDIONA (*amb esglai i mirant-lo fit a fit*): Eh?

VADOR: Oi que aviat són guanyats, tants diners?

CANDIONA: I ho faràs?

VADOR: Sí... sí!

CANDIONA: Ara l'han de dur, l'infantó mort?

VADOR: Sí, ara de seguida.

CANDIONA: Qui l'ha de dur?

VADOR: El seu pare mateix.

CANDIONA: Qui és el seu pare? Digues-m'ho.

VADOR (*confidencialment, mirant recelós entorn seu*): Aquell senyoret jove, aquell senyor català empleat a la fàbrica de la colònia dels anglesos, d'allà a la recolzada del riu.

CANDIONA: No és casat?

VADOR: Sí. Sinó que aquest infant mort... és d'una altra dona.

CANDIONA: Déu meu!

VADOR: És fill d'aquella senyoreta rossa, aquella que abans, en tardejar, cada dia passava per aquí.

CANDIONA: La que ensenya de lletra a les nenes del senyor Ernest?

VADOR: Sí. (*En veu baixa*;) El senyoret i ella s'estimen.

CANDIONA: Oh! Quines coses!

VADOR: Figura't com deuen patir!

CANDIONA: I ningú no ho sap tot això?

VADOR: No. Ni els treballadors n'han hagut esment...

CANDIONA: A tu, qui t'ho ha dit?

VADOR: Ell. Oh! Veuràs: ahir al vespre, que va venir a trobar-me...

CANDIONA (*interrompent-lo*): És a dir que ell en persona ha vingut a trobar-te?

VADOR: I doncs? A qui volies que el confiés, un secret com aquest?

CANDIONA (*després de pensar-hi*): I si l'haguessin mort ells, el nen?

VADOR: No... va jurar-me que no.

CANDIONA: Que ja té bagulet per a l'albat?

VADOR: Sí. Jo mateix amb quatre esgarrapades, l'hi vaig fer.

CANDIONA: Ja van batejar-lo, el pobre infant?

VADOR: No sé si abans de morir van persignar-lo.

CANDIONA: I la senyoreta rossa què fa?

VADOR: Diu que està molt greu. Es veu que el senyoret l'estima de debò. Creu que va entendre-me quan, amb mitges paraules, va confessar-ho tot.

CANDIONA (*després d'un curt silenci*): Doncs jo no me l'escoltaria!

VADOR: Ara ja estic compromès! Em donarà cent duros.

CANDIONA: I si es descobreix?

VADOR: Ca! Jo no ho diré mai, ell tampoc...

CANDIONA: És clar que no...

VADOR (*amençant-la*): I tu... ni pensar-hi!

CANDIONA (*amb esgarrifança*): Ah! Déu me'n guard!

VADOR: Ja cal que vagis amb compte. Pensa, Candiona, que tant tu com jo, només per haver enterrat en secret el cos d'un pobre infant, aniríem a parar a un racó de presidi!

CANDIONA (*En sentir aquestes paraules s'espanta i protesta en veu alta*): No ho facis, doncs! Creu-me!

VADOR (*en to reconcentrat*): Ben mirat, no faig cap mal...

CANDIONA: No?

VADOR: Potser faig una bona acció. Si ells li haguessin llevat la vida, al nen, jo per més diners que m'oferissin, no l'enterraria pas així... d'amagat. No, no! Per males ànimes! Però com que va morir al moment de néixer...

CANDIONA: I si t'haguessin enganyat?

VADOR (*anant a mirar al fons*): Estic segur que no.

CANDIONA (*després d'un curt silenci*): Essent de la manera que dius... potser sí que faràs una bona obra.

VADOR: És clar! Com s'ho haurien compost, ells tots sols, atribolats com estan?

CANDIONA: Pobra gent!

VADOR: Ara, com que ni tu, ni ells mateixos, ni jo, no direm res, no se sabrà mai... I aquella senyoreta rossa tan gentil podrà fer bona sort.

CANDIONA: Pobreta! Encara pot casar-se i ésser feliç.

VADOR: Ves si els en faig, jo, de bé!

CANDIONA: Però, te'ls donarà avui mateix, els cent duros?

VADOR: De seguida! I en plata! Vull veure'ls, que dringuin!

CANDIONA: Que no t'enganyi!

VADOR (*entre dents*): No. Pobre d'ell!

CANDIONA: Vols que em cuidi de tocar a missa matinal?

VADOR: Sí. Ves-hi, que ja deu ésser hora.

CANDIONA: Me n'hi vaig, doncs.

VADOR (*empenyent-la cap a fora*): Sí. Apa, ves-te'n.

CANDIONA (*desapareixent per l'esquerra del fons*): Enllesteix.

ESCENA II

El VADOR sol. Aviat EL SENYORET.

El VADOR es posa a cavar la fossa. Després d'un curt silenci es dirigeix, molt neguitós, a esperar EL SENYORET a la porta del fons. Seguidament compareix aquest, abrigat amb una manta de viatge, sota la qual porta un baguet blanc. EL SENYORET va amb un vestit de vellut ratllat, de color gris, i barret tou, negre. Duu barba rossa bastant llarga.

EL SENYORET (*entra panteixant, molt arrupit, mort de fred i de vergonya*): Salut, sepulturer!

VADOR (*molt ansiós*): Vingui! De pressa! (*Avançant tots dos*): Aquí... (*Assenyalant el clot*): Vingui, cuiti, que és tard!

EL SENYORET (*amb veu glaçada*): Teniu.

VADOR: Deixi'l a terra, que de seguida estic. (*Curt silenci*). Això aviat és fet.

EL SENYORET (*mirant entorn seu*): Sepulturer... No hi ha perill?

VADOR: No, senyor. No passi ànsia. Però hem d'enllestir de seguida.

EL SENYORET: Tinc molta por! Enllestiu, enllestiu.

VADOR: Vagi a la porta a vigilar si ve algú.

EL SENYORET: Voleu dir?

VADOR: Vagi, home, vagi.

EL SENYORET (*anant al fons a vigilar*): Ja hi vaig.

VADOR: Que veu algú?

EL SENYORET: No es veu res, només neu...

VADOR: Sí, tot és neu! Els arbres talment semblen fantasmes que ens espien. (*Posant-se a riure*): Pobres arbres!

EL SENYORET (*amb esgarrifança*): No rieu, home!

VADOR (*al SENYORET*): Doni'm l'albat...

EL SENYORET (*donant-li el baguet, que és a terra tapat amb la manta*): Teniu.

VADOR (*posant-lo dintre el clot*): Així! (*Amb gravetat*): Ara, vostè i jo resem... resem un parenostre.

*El VADOR s'agenolla davant de l'albat
i es posa a resar en veu baixa.*

*EL SENYORET es queda atònit, sanglotant.
Ve la CANDIONA precipitadament.*

ESCENA III

Els mateixos, més la CANDIONA.

CANDIONA (*des del fons*): Vador!

VADOR (*horroritzat*): Eh! Qui hi ha?

EL SENYORET (*també horroritzat*): Aquesta dona!

CANDIONA: Cuita! Enllesteix que el senyor rector ja s'ha llevat!

VADOR (*fora de si*): Ves! Ja estic de seguida!

EL SENYORET: Digueu! Qui és aquesta dona?...

VADOR: És la meva...

EL SENYORET (*amb veu glaçada*): Un secret entre tants!

VADOR: Aquesta és molt callada. Jo no li he dit res... però ella ho ha endevinat tot... Si vostè hagués vingut a l'hora convinguda...

CANDIONA: Ai! Em feu venir por!

VADOR: Ves: toca a missa matinal! Que cridin les campanes! Que ho eixordin tot amb sons d'alegria! (*Empenyent-la cap a fora*;) Apa, dona! Marxa!

CANDIONA (*desapareixent per l'esquerra del fons*): Quin geni!

ESCENA ÚLTIMA

Els mateixos, menys la CANDIONA.

VADOR (*al SENYORET, que està arrupit, mort de por, davant la fossa*): No en faci cas. (*Agafant la pala per cobrir de terra l'albat*): Se sentiria el soroll. (*Ho fa amb les mans. Se senten les campanes de la parròquia que toquen a missa matinal.*) Així! (*Tornant a agafar la pala, per tapar, amb molta por, de pressa, el clot. EL SENYORET s'ho mira sanglotant convulsivament.*) Ja està.

EL SENYORET (*caient de genolls i posant-se a fer petons a terra*):
Fill meu!

VADOR (*consolant-lo*): Senyoret! Senyoret!

EL SENYORET: Perdó!

VADOR: No cridi, home! (*El VADOR, tement que no li vingui una angúnia, l'agafa per apartar-lo de davant la fossa. Van sentint-se les campanes.*) Que em compromet!

EL SENYORET: Deixeu-me...

VADOR: Aixequi's d'aquí! Coratge, home! (*S'aixeca. Es deixa portar, molt abatut, sense voluntat, obeint com un autòmata.*) Vaja, no sigui així! Animi's.

EL SENYORET: Perdó! Perdó!

VADOR: No cridi!

EL SENYORET: El meu fill!

VADOR: No cridi que passa gent! Amaguem-nos aquí, que no ens vegin!

El porta a un racó de l'esquerra. Sortint de la dreta del fons, en direcció a l'església, es veuen passar unes quantes dones de diverses edats, unes amb caputxa blanca, altres negra, i alguns vells abrigats amb mantes que van a oir la missa matinal. Algunes dones i alguns homes porten fanals encesos. Tots se senyen en ésser davant del cementiri.

EL SENYORET (*en veu baixa*): Sentiu?

VADOR: Són els que van a oir la santa missa primera.

Esperem-nos que hagin passat (*Curt silenci.*)

Mentrestant doni'm allò...

EL SENYORET (*amb atordiment*): El què?

VADOR: Ja no se'n recorda?

EL SENYORET (*donant-li una bossa amb diners*): Teniu.

VADOR (*posant-se-la a la butxaca*): En paus.

*Es veu passar un home vell, amb gaiato,
abrigat amb un capot de roba de burell.*

EL SENYORET: Me'n vaig...

VADOR: A veure si encara passa algú. (*Va cap al fons i retrocedeix.*) Ah! Sí! Ara passa un vell. Deu ésser dels darrers. (*Les campanes no paren de tocar.*) Ara, ara potser. (*Torna a anar a mirar al fons. No veient ningú, obre amb compte la porta i diu al SENYORET:*) Apa, fugi!

Deixen de sentir-se les campanes.

EL SENYORET (*Se'n va corferit, per la dreta del fons.*): Salut.

VADOR (*deturant-lo*): Ah! Escolti...

EL SENYORET: Què voleu?

VADOR (*amb gravetat*): Vagi... vagi a oir missa.

EL SENYORET (*amb ironia trista*): A oir missa?

VADOR: Sí. Vagi-hi, que estan per començar...

EL SENYORET: Salut, sepulturer.

*Tornen a sentir-se les campanes, més vibrants
i més alegres que primerament. El VADOR es
mira els diners que EL SENYORET li ha donat,
després corre a tapar amb grapats de neu la*

---

*terra que ha trasbalsat fent el clot. Mira entorn
seu, recull i apaga el fanal, i se'n va molt recelós.
Tanca la porta del fons. No deixen de sentir-se
les campanes.*

CAU EL TELÓ PAUSADAMENT.

Sant Andreu de Palomar (Barcelona),
gener del 1900.

Les garses

(1905)

Fitxa de lectura

Autor

IGNASI IGLÉSIAS (1871-1928)

Títol

Les garses (1905)

Edició

Les garses, L'home de palla. Barcelona: Edicions Mentora, març de 1931. (Obres completes; 6).

Personatges

Tresona, Lluïsa, Florentina, Malena, Quima, Pelegrí, Dragó, Andreu, Bernat, Desconegut, Vicentet, Senyor Matias, Janot, Jeroni, Dionís, Felip, Borni, Ramon i homes, dones i nois del poble.

Estrena

Barcelona. Teatre Romea, 25 de novembre del 1905 (informació extreta del text d'Edicions Mentora). Repartiment: Adela Clemente (Tresona), Carme Jarque (Lluïsa), Antònia Baró (Florentina), Pilar Forest (Malena), Montserrat Faura (Quima), Jaume Borràs (Pelegrí), Joaquim Vinyas (Dragó), August Barbosa (Andreu), Vicenç Daroqui (Bernat), Modest Santolària (Desconegut), Agustí Morató (Vicentet), Jaume Capdevila (Senyor Matias), Miquel Sirvent (Janot), Jaume Virgili (Jeroni), Josep Aragonès (Dionís), Agustí Antiga (Felip), J. Capdevila Guerra (Borni), Ferran Capdevila (Ramon) i homes, dones i nois del poble. Director artístic: Jaume Borràs.

La mateixa nit s'estrenava la versió espanyola al Teatro de la Comedia de Madrid.

Gènere

Teatre social.

Temàtica-sinopsi

Un barber reparteix participacions de loteria entre la seva clientela. El número al que juguen resulta premiat, a partir de la qual cosa sorgiran malentesos i es manifestaran un seguit d'actituds que denoten l'avarícia de les persones. Finalment

---

---

el mateix barber contraposa l'obtenció de diners guanyats sense cap mena d'esforç a la bondat i el treball com a virtuts que dignifiquen el gènere humà.

Espais

En una vila propera a Barcelona. Època present.

Les garses

(1905)

PERSONES DRAMÀTIQUES

TRESONA
LLUÏSA
FLORENTINA
MALENA
QUIMA
PELEGRÍ
DRAGÓ
ANDREU
BERNAT
DESCONEGUT
VICENTET
SENYOR MATIAS
JANOT
JERONI
DIONÍS
FELIP
BORNI
RAMON

HOMES, DONES I NOIS DEL POBLE.

L'acció, en un poblet de la muntanya catalana. Època present.

Primera edició: Barcelona: Tipografia de L'Avenç, 1906.

ACTE PRIMER

Interior d'una barberia, amb les parets campides de blau cobalt un xic rebaixat, fris i sanefa de flors de tons vius. A la dreta del fons, un portal amb ventalles, per les quals es veu el carrer, i amb porta de dos batents, que es tanca per la part de dins. A ran de la paret de l'esquerra, un tocador d'afaitar, amb tres butaques de caoba, un xic vells, i tres miralls, en els quals hi ha pintat de blanc, i amb xifres ben visibles, el número 10.341.

Entre el portal i el tocador, un banc de fusta, senzill. A l'esquerra, dues portes: la de primer terme dona a un requartet de la barberia; la de segon terme, al menjador. Entre aquestes dues obertures hi ha la pica de l'aigua, feta de rajola de València blanca, pigallada de floretes blaves i vermelles, i amb les corresponents bacines. Al costat, un armariet amb vidrieres per a posar-hi els plecs. A la dreta, arrambada a la paret del fons, una escala d'obra, que dona a un extrem dels dormitoris de la casa. Al mateix costat, un tocador igual que el del fons, amb tots els utensilis propis d'una barberia, i una butaca. En els muntants dels miralls, llums d'electricitat, un xic historiat.

Per les parets, un calendari que assenyali el dia 23 de desembre, un rellotge i alguns quadros amb cromos de mal gust. Per damunt dels bancs, uns quants periòdics i programes de teatre. Penjant del sostre, una gàbia amb un canari.

És a mitja tarda.

ESCENA I

La TRESONA, sola. De seguida el BERNAT.

TRESONA (*sortint per l'escala de la dreta amb un cove ple de draps i plecs de la barberia, nets de bugada*): Ai, Senyor!

BERNAT (*entrant per la dreta del fons*): Salut, Tresona.

TRESONA (*acabant de baixar l'escala*): Hola, Bernat.

BERNAT: Que no hi és el Pelegrí?

TRESONA: No, és fora. És a la rectoria.

BERNAT: Que ha anat a afaitar el clero?

TRESONA: Sí, el senyor rector i el senyor vicari.

BERNAT: Vejam si, de passada que els afaita, me'ls sap treure la llana del clatell.

TRESONA (*deixant el cove a terra*): Prou el duen ben esquilat! Quin parell n'hi ha de mossèn Pere i mossèn Salvi!

BERNAT: Bé, que et sembla si pot trigar gaire a tornar, el teu home?

TRESONA: Que vols que t'arregli?

BERNAT: Per això he vingut.

TRESONA: Que no pots esperar-te fins demà, que és vigília de Nadal?

BERNAT: No. No estic per donar res als fadrins.

TRESONA: És un costum. (*Mentrestant desa els draps i els plecs a l'armari.*)

BERNAT: És una rutina i una explotació. I a mi que no m'hi vinguin, amb aquestes vellúries!

TRESONA: La diada s'ho porta.

BERNAT (*amb ironia*): Sí, la diada...

TRESONA: Els guanyys són tan poquets que no arriben. I, és clar, els pobres, espigolant d'aquí, espigolant d'allà...

BERNAT (*interrompent-la*): Que es queixin, que cridin que els apugin la soldada! I, si no, que pleguin en sec.

TRESONA (*somrient*): Ui! Que ho faries fort! Ventura que a hores d'ara, tots plegats, ja devem ésser rics.

BERNAT (*mirant-la estranyat*): Rics?

TRESONA (*somrient*): Sí. De segur que hem tret la grossa.

BERNAT (*amb incredulitat, atinant-hi*): Ah! Ja!

TRESONA (*signant el mirall del mig*): Mira, mira quin capicua tenim més bonic!

BERNAT: Que me'n feu de llàstima, per no dir una altra cosa!

TRESONA: Prou te l'hauràs d'espinyar!

BERNAT: Jo? Ja saps que mai no m'han fet goig els diners.

TRESONA: Ja te'n penediràs, ja, de no haver volgut posar en el nostre número!

BERNAT: No hi crec jo, en rifes. No tiro per ric.

TRESONA: Jo, sí, doncs. Una sabés el camí!

BERNAT (*amb ironia*): Vols que te l'ensenyi?

TRESONA: Tan savi ets i vas a peu?

*Per la dreta del fons compareix el DRAGÓ,
l'enterramorts del poble. És un home escardalenc,
amb els ulls petits i profunds, d'expressió idiota.
Va amb tapaboques.*

 ESCENA II

Els mateixos, més el DRAGÓ.

DRAGÓ (*entrant*): Déu hi sigui.

BERNAT: Hola, enterramorts.

TRESONA (*sobresaltada*): Ai, mare.

DRAGÓ (*a la TRESONA*): Que no hi és, el vostre home?

TRESONA: No, és a la rectoria.

DRAGÓ: A encarregar algun enterrament?

TRESONA (*amb esgarrifança*): No, a afaitar...

DRAGÓ (*interrompent-la*): Ah! Així res.

TRESONA: Que volíeu servir-vos?

DRAGÓ (*tocant-se la barba*): Sí. Em sembla que ja em toca.

BERNAT: Haurem de demanar tanda, perquè jo soc primer.

DRAGÓ: Bé, home...

BERNAT: Que sou parroquià d'aquí?

DRAGÓ: Per què m'ho pregunteu?

BERNAT: Perquè no us hi havia vist mai.

DRAGÓ: Fa poc que hi vinc: fa cosa d'unes tres setmanes. Abans m'afaitava jo mateix, però, d'ençà que em faig vell, el pols em tremola, i no estic per bromes, que un home també estima la vida, sabeu?

BERNAT (*mirant-lo fixament*): Us deueu dur la navalla, veritat?

DRAGÓ (*no comprenent-lo*): La navalla?

La TRESONA segueix endreçant la roba a l'armari.

BERNAT: Sí, home, la que teniu a casa vostra.

DRAGÓ: Per què me l'he de dur? Que us faria repugnància, que després de mi us afaitessin a vós amb la mateixa?

TRESONA (*alçant la veu*): Que no les escalda el Pelegrí, les navalles, un cop han servit?

BERNAT: Qui et diu el contrari?

DRAGÓ: Perquè faig d'enterraments? Que us penseu que no soc com les altres persones?

TRESONA: Deixeu-lo dir, Dragó, a aquest. Està enquimerat perquè no té part a la rifa.

DRAGÓ (*ràpid i en to viu*): Jo sí que n'hi tinc.

BERNAT: Vós també? Així sí que no traureu. I si traieu, pitjor per a vosaltres: de l'alegria, de cap al sot de seguida.

DRAGÓ: No pas jo, que en fugiria del sot!

BERNAT: Vós?

DRAGÓ (*amb fruïció feréstega*): Si treia la primera, me n'anava a viure a la muntanya més alta d'aquests volts. M'hi faria una casa tota vermella de fora, ben vermella, que quan el sol hi toqués, vista de lluny, fes l'efecte d'una gran brasa de foc! És una idea que ja em ve de jove.

BERNAT: Sembla mentida que vós també ambicioneu tenir diners.

DRAGÓ: Oh! Fill, es necessiten per a viure.

BERNAT: Sembla que no pugui ésser que us agradi el viure.

DRAGÓ: Ai, ai! Per què no?

BERNAT: No s'encomanen les ganes de morir, vivint com vós tan a prop dels morts?

TRESONA (*un xic esfereïda*): Ai! No parlem d'aquestes coses! Parlem de la rifa, que alegre.

BERNAT: Si fa o no fa...

DRAGÓ (*acostant-se a la TRESONA somrient*): Sí que és una conversa alegradora això de la rifa! Qui sap si a aquestes hores la sort ja ha pensat en nosaltres!

TRESONA: No heu tingut cap somni estrany, aquestes nits darreres?

DRAGÓ (*ingènuament*): No. No somnio mai, jo.

BERNAT: Vaja uns enraonaments!

TRESONA: Cadascú enraona del que més li agrada.

DRAGÓ: És clar que sí!

TRESONA: No us diu el cor si traurem?

DRAGÓ (*també ingènuament*): No em diu res a mi.

TRESONA: Però, us agradaria, oi, que traguéssim?

DRAGÓ: Ja ho crec! Per fer-me la casa vermella.

TRESONA (*fent una rialleta*): Que sou parent del dimoni?

BERNAT: De la mort és parent.

*Per l'esquerra del fons compareix el PELEGRÍ,
molt alegroi, amb les eines de l'ofici, embolicades
amb un drap, a la mà.*

ESCENA III

Els mateixos, més el PELEGRÍ

PELEGRÍ: Salut i feina!

BERNAT: Hola, Pelegrí. Què tal? Ja has pelat els clergues?

PELEGRÍ (*posant les eines en el calaix del mig*): Sí, noi! Els he deixat una cara neta i lluenta com una poma camosina.

DRAGÓ (*somrient*): Vós sou un barber que treu anys del damunt.

PELEGRÍ: Amb la finor de la meva navalla, una untureta a les celles, una pomadeta als cabells i quatre tocs d'estisores ben donats, el Pelegrí, d'un vell en fa un jove; d'un lleig, un galant minyó, i qui vulgui donar res per l'escolà que ho doni, i, si no, tan amics com sempre.

DRAGÓ (*somrient*): Mereixeríeu ésser ric!

PELEGRÍ: Prou que en soc!

DRAGÓ (*sol·lícit*): Que hem tret, potser?

PELEGRÍ: Què, la rifa?

DRAGÓ: Sí.

PELEGRÍ: Què sé jo! Ni tampoc hi penso.

TRESONA: No us despacienteu, que aviat ho sabrem.

PELEGRÍ: Com?

TRESONA: Pel noi, que està a punt d'arribar de Barcelona.

PELEGRÍ: Que portarà la llista?

TRESONA: És clar.

PELEGRÍ: Vejam si, pensant en la llista, es distraurà de dur-me les navalles.

BERNAT: Bé, Pelegrí, que pots servir-me?

PELEGRÍ: Ara vols afaitar-te?

BERNAT: Tant me fa avui com un altre dia, la qüestió és anar curiós.

PELEGRÍ (*al DRAGÓ*): I, vós, que també voleu que us afaiti?

DRAGÓ: Un cop hagueu enllestit el Bernat.

PELEGRÍ: Apa, a qui toca?

BERNAT: A mi: que no ho sents? Amb quina navalla m'afaitaràs?

PELEGRÍ (*traient del calaix del mig la que ha dut fa poc*):
Amb aquesta.

BERNAT: Que no en tens cap més?

PELEGRÍ: No pas ara. Les altres les tinc a buidar a Barcelona.

BERNAT: Doncs, essent així, no m'afaito. Ja tornaré una altra hora.

PELEGRÍ: Seu, home, seu aquí.

BERNAT: Aquí, davant d'aquest número tan escandalós?

PELEGRÍ (*rient*): No en diguis mal, que ens durà la sort.

BERNAT (*anant-se'n*): Vaja, salut.

PELEGRÍ: Escolta: hi vols tenir cinc rals?

BERNAT (*sorrut*): No!

PELEGRÍ: Encara hi ets a temps.

BERNAT: No tiro per ric, com vosaltres. Vaja, salut,
amb la companyia.

PELEGRÍ (*rient*): Endavant, avalota pobles!

ESCENA IV

Els mateixos, menys el BERNAT.

PELEGRÍ: Que és estrany, aquest xicot!

TRESONA: I malagradós, per afegidura.

PELEGRÍ: Ves ara per què no ha volgut que l'afaités!

DRAGÓ: Té repugnància.

PELEGRÍ: Ah! Ja! Que és delicat, el noi!

*Se senten les campanes de la parròquia
que toquen a morts.*

TRESONA (*al DRAGÓ*): Sentiu?

DRAGÓ (*molt estranyat*): Qui es deu haver mort?

PELEGRÍ: No ho sé pas.

DRAGÓ: No heu sentit pas si el senyor rector parlava d'algun enterrament?

PELEGRÍ: No.

DRAGÓ (*més estranyat que de primer i disposant-se a anar-se'n*):
Ai, ai! Que no m'hagi distret...

PELEGRÍ: Que us en aneu, Dragó?

DRAGÓ: Sí. Ja tornaré. És que amb la dèria de baixar aquí al poble, un hom de vegades es descompta. Vaja, que us hi conserveu.

TRESONA: Estigueu bo.

PELEGRÍ: Salut, enterramorts.

DRAGÓ: Si no tornés cap dia d'aquestes festes, que les passeu felices.

TRESONA: Gràcies. Igualment.

DRAGÓ: Deixa'm arribar fins a ca l'oferter. Adeu siau.

PELEGRÍ: Endavant.

El DRAGÓ desapareix per l'esquerra del fons.

ESCENA V

La TRESONA i el PELEGRÍ.

PELEGRÍ: Vet aquí que, de dos, m'he quedat sense cap.

TRESONA: Ja tornaran, si volen. Tens els plec de la setmana a l'armari.

PELEGRÍ: Està bé.

L'escena va enfosquint-se.

TRESONA: Deixa'm endreçar aquest cove allà dins. No et mouràs pas?

PELEGRÍ: Ja t'avisaria...

*La TRESONA desapareix, enduent-se'n el cove,
per la segona porta de l'esquerra.*

 ESCENA VI

El PELEGRÍ. De seguida, el DESCONEGUT.

El PELEGRÍ taral·leja una cançó popular fins que apareix el DESCONEGUT. Aquest és un jove alt, de cara famèlica, que es veu que està malalt. Vesteix pobrament. L'escena va enfosquint-se. Al carrer hi ha més llum que a la botiga, una llum vermella, de sol d'hivern morent.

DESCONEGUT (*des del peu de la porta, amb veu prima i apagada*):
Salut, barber.

PELEGRÍ (*mirant-lo estranyat*): Hola!

DESCONEGUT (*sense moure's del mateix lloc*): Vós no em deveu conèixer, és clar.

PELEGRÍ: No et tinc present.

DESCONEGUT: Doncs, jo us conec molt, a vós. S'entén, de nom.

PELEGRÍ (*amb naturalitat*): I bé, què vols, noi? Qui ets?

DESCONEGUT: Qui soc? Ningú: un pobre.

PELEGRÍ (*també amb naturalitat*): Què vols? Digues.

DESCONEGUT: Que no em faríeu el favor, el favor de deixar-me...

PELEGRÍ (*interrompent-lo, un xic sorrut*): Sí, per favors estic!

DESCONEGUT: ...de deixar-me sis pessetes que em fan falta?

PELEGRÍ (*després d'un curt silenci*): I amb quin dret me les demanes?

DESCONEGUT: Les necessito.

PELEGRÍ (*mirant-lo de dalt a baix*): I per què vens a trobar-me a mi?

DESCONEGUT (*ingènuament*): Perquè sou un bon home.

PELEGRÍ (*també després d'un curt silenci*): Com ho saps?

DESCONEGUT: Ho diuen.

PELEGRÍ (*amb tendresa*): No tens cap amic o conegut que també sigui bon home? (*Interessant-se:*) No deus ésser pas del poble?

DESCONEGUT: No. Treballo a la pedrera.

PELEGRÍ: Ah! Ja. *(Curt silenci.)* Que has acabat la feina?

DESCONEGUT: No. És a dir, sí, perquè no puc treballar. Estic malalt.

PELEGRÍ *(compadint-se'n, en veu baixa)*: Que estàs malalt, noi.
De debò?

DESCONEGUT: Que en dubteu?

PELEGRÍ: No. Digues, digues.

*La resplendor del sol morent, a mida que
ha anat minvant, s'ha fet d'un to moradenc.
L'escena, que és gairebé fosca del tot, sols s'il·lumina
amb l'escassa llum de l'exterior, que travessa
pels vidres de les ventalles. Les figures del PELEGRÍ
i el DESCONEGUT destaquen per negre,
embolcallades de misteri, en la penombra.*

DESCONEGUT: Deixeu-me el que us he demanat.

PELEGRÍ *(amb dolor)*: Però, per qui m'has pres?

DESCONEGUT: Per un home de bons sentiments.

PELEGRÍ: Oh! És que jo, ben mirat, soc tan pobre com tu.

DESCONEGUT: Vós podeu treballar.

PELEGRÍ *(esponjant-se-li el cor)*: Mira, noi, que jo no et conec
de res...

DESCONEGUT: Què hi fa? No veieu que us necessito?

PELEGRÍ *(després d'un gran esforç, en veu baixa, no gosant-ho
a dir)*: No puc servir-te... Creu-me... No tinc cap diner,
i els pocs que tinc a casa són per a les necessitats de la meua
família. Ves a trobar un altre.

DESCONEGUT: Tan bo que diuen que sou!

PELEGRÍ: Que en dubtes, potser?

DESCONEGUT *(anant-se'n brandant el cap)*: Què sé jo!
(Obrint les ventalles:) Vaja, salut, barber.

PELEGRÍ *(així que el Desconegut és al carrer, en un rampell
de generositat)*: Noi! Noi! Vine.

DESCONEGUT *(traient el cap per les ventalles)*: Què voleu?

PELEGRÍ (*en veu baixa*): Entra.

DESCONEGUT (*entrant*): Digueu.

PELEGRÍ (*també en veu baixa, escurant-se les butxaques de l'ermilla*): Té, pren això (*Li dona les sis pessetes.*) I ves-te'n.

DESCONEGUT (*emocionat*): Gràcies, gràcies.

PELEGRÍ (*sempre en veu baixa, mirant neguitós cap a la segona porta de l'esquerra*): Apa, cuita, ves-te'n.

DESCONEGUT: Ja us els tornaré així que treballi. (*Anant-se'n per la porta del fons:*) Sou un bon home.

PELEGRÍ: No ho sé, què soc. (*Encén un parell de llums de la barberia.*)

*Al carrer gairebé és fosc del tot.
En aquest moment compareix la TRESONA,
molt decidida, per la segona porta de l'esquerra.*

ESCENA VII

La TRESONA i el PELEGRÍ.

TRESONA (*amb vivacitat*): Què volia aquell minyó que se n'acaba d'anar?

PELEGRÍ: Res. Em preguntava...

TRESONA (*interrompent-lo*): Ja conec que ha vingut a manllevar-te diners.

PELEGRÍ: No, dona, no. Que ets malpensada!

TRESONA: Pensa mal i no erraràs.

PELEGRÍ (*engallardint-se*): I, bé, sí que li he deixat una fotesa.

TRESONA: Però, que no tens enteniment? Que et penses que som milionaris?

PELEGRÍ: Jo no penso...

TRESONA (*interrompent-lo*): Prou que es veu! Ai, Senyor! Puc ben escarrassar-me estalviant com una formiga per arraconar una poma per a la set! Sembla que tothom en faci el bon Jesús, de mi!

PELEGRÍ: No t'enfilis, no t'enfilis!

TRESONA: Puc ben estalviar el segó, si tu escampes la farina.

PELEGRÍ: Ja et duré blat per moldre.

TRESONA: Riu-te'n, si coneixes! Ves-ho fent així! Ves donant als altres el que tantes suades ens costa! Vejam qui ens ajudarà, si ens quedem sense res, el dia que siguem vells.

PELEGRÍ: No pensis en coses tristes.

TRESONA: Però, qui és aquell minyó? Que el coneixes?

PELEGRÍ: No.

TRESONA: I, doncs, per què li has deixat diners?

PELEGRÍ: Perquè els necessitava.

TRESONA: I si podent-te'ls tornar, te'ls estafa?

PELEGRÍ: Més hi perdrà ell que jo, perquè els homes s'entren, i, si algun dia ens trobem jo no hauré d'abaixar la vista davant seu, mentre que ell, si té sentits, haurà de fer-ho per mi. I val molt, més del que et penses, poder anar pertot amb el cap alt.

TRESONA: Bé, tot això són falòrnies.

PELEGRÍ: Pobre home! Figura't tu si deu haver patit abans de decidir-se a venir a trobar-me! Si en deu haver donat de volts i giravolts el seu cervell, rumiant les paraules per expressar-se i fer la demanda! Això sol, el que ha d'haver gastat de cor i de vergonya, ja val més que tots els tresors del món.

TRESONA: Sembla que tot ens ho donin a nosaltres!

PELEGRÍ: Sí, dona, sí. Saps què penso? Que potser designa sort, aquest pobre malalt que ha vingut.

TRESONA (*amb ironia*): I tant! Explica't: quant li has deixat?

PELEGRÍ: Una misèria. Unes tristes pessetotes, no gaires: sis...

TRESONA (*indignada*): Reina santíssima. Però, que vols anar a captar, Pelegrí?

PELEGRÍ: Qui sembla cull, dona.

TRESONA: Que no saps com estem d'ençà que hem hagut de pagar la quinta al noi petit?

PELEGRÍ: Jo el que puc dir-te és que som els mateixos de sempre. Per la meua part treballo amb delit i alegria, sense comptar mai. A l'hora d'esmorzar, esmorzo. A l'hora de dinar, dino. Al vespre, sopo. Cada dia trobo la taula parada. No dec res a ningú, no em falta salut, i, com més va, més m'agrada el viure. Aquest és el meu programa. Eh? Què m'hi dius?

TRESONA: En tot cas, ben mirat, potser no tenim una malla.

PELEGRÍ: Bé, no em vinguis amb comptes, vine'm amb feina.

TRESONA: I després, dona el que guanyis, als altres.

PELEGRÍ: Si sempre em demanen el mateix! Mai no ve qui em digui: «Pelegrí, doneu-me un tros del vostre cor, doneu-me la sang de les vostres venes». No, tots pidolen diners. I, tenint-ne, aviat està resolt, acluques els ulls i els en dones, si te'n sobren.

TRESONA: Que n'ets de feliç!

PELEGRÍ: Jo? Soc l'home més ric de la terra.

Compareix el VICENTET per la dreta del fons. És un xicot de vint anys d'edat, de caràcter alegre. Va amb vestit de llana negra, bolet tou, també negre, i capa.

ESCENA VIII

Els mateixos, més el VICENTET.

VICENTET (*crident, en un esclat d'alegria*): Pare! Mare!

TRESONA (*girant-se esverada*): Què hi ha? Què passa, Vicentet?

VICENTET (*ennuegant-se*): La grossa! Hem tret la grossa!

PELEGRÍ (*sorprès*): La primera?

TRESONA (*amb sorpresa i alegria*): De debò?

VICENTET: Sí.

PELEGRÍ: Què dius, ara?

VICENTET (*ensenyant la llista de la loteria, que es treu de la butxaca*): Mireu, aquest paper ho canta!

TRESONA (*volent-li prendre de les mans*): Vejam, Vicentet!

VICENTET (*posant-la-hi davant dels ulls*): Llegiu aquí: «Premis majors. Primer premi. Deu mil tres-cents quaranta-u».

(*Assenyalant els miralls*): Repareu: és exacte amb el número dels miralls!

PELEGRÍ (*prenent la llista de les mans del VICENTET*): Deixa, que no t'erressis.

VICENTET: Prou es confronten!

TRESONA (*com venint-li un esvaniment*): Ai! No sé què tinc.

PELEGRÍ (*corrent a auxiliar-la*): Tresona!

TRESONA (*recolzant-se d'esquena al tocador del fons*): No... no és res. Quina mena d'alegria! (*Gairebé plorant*): Això és un somni!

PELEGRÍ: Sembla que t'ha afectat!

VICENTET (*crident*): Ja som rics, mare! Ja s'ha acabat la misèria!

TRESONA (*tremolant d'alegria*): Pelegrí, ves a dalt a buscar els dècims, que els confrontarem amb aquest paper.

PELEGRÍ: Aquí tens els miralls.

TRESONA: I si us haguéssiu errat en assentar-hi el número?

PELEGRÍ: No, dona, no.

TRESONA: El cor m'ho deia, que aquest any trauríem.

VICENTET: A mi també.

TRESONA: Que no estàs content, Pelegrí?

PELEGRÍ: No sé què dir-te.

VICENTET: Jo no sé què em faig d'alegria! (*En un esclat d'entusiasme:*) Mare, em vull casar!

TRESONA: Bé, no t'engresquis!

VICENTET: Ara rai que podré mantenir la dona!

TRESONA (*al PELEGRÍ*): Quant ens toca a nosaltres? Quants mils duros?

PELEGRÍ: No ho tinc comptat encara.

VICENTET: Una carretada, ens en toquen!

TRESONA: Quants talons vas quedar-te per a tots nosaltres?

PELEGRÍ: No ho sé fixament. Un de cinc pessetes, em sembla.

TRESONA (*indignada*): Només un? Només un?

PELEGRÍ: Ja n'hi ha prou.

TRESONA: Per què no te'n quedaves més?

PELEGRÍ: Vaig tenir tants compromisos...

TRESONA: Sempre seràs el mateix, una vegada que la sort ve a raure a casa, amb una mica més li tanquem les portes.

PELEGRÍ: No siguis tan ambiciosa.

VICENTET: Me'n vaig a esbombar-ho pel poble.

PELEGRÍ: Que encara no ho sap ningú?

VICENTET: No. Vosaltres heu estat els primers.

TRESONA (*rient*): Vine, tabalot!

VICENTET (*deixant un paquet amb navalles*): Me'n vaig! Me'n vaig!

TRESONA: Vine!

PELEGRÍ: Prou que ho sabran, home!

VICENTET (*anant-se'n corrent i cridant per la dreta del fons*):
Visca la rifa! Visca el número 10.341!

PELEGRÍ: Vicentet!

VICENTET: Ja torno de seguida. Visca la rifa de Nadal!

ESCENA IX

La TRESONA i el PELEGRÍ.

TRESONA (*plorant d'alegria*): Pelegrí! Pelegrí!

PELEGRÍ (*també molt content*): Quina alegria rebran els meus parroquians!

TRESONA: Ja cal que te'n donin les gràcies.

PELEGRÍ: N'hi ha que els haurà vingut molt bé.

TRESONA: Pobrets! Ai! Jo no m'ho sé acabar. Quina quimera que tindrà el Bernat!

PELEGRÍ: Perquè no hi posava! Bé vaig pregar-lo prou.

TRESONA: Massa i tot. Ai, la seva dona quan ho sàpiga!

PELEGRÍ: Oh, sí! Ves quina una, la Florentina!

TRESONA: És capaç d'esgardissar-lo!

Per la dreta del fons compareixen la LLUÏSA i l'ANDREU amb la roba del treball. Ella porta un vestit molt senzill de cotó. Ell, un vestit blau, gorra de seda negra amb visera de xarol i sabates de vedellet.

ESCENA X

La TRESONA, el PELEGRÍ, la LLUÏSA i l'ANDREU.

LLUÏSA (*entrant corrent i picant de mans*): Què diu, què diu, el Vicentet?

TRESONA (*plorant d'alegria i també picant de mans*): Lluïsa!

ANDREU: Que és veritat?

TRESONA: Sí, sí, fill meu!

LLUÏSA: No ens enganyeu?

PELEGRÍ: No, filla, no.

LLUÏSA: Que no ho sents, Andreu?

ANDREU (*un xic amoïnat fingint alegria*): Sí.

PELEGRÍ: Com és que heu plegat tan de jorn avui?

ANDREU: Hi ha hagut una avaria a la màquina.

LLUÏSA: Ara rai!

PELEGRÍ: No cridis a glòria, encara.

TRESONA: Per què no? Sí, filla, sí.

PELEGRÍ: Us dic que no crideu a glòria. Feu com els pagesos amb el blat, i no digueu diners al sac...

TRESONA (*interrompent-lo i fent festes a la LLUÏSA*): Deixa'l dir, Lluïsa, a aquest.

LLUÏSA (*tornant-li les festes*): Saltem i ballem tots a l'hora!
(*Volent-li fer donar un giravolt:*) Apa, celebrem-ho!

TRESONA (*rient*): Està, que em faràs caure!

LLUÏSA: Que rigui tothom!

ANDREU: I si després resulta que no hem tret?

TRESONA (*rient*): Què dius ara?

ANDREU: De vegades s'equivoquen.

TRESONA: No, el Vicentet ha portat la llista.

LLUÏSA: Hi era, el nostre número?

TRESONA: Ja ho crec si hi era!

PELEGRÍ: Estigues-ne ben certa.

ANDREU: De vegades és una equivocació i després, quan venen les llistes oficials, tot són desenganys i enrabiades.

TRESONA: Pobres d'ells que ens els canviessin!

ANDREU (somrient): Que m'agradaria!

TRESONA: Vaja, no digueu aquestes coses.

PELEGRÍ: De segur que del disgust...

TRESONA: Prou em feriria!

ANDREU: Que us agraden els quartets!

TRESONA: No hi ha res tan bonic al món.

PELEGRÍ: Ni tan dolent tampoc.

LLUÏSA: Ui, quin mal humor us ha fet venir la rifa!

TRESONA: Deixa'ls estar, Lluïsa, deixa'ls estar, a aquests, que fan broma.

LLUÏSA: Ja ho saben els parroquians?

PELEGRÍ: Ara és a esbombar-ho el Vicentet.

ANDREU: Vejam si a algú li costarà la vida.

TRESONA: És que sí que reprenen, aquesta mena de notícies!

LLUÏSA: Però, per això, que en vinguin, de disgustos així!

PELEGRÍ: La mar, quant més té, més brama.

TRESONA (amb ironia): Si encara no hem cobrat, segons tu!

PELEGRÍ: És clar que no!

TRESONA: Pel que trigarem a cobrar!

PELEGRÍ: Qui sap. Qui sap.

LLUÏSA (anant-se'n): Ai! Quina alegria que tinc!

TRESONA: On vas?

LLUÏSA: A canviar-me la roba. Vull començar a fer de rica!

*Desapareix, rient, per la segona porta
de l'esquerra.*

TRESONA (somrient): Que està contenta!

ESCENA XI

Els mateixos, menys la LLUÏSA.

ANDREU (*després d'un curt silenci*): I bé, pare, que hi tenim molt nosaltres en aquesta rifa?

PELEGRÍ: Tots plegats, vols dir? Tots els de casa?

ANDREU: I la Lluïsa i jo.

PELEGRÍ: Del vostre i el nostre n'hem fet un sol feix.

TRESONA: Només hi hem posat cinc pessetes.

ANDREU: Només cinc? I la meva apuntació?

PELEGRÍ: És la nostra mateixa.

ANDREU: És a dir que no n'hi ha una altra per a la Lluïsa i per a mi?

TRESONA (*volent suavitzar aspors*): És clar que sí, tot el de casa és de tots.

PELEGRÍ: No comprens?

ANDREU: Sí, però?

PELEGRÍ: Vaig tenir tants compromisos... Que no ho saps de cada any? Tothom hi vol ésser...

ANDREU: Sí, ja me'n faig càrrec. Sinó que jo em creia que vós em guardàveu un taló a part...

PELEGRÍ (*amb pena*): Noi, no sé què dir-te.

ANDREU (*amb respecte*): Però, per què no m'avisàveu amb temps? Ves ara, si no se m'acut preguntar-vos res...

TRESONA: No siguis tan desconfiat, home.

ANDREU: No ho dic pas per mi (*Anant-se'n per l'escala de la dreta*): Bé, vaja, no parlem més.

TRESONA: Explica't, noi gran.

ANDREU: Deixem-ho anar, mare.

PELEGRÍ (*imperios*): Parla, si vols!

ANDREU: No us enfadeu, home.

PELEGRÍ: Que desconfies de nosaltres?

ANDREU (*amb convicció*): No.

PELEGRÍ: És que si desconfies diga-ho, que et cedeixo ara mateix la nostra part.

ANDREU: Us prego que no en parlem més d'aquesta qüestió. No m'agrada discutir interessos. Doneu-me el que vulgueu. Quedeu-vos-ho tot, però deixeu-me en pau i tranquil·litat.

PELEGRÍ (*emocionat*): Tu ets fill nostre! Hi tens dret a tot el de casa!

ANDREU (*sincerament*): Si jo no us demano res, pare: amb el vostre amor i la vostra bondat en tinc prou. No parlava per mi, ja us ho he dit.

PELEGRÍ: Per qui parlaves, doncs? Per la Lluïsa?

ANDREU: Sí. Ella no sap res del que ha passat. Ella no és filla vostra, i pot dubtar de vosaltres.

PELEGRÍ: I, tu, què hi diries?

ANDREU: Jo no puc governar el pensament d'un altre.

TRESONA: Ni el de la teva dona?

ANDREU: Amb prou feines el meu. Però, estigueu tranquils, que, per mi, no se'n parlarà mai més.

PELEGRÍ: Ho dius de cor?

ANDREU (*anant-se'n*): Ho dic francament, noblement, amb sinceritat.

TRESONA: Escolta, noi.

PELEGRÍ: Deixa'l estar, ha dit el que sentia.

ANDREU (*desapareixent*): Em podeu ben creure, pare.

ESCENA XII

Els mateixos, menys l'ANDREU.

TRESONA (*després d'un curt silenci*): Ja veuràs...

PELEGRÍ (*interrompent-la*): Què vas a fer?

TRESONA: Vaig a confessar-ho tot a la Lluïsa.

PELEGRÍ: Vejam què en sortirà...

TRESONA (*interrompent-lo*): Deixa-m'ho per mi.

PELEGRÍ: Prudència, Tresona, prudència.

TRESONA (*desapareixent per la segona porta de l'esquerra*):

Jo la convenceré.

*Per la dreta del fons compareixen el JERONI
i el JANOT, tots adelerats i amb la cara radiant
d'alegria.*

ESCENA XIII

El PELEGRÍ, el JERONI i el JANOT.

JANOT: Pelegrí, que és cert el que diu el teu noi?

PELEGRÍ: Sí, Janot.

JERONI: No és pas una bromada?

PELEGRÍ: No, Jeroni.

JANOT: Quina llàstima, jo que només hi vaig voler tenir deu rals.

JERONI: Què en farem de tants diners?

PELEGRÍ: Feu-ne caritat als pobres.

*Per la dreta del fons compareix el BERNAT,
molt decidit.*

ESCENA XIV

Els mateixos, més el BERNAT.

BERNAT (*al PELEGRÍ*): Tu, que diu que hem tret?

PELEGRÍ (*mirant-lo estranyat*): Com? Com? Que hem tret...

BERNAT: Sí. Que no és veritat?

PELEGRÍ: Segons per qui, no.

BERNAT: Bé, però, jo...

JANOT (*interrompent-lo*): Em pensava que no hi tenies.

BERNAT: No, però el Pelegrí, com amic, m'hi deu haver posat alguna cosa.

PELEGRÍ: Jo? Que et penses que dispo així com així dels diners dels altres?

BERNAT: Entre companys tot hi cap.

PELEGRÍ: No et vaig dir si volies tenir-hi? Tant que vaig pregar-te... I doncs?

BERNAT: Bé, que no em toca res?

PELEGRÍ: Sinó que vulguis la meva part...

JANOT: Això sí que seria jugar a la segura!

JERONI: I a cartes vistes.

BERNAT: Jo no demano tant.

PELEGRÍ: En paus, doncs.

BERNAT: No pas per ara.

PELEGRÍ: Com s'entén! Bé, veuràs, no em vinguis amb bromes!

BERNAT: Sí, puc fer broma! I tu ets amic meu?

PELEGRÍ: Sí que ho soc.

BERNAT: Sembla mentida que cap a les nostres velleses, em facis aquesta mala passada!

PELEGRÍ: Alerta amb el parlar!

JANOT: No us baralleu.

PELEGRÍ: Que no sentiu com em tracta? Quins motius t'he dat per ofendre'm?

BERNAT: Tu diràs.

PELEGRÍ: Què més volies que fes per tu? Cada dia t'amoïnava per si volies prendre una apuntació. I tu em contestaves, sempre, que no tiraves per ric, que els diners no et temptaven. Ara mateix, no fa gaire, poc abans d'arribar el Vicentet, te n'he parlat, per si volies tenir cinc rals de la meva part...

BERNAT (*ràpid*): Eh? Ja ho sentiu.

PELEGRÍ: Sí, que ho senten! Què vols dir amb això?

BERNAT: Que jo també he tret.

PELEGRÍ: Què m'has respost, digues, quan t'he fet aquell oferiment?

BERNAT (*vacil·lant*): Que tu mateix.

PELEGRÍ (*enèrgic*): Menteixes! Si tu m'haguessis respost, com suposes, jo, per més amics que siguem, t'hauria estès de seguida un rebut.

BERNAT: Bé prou que el tens. Mira la teva consciència.

PELEGRÍ: Bé, tot això són cançons i ganes d'armar plets. A mi no m'hi vinguis amb aquests embolics! Si no ens hagués tocat res, et riuries de nosaltres. Ara, perquè veus que hem tret, tu també vols ésser-hi.

BERNAT: Aquesta qüestió no pot quedar així, als amics no se'ls tracta tan malament.

PELEGRÍ: Se'ls ha de donar els diners, la sang i tot, veritat?

BERNAT: El que sigui de llei.

PELEGRÍ (*irat, entre dents*): No em retreguis la llei, si no vols que t'ho digui d'una altra manera.

BERNAT: Què signifiquen aquestes paraules?

JANOT: Calma, nois, calma.

PELEGRÍ: N'hi ha per encendre's!

JANOT: Serenitat, Pelegrí. Ja ho aclarirem després.

PELEGRÍ: Encara no és prou clar? Que no ens heu escoltat a tots dos?

JANOT: Sí, home, sí. Però, el Bernat...

BERNAT: Vós servireu de testimoni!

JANOT: A mi no m'emboliquis.

PELEGRÍ: Què vols fer?

BERNAT: Ja ho veuràs.

PELEGRÍ (*també fora de seny*): Tu! Res, res no faràs!

BERNAT: No ho diguis massa alt!

JANOT: A bon sant has encomanat la missa!

BERNAT: Ben net que sí!

*Per la dreta del fons compareix la FLORENTINA,
molt adelerada.*

ESCENA XV

Els mateixos, més la Florentina.

FLORENTINA: Noi! Bernat! Què és això que diu la gent?

PELEGRÍ: Només hi faltaves tu!

FLORENTINA: Jo? Per què?

BERNAT: No ens toca res a nosaltres, Florentina.

FLORENTINA: Què? Que no és veritat allò de la rifa?

PELEGRÍ: Sí que ho és.

FLORENTINA: I doncs? (Al BERNAT:) Explica't. Que no vas prendre cap apuntació?

BERNAT (*pertorbat*): Sí. Però el Pelegrí...

PELEGRÍ: No ha volgut ser-hi, noia.

FLORENTINA: Bé, que va de debò?

BERNAT: Vaja, anem cap a casa, que no són qüestions de dones, aquestes.

FLORENTINA: Com s'entén que no? Es tracta d'interessos, Bernat!

BERNAT: Et dic que anem. Ja ho arreglaré jo pel meu compte.
Ja ho sabràs una altra hora.

PELEGRÍ: Explica-li per peces menudes.

JANOT (*a la FLORENTINA*): Deixeu-ho córrer. (*Fent una rialleta*):
Tal dia farà un any.

FLORENTINA: Però, què ha passat?

PELEGRÍ: Res, que el teu home ha quedat en terra.

JANOT (*rient*): Just! Li ha escapat el tren.

BERNAT: No pas els diners, que no m'escaparan!

PELEGRÍ: Sinó que els agafis al vol...

JANOT (*sempre rient*): O amb reclam...

BERNAT: Com pugui!

PELEGRÍ: Em pensava que no t'agradaven els diners?

BERNAT: No tant com a tu.

PELEGRÍ: No deies que no tiraves per ric?

BERNAT: Ja se t'acabarà, ja, aquesta anomenada de bon home que rumbeges!

PELEGRÍ: No pas mentre tingui seny.

BERNAT: Avui mateix.

PELEGRÍ: Si sé que dieu res per llevar-me l'honra...

FLORENTINA (*interrompent-lo*): Ja pots amanir-te!

PELEGRÍ: Malparlada!

FLORENTINA: Estafa!

PELEGRÍ (*irat*): Què? Ves-te'n, ves-te'n, del meu davant, Florentina!

FLORENTINA: No em dona la gana!

PELEGRÍ: Buscadora de raons!

BERNAT: Mal amic!

PELEGRÍ: Calçasses!

Per l'escala de la dreta compareix l'ANDREU, precipitadament, sense trencar-se el diàleg.

ESCENA XVI

Els mateixos, més l'ANDREU.

ANDREU: Què hi ha? Què teniu?

BERNAT (*acostant-s'hi, fora de sí*): Què? Torna'm a dir aquesta paraula! Torna-hi!

PELEGRÍ: De pitjors te'n diria, si no fos per no donar escàndol!

BERNAT: Dignes-me-les, doncs!

PELEGRÍ: Ves-te'n, Bernat! No em facis perdre la paciència!
Creu-me!

ANDREU: A què ve tot això?

PELEGRÍ (*nerviós*): Mira-te'l, Andreu, el buscador de raons!

BERNAT: Avariciós, més que avariciós!

PELEGRÍ: Tu, tu ho ets!

BERNAT: Egoïsta!

PELEGRÍ (*exasperat*): Que m'agradaria tenir per una estona, només per una estona, una gran estiva de diners!
Amb quin gust te l'aniria entatxonant a la boca, gorja avall, fins omplir-te'n tot, a veure si perdies la respiració o rebentaves d'una vegada!

BERNAT: Te'ls estimes massa! Et doldrien! Egoïsta, més que egoïsta!

PELEGRÍ: Farsant!

FLORENTINA: Estafa!

PELEGRÍ (*irat, volent-s'hi abraonar*): Què?

ANDREU (*deturant-lo*): Pare! Què voleu fer?

PELEGRÍ: Deixa, noi!

BERNAT: No el detureu!

JANOT (*separant-los*): Vaja, prou!

JERONI (*fent-hi broma*): Que s'esbravin!

FLORENTINA: Estafes, més que estafes!

PELEGRÍ: Mala llengua!

BERNAT: Vaja, anem, Florentina!

FLORENTINA: Espera't!

BERNAT (*estirant-la per un braç*): Et dic que anem!

PELEGRÍ: Fora de casa!

FLORENTINA (*anant-se'n contra la seva voluntat*): Se n'han de recordar, de mi!

BERNAT (*imperios*): Prou! Calla!

FLORENTINA: Estafes! Estafes!

La FLORENTINA i el BERNAT desapareixen per l'esquerra del fons, enraonant acaloradament. Per la segona porta de l'esquerra compareixen la TRESONA i la LLUÏSA. Aquesta eixugant-se els ulls.

ESCENA XVII

*El PELEGRÍ, el JANOT, el JERONI, l'ANDREU,
la TRESONA i la LLUÏSA.*

PELEGRÍ: Maleïts siguin els diners!

TRESONA (*esverada*): Què són aquests crits?

JANOT: Res, que el Bernat...

TRESONA (*interrompent-lo*): Que també vol ser-hi, ara?

PELEGRÍ: Sí.

ANDREU: Em creia que n'era enemic, de la rifa!

PELEGRÍ: Així ho deia abans.

TRESONA: I ara, amb tot i que no va prendre cap apuntació...

PELEGRÍ (*interrompent-la*): Diu que té dret a la nostra sort.

ANDREU: En nom de què?

PELEGRÍ: De l'amistat.

ANDREU: I, sobretot, de l'egoisme.

JANOT: Me'n vaig a prevenir la gent, que no se'l creguessin.

PELEGRÍ: No en tinc cap por. Deixeu-los dir, Janot.

ANDREU (*acostant-se a la LLUÏSA*): Què tens, Lluïsa?

LLUÏSA (*amagant la cara*): Res.

ANDREU: I doncs?

JERONI: Vaja, que anem, avi?

JANOT: Sí, sí. Anem, noi.

PELEGRÍ: Us prego que no us escarrasseu per mi.

JANOT (*anant-se'n cap al fons*): Deixa'ns fer, home. Apa, Jeroni.

JERONI (*anant-se'n*): Som-hi.

*Per la dreta del fons compareix el VICENTET,
tot atribulat. Es topa amb el JANOT i el JERONI,
els quals es deturen al portal.*

ESCENA XVIII

Els mateixos, més el VICENTET.

VICENTET: Pare!

PELEGRÍ (*amoïnat*): Què?

VICENTET: Ja ho sap un costat del poble!

JANOT (*rient*): El nunci.

VICENTET: Vaig a avisar l'altre costat!

TRESONA: Vine, tabalot!

VICENTET: Ja torno de seguida.

JANOT: Espera't, Vicentet.

VICENTET: Que veniu?

JANOT: Sí, home.

VICENTET: Apa, doneu-vos pressa!

JERONI: Som-hi, som-hi!

JANOT: Vaja, no us hi encaparréu.

TRESONA: Adeu siau, amb la companyia.

VICENTET: Visca la rifa! Visca el número 10.341!

JANOT (*rient*): Ai, quin picarol més sorollós!

JERONI: Que està alegre!

*El JANOT, el JERONI i el VICENTET desapareixen
per l'esquerra del fons.*

ESCENA XIX

*Els mateixos, menys el JANOT, el JERONI
i el VICENTET.*

PELEGRÍ (*després d'un curt silenci*): Si jo arribo a pensar-me això!

ANDREU: Ho veieu, home?

LLUÏSA (*esclatant en plor*): Ai, Senyor! Ai, Senyor!

PELEGRÍ: Bo! Què té aquesta?

ANDREU: De què te les heus, Lluïsa?

LLUÏSA: Ai, Senyor, que som desgraciats!

TRESONA: Encara vols més sort?

ANDREU: No hi pensis en la rifa.

LLUÏSA: Pobra de mi, que no me'n veuré res!

PELEGRÍ: Qui ho diu això?

LLUÏSA: Prou que ho sé!

*Per l'esquerra del fons compareix el DRAGÓ
tot atribolat.*

 ESCENA XX

Els mateixos, més el DRAGÓ.

DRAGÓ: Barber! Barber!

PELEGRÍ (*bruscament*): Hola, Dragó!

DRAGÓ: Que és cert el que fan córrer?

PELEGRÍ: Sí, per desgràcia!

DRAGÓ (*no comprenent-lo*): Com? Què?

PELEGRÍ: Que sí que hem tret.

DRAGÓ: De debò?

PELEGRÍ: Sí, home!

TRESONA (*picant de mans*): Ho veieu?

DRAGÓ: El vostre cor les sent venir, les coses!

TRESONA: És que sí!

DRAGÓ: I, digueu, digueu: quants mils me'n tocaran?

PELEGRÍ: Ja ho comptarem després!

ANDREU: Que també els enterrareu sota terra?

DRAGÓ: Ca! Jo només colgo els difunts.

ANDREU: Apa, doncs, comenceu a preparar la caixa.

DRAGÓ: Oh, sí! Quin enlluernament de monedes!

ANDREU: Que deixareu l'ofici?

DRAGÓ: És clar!

TRESONA: Vós que fareu bé!

DRAGÓ: I vós, que no el deixareu?

PELEGRÍ (*dignament*): No.

TRESONA: Ja en parlarem.

ANDREU (*al DRAGÓ, amb ironia*): Que treballin els pobres, oi?

DRAGÓ: Els morts... de butxaca.

ANDREU (*també amb ironia*): El món és dels vius.

DRAGÓ: Encertada!

*Per l'esquerra del fons compareixen el senyor
MATIAS, el DIONÍS i el FELIP, corrent adelerats.*

ESCENA XXI

*Els mateixos, més el senyor MATIAS,
el DIONÍS i el FELIP.*

SENYOR MATIAS: Pelegrí, que diuen que...

FELIP (*interrompent-lo*): Que hem tret, Pelegrí?

PELEGRÍ: Així ho veig.

SENYOR MATIAS: Vaja, deixeu-me veure la llista.

PELEGRÍ: La té el Vicentet.

SENYOR MATIAS: Ja ho heu mirat bé?

PELEGRÍ: Sí, senyor.

DRAGÓ (*assenyalant la xifra dels miralls*): Mireu-vos-el que és bonic!

DIONÍS: Sembla que rigui.

DRAGÓ: Li hem de fer lluminàries fins al dia que cobrem.

*La LLUÏSA va a seure, eixugant-se els ulls,
al primer terme de l'esquerra.*

TRESONA: Ja està dit!

DRAGÓ: Senyor Matias.

SENYOR MATIAS: Digueu.

DRAGÓ: Que farà més de mestre d'estudi?

SENYOR MATIAS (*amb èmfasi*): Sí, ara als nois els ensenyaré de franc.

PELEGRÍ: Ben fet.

SENYOR MATIAS: Vaja! (*Donant la mà al PELEGRÍ*): Se us felicita, Pelegrí.

PELEGRÍ: Per què?

SENYOR MATIAS: Pel bon encert que vàreu tenir en el número.

PELEGRÍ: Va ésser una casualitat.

SENYOR MATIAS: Oh, no! Si no fóssiu un home intel·ligent no hauríem tret.

TRESONA: Vol dir, senyor mestre?

ANDREU (*amb ironia*): Prou que ho sap, ell!

DRAGÓ: És molt sortós, el Pelegrí!

DIONÍS: Jo no em creia pas treure, amb aquest número.

FELIP: Jo tampoc. Això s'ha de celebrar.

PELEGRÍ: Espereu que cobrem.

DIONÍS: No, no. Avui mateix, ara de seguida!

SENYOR MATIAS: I si després...

DIONÍS: No tingui por, home!

FELIP: Celebrem-ho! Celebrem-ho!

DIONÍS: Ja en poden venir, de freds, aquest hivern!

SENYOR MATIAS: Amb l'abric que tindrem, rai!

DRAGÓ: Ara no us moriu!

*Per l'esquerra del fons compareixen el JANOT
i el JERONI, acompanyats de la MALENA.*

ESCENA XXII

Els mateixos, més el JANOT, el JERONI i la MALENA.

JANOT: Ja tornem a ésser aquí!

JERONI: Hola, rics!

Rialles i murmuris generals.

SENYOR MATIAS: Que sigui l'enhorabona.

JANOT (*fent una riallada*): Igualment. Per molts anys.

DRAGÓ: Ja ha arribat la nostra!

MALENA: Ai, gràcies a Déu! (*Adonant-se de la LLUÏSA*)
Què té la Lluïsa?

TRESONA: És de la mateixa alegria.

MALENA: Per això ha de plorar?

DIONÍS: Saltem! Ballem tots alhora!

FELIP: Cantem-ne una!

PELEGRÍ: Sí, uns goigs!

Crits i rialles gatzaroses. La TRESONA i la MALENA s'agafen i es posen a ballar. Els homes, a excepció del PELEGRÍ i l'ANDREU, tots criden, anant de l'un costat a l'altre, com embogits d'alegria.

MALENA (*deixant de ballar*): Apa, aixeca't, Lluïsa, que ballarem!

LLUÏSA: Deixeu-me, que no estic d'humor.

ANDREU: Que n'hi ha de misèria al món!

PELEGRÍ: Sembla mentida que trastoquin tant els diners!

FELIP: Visca l'alegria!

TOTS (*menys la LLUÏSA, el PELEGRÍ i l'ANDREU*): Visca!

*Crits i rialles en creixent fins al final de l'acte.
Per l'esquerra del fons compareix el VICENTET,
corrent i cridant esbojarrat.*

ESCENA ÚLTIMA

*Els mateixos, més el VICENTET.
De seguida el DESCONEGUT. Finalment, homes
i dones del poble, més la QUIMA i el RAMON.*

VICENTET: Ja ho sap tot el poble!

DIONÍS: Visca la rifa!

VICENTET: Visca!

*Tots coregen el visca, menys la LLUÏSA,
el PELEGRÍ i l'ANDREU.*

SENYOR MATIAS: Vejam, noi: ensenya'm la llista.

VICENTET (*donant-la-hi*): Tingui, senyor mestre.

SENYOR MATIAS (*desplegant-la*): A veure, a veure...

*Tots a excepció de la LLUÏSA, el PELEGRÍ i l'ANDREU,
s'hi acosten, neguitosos, amb els ulls ben oberts.
En aquest moment compareix el DESCONEGUT
per la porta del fons.*

VICENTET: Prou és exacte!

JANOT (*en veu baixa i tremolosa*): Ai! Si no ho fos...

JERONI: Pobres de nosaltres!

DESCONEGUT (*amb somriure trist, acostant-se al PELEGRÍ*): Què diu,
barber, que heu tret la rifa?

PELEGRÍ (*un xic apesarat*): Sembla que sí.

SENYOR MATIAS (*en un esclat d'alegria, mirant el mirall del mig*):
Exacte! Igual al dels miralls! Mireu!

MALENA (*amb èmfasi*): Vejam!

DIONÍS: Deixa-m'ho veure!

*Tots es volen prendre la llista de les mans.
Crits en confusió.*

VICENTET (*tirant el barret enlaire*): Celebrem-ho.

FELIP: Trenquem-ho tot!

DIONÍS (*agafant objectes del damunt dels tocadors i tirant-los per terra*): Visca la gatzara!

SENYOR MATIAS (*gairebé plorant*): Al·leluia! Al·leluia!

DRAGÓ: Amunt i crits! (*Tots agafen diferents objectes, rebotant-los per terra.*)

PELEGRÍ (*fora de sí*): Ei! Què és aquest terrabastall? (*Tothom calla, quedant-se parat.*) El primer que em torni a tirar cap més eina de treball per terra, l'escanyo!

JANOT (*després d'un curt silenci, en veu baixa*): Quin geni!

MALENA (*també en veu molt baixa*): Ui, quin urc!

*Per la dreta i l'esquerra del fons van compareixent
alguns homes i dones del poble, més la QUIMA
i el RAMON.*

DESCONEGUT (*amb ironia, al PELEGRÍ*): Que estan alegres!

PELEGRÍ: Aquests sempre seran pobres!

Teló ràpid.

ACTE SEGON

*La mateixa decoració de l'acte anterior.
És al matí, a l'hora d'esmorzar.*

ESCENA I

La LLUÏSA, sola. De seguida el VICENTET.

La LLUÏSA està asseguda amb el cap baix, en un racó de la botiga. Després d'un curt silenci, compareix el VICENTET per la dreta del fons, vestit dels dies de feina i abrigat amb un tapaboques, refregant-se les mans.

VICENTET: Renoi, quin fred que fa avui! Sembla que glaci!
(*Adonant-se de la LLUÏSA i acostant-s'hi:*) Lluïsa! Oi que fa fred?

LLUÏSA (*sense moure's*): Molt!

VICENTET: Sortissis a fora!

LLUÏSA (*amb intenció*): No en fes més aquí dins!

VICENTET: Aquí dins rai!

LLUÏSA: Tot s'hi glaça, en aquesta casa.

VICENTET (*ingènuament*): Per què no vas al braser, que t'escalfaràs?

LLUÏSA (*aixecant-se i anant-se'n a l'altre costat d'escena*):
Així ens moríssim tots d'una vegada!

VICENTET (*estranyat*): Què dius, noia! (*Canviant de to i acostant-s'hi:*) Bé, què tens? Què t'he fet, per tractar-me d'aquesta manera?

LLUÏSA: Tan res de bo ets tu com els altres!

VICENTET: Ui, que estàs malhumorada!

LLUÏSA (*anant a seure en el seient de primer*): Si els penedits poguessin tornar a Roma!

VICENTET: No t'entenc.

LLUÏSA: Ves, home, ves. No acabis d'amoïnar-me!

VICENTET: Que ja has esmorzat?

LLUÏSA: No. Ni ganes.

VICENTET: Tu mateixa, doncs. (*Anant-se'n i aturant-se així que és a la segona porta de l'esquerra:*) Ah, Lluïsa.

LLUÏSA: Què vols?

VICENTET (*somrient*): Si estessis de broma, et diria una cosa.

LLUÏSA: Tant se me'n dona!

VICENTET: Mira que no et convidaré a casament!

LLUÏSA (*amb ironia trista*): També et vols casar, tu?

VICENTET: Ara de seguida, no, d'aquí a un parell d'anys. De primer tinc de festejar, per fer aprenentatge!

LLUÏSA: Pobra de la noia que s'emboliqui amb vosaltres!

VICENTET (*rient*): No n'està poc de contenta la meva preferida, perquè un dia d'aquests el pare i la mare aniran a demanar-la!

LLUÏSA: Qui és la teva preferida? La Siseta?

VICENTET: Endevinada!

LLUÏSA (*sospirant*): Ai, Senyor! Més li valdria quedar-se soltera!

VICENTET (*ofès*): Encara em faràs veure que soc un mal home!

LLUÏSA: No, tu, no, Vicentet. Perdona'm.

VICENTET: Essent així, per què dius aquestes coses?

LLUÏSA: Ves, Vicentet, ves, que l'Andreu t'espera per poder fumar.

VICENTET (*desapareixent, un xic estranyat, per la porta de l'esquerra*): Adeu, doncs.

ESCENA II

La LLUÏSA sola. De seguida la FLORENTINA.

La LLUÏSA continua en la mateixa actitud que de primer. Seguidament es veu la FLORENTINA darrera les ventalles del fons, que mira, maneflejant, la botiga. Va amb un cistell al braç. Curt silenci. La FLORENTINA, per fi, es decideix a entrar.

FLORENTINA (*molt desimbolta*): Bon dia i bona hora, Lluïsa.

LLUÏSA: Bon dia, Florentina.

FLORENTINA: Que no hi és l'Andreu?

LLUÏSA: Sí, és per allà dins. Si us sembla, el cridaré.

FLORENTINA: Deixa'l en repòs. També pots dir-m'ho tu, el que volia preguntar-li. Bé deus estar assabentada de les coses de la fàbrica.

LLUÏSA: Dies ha que no me'n cuido.

FLORENTINA: No? És estrany, tenint l'home encarregat.

LLUÏSA: No sé res, doncs.

FLORENTINA: Ditxoses reparacions! No entenc què es fan amb la maquinària, que cada dia la trاسبalsen.

LLUÏSA: No paren mai.

FLORENTINA: Nosaltres ho paguem! Tot rient, ja fa sis setmanes que estem en vaga.

LLUÏSA (*amb ironia trista*): Mentrestant reposem.

FLORENTINA (*assenyalant la boca*): Si no fos aquesta.

LLUÏSA: Què voleu fer-hi?

FLORENTINA (*amb intenció*): Tu rai, que aviat en tocaràs de calents!

LLUÏSA: Alerta que em facin mal!

FLORENTINA (*admirada*): Què?

LLUÏSA: Res.

FLORENTINA (*canviant de to*): I què pensa el Pelegrí? Encara no va a cobrar?

LLUÏSA: No porta pressa, per ara.

FLORENTINA: Si no en porta ell, els altres sí. Ja cal que s'afanyi, perquè la gent comença a despacientar-se, i no falta qui... No sé si m'entens... Veuràs: tothom ha tret els seus comptes, i si el teu sogre no fa aviat la repartidora, els malpensats potser que s'avinguin i n'hi tramin una.

LLUÏSA: Com que tenen motius de sobres. Que prenguin exemple de mi.

FLORENTINA (*sorpresa*): De tu? (*Després d'un curt silenci, en veu baixa*): I això?

LLUÏSA (*també en veu baixa*): Ja us ho explicaré una altra hora.

FLORENTINA: Tu fas mala cara... Tu has plorat, noia. Tu has plorat.

LLUÏSA (*sospirant*): I tant!

FLORENTINA: Que és d'alegria o de tristesa, que has plorat?

LLUÏSA: De tristesa, de ràbia!

FLORENTINA: Ves quin cas més estrany! I a fe que la rifa, pel qui té la sort de treure-la, és una cosa ben alegre.

LLUÏSA: Si després no li neguen la seva part.

FLORENTINA (*fingint admiració*): Com?

LLUÏSA: Jo no me'n veuré ni una malla.

FLORENTINA (*fingint més admiració que de primer*): I el teu home?

LLUÏSA: Tampoc.

FLORENTINA (*insidiosament*): Que no us hi varen posar alguna cosa per a vosaltres...

LLUÏSA: Jo em penso que sí, sinó que ara...

FLORENTINA (*en veu baixa interrompent-la*): Que no guardeu l'apuntació?

LLUÏSA: No ens en varen donar. Estàvem a la confiança d'ells.

FLORENTINA: Com el Bernat.

LLUÏSA (*amb molta tristesa*): Tant l'Andreu com jo, en ésser el dissabte, els donem els nostres guanys. Ells ens mantenen i ens vesteixen, ells governen i s'ho arreglen tot al seu gust. Nosaltres no sabem res ni podem comptar amb res. De la

Tresona no en faria cas, però del sogre no ho hauria dit mai!
Tant que tothom el té per un bon home.

FLORENTINA: Un no es pot fiar de ningú.

*Compareix la TRESONA per la segona porta
de l'esquerra.*

ESCENA III

Les mateixes, més la TRESONA.

- TRESONA (*fent una suspensió*): Ah! Tu per aquí?
- FLORENTINA (*un xic confusa*): Venia a fer una pregunta a l'Andreu.
- TRESONA: Que l'has de veure?
- FLORENTINA: No cal. La Lluïsa ja m'ha dit el què. Volia saber coses de la fàbrica.
- TRESONA: Per què no anaves al despatx?
- FLORENTINA: Perquè m'ha vingut millor entrar aquí.
- TRESONA (*amb molta ironia*): Ja!
- FLORENTINA: Ui, quin orgull. Que s'hi fa veure perquè ja se li ha acabat la misèria! Però, no t'ufanis, Tresona, que torres més altes cauen.
- TRESONA: Si cauen, es tornen a aixecar.
- FLORENTINA: Quan es pot.
- TRESONA: Els diners tot ho poden.
- FLORENTINA: Quina bocada que en fas dels teus diners?
- TRESONA: Amb molta honra!
- FLORENTINA: Bé, això de l'honra ja m'ho enviaràs per escrit.
- TRESONA: Què vols dir, mala llengua?
- FLORENTINA (*alçant la veu*): No la tinguessis pitjor tu.
- TRESONA: No cridis, noia, no cridis! Aquí és a casa meva.
- FLORENTINA: Ja tens sort de la sort!
- TRESONA: Per això hem tret.
- FLORENTINA (*a la LLUÏSA*): Veus? Encara em fa denteta.
- LLUÏSA: No us hi fixeu, Florentina.
- TRESONA: Procura no acostar-te gaire per aquí, que et veiem les intencions.
- FLORENTINA: També et veig jo les teves. Que et penses que soc com tu?
- TRESONA: Qui soc jo? Dignes-m'ho!

FLORENTINA: Ja et cridarem a comptes!

TRESONA: Apa, ves a cridar el nunci!

FLORENTINA: A la justícia anirem a trobar! A la justícia, ho sents?
I si no et fan la llei...

TRESONA (*interrompent-la*): Noia, portes els papers mullats.

FLORENTINA: I tu, la consciència eixuta!

TRESONA: Ai! No em facis riure!

LLUÏSA: Ves què diran els veïns si us senten!

FLORENTINA: Bé prou que ja enraonen!

TRESONA: Els envejosos com tu i el teu home enraonen.
Tots els que no tenen part a la rifa!

FLORENTINA: Nosaltres n'hi tenim i volem el que ens pertoca.

TRESONA: Quant hi vàreu posar?

FLORENTINA: Pregunta-ho al Pelegrí, que ho sap.

TRESONA: Vejam, presenta l'apuntació.

FLORENTINA: Estafadors!

TRESONA (*amenaçadora, fent com qui va cap al carrer*): Espera't!
Vaig a buscar testimonis, perquè davant d'ells em repeteixis
aquestes paraules!

LLUÏSA (*amb gran prec*): Per l'amor de Déu, no doneu escàndol!

TRESONA: Deixa! Així sabrà com em dic, aquesta malparlada!

*Per la segona porta de l'esquerra compareixen
precipitadament l'ANDREU i el VICENTET.*

ESCENA IV

Els mateixos, més l'ANDREU i el VICENTET.

FLORENTINA: Ves, no estiguis per mi! Ves a buscar testimonis, tot el poble, si vols, que jo no callaré per ningú! Que et penses que faré com la teva jove, que tot s'ho pren amb resignació?

TRESONA (*indignada*): Tu! Què li has dit?

LLUÏSA (*confusa*): No li he dit res.

FLORENTINA: M'ho ha explicat tot, sou uns estafadors!

TRESONA: Així ens bescantes? A aquesta confesses les qüestions de família?

FLORENTINA: Ho sé tot, tot!

TRESONA: Ves-te'n! No m'exaltis més!

LLUÏSA (*amb gran prec*): Aneu-vos-en, Florentina!

FLORENTINA (*a la TRESONA*): Abans d'anar-me'n vull que sàpigues els meus plans.

ANDREU (*rient*): Que els digui.

TRESONA: Què faràs?

FLORENTINA: Què faré? Tingues-ho ben present, si el dia del cobrament no doneu al Bernat la part que a dreta llei li correspon, aniré a trobar un saludador molt entès, i et faré dir els responsos!

TRESONA (*amb mofa*): Uj, quina por!

FLORENTINA: I, un cop començats, no els manaré parar, que no em demanis clemència o et vegi decandida, ben decandida, que et corsequis!

TRESONA: Si tu em fas dir els responsos, jo et faré dir misses. Veurem qui pot més!

FLORENTINA: Sí que ho veurem! (*Anant-se'n*): Adéu, Lluïseta.

LLUÏSA (*amb pena*): Adeu siau, Florentina.

TRESONA: Ves a l'infern!

VICENTET: Arri, fora de casa!

FLORENTINA (*desapareixent, molt desimbolta, per la dreta del fons*): Me l'heu de pagar! Me l'heu de pagar!

VICENTET (*crident*): Poca-solta! Malparlada! Boja!

Amb aire amenaçador, desapareix avalotant a la FLORENTINA.

ESCENA V

La TRESONA, la LLUÏSA i l'ANDREU.

TRESONA (*a la LLUÏSA, amb sentiment*): Què has fet, infeliç, què has fet?

LLUÏSA: Ella m'ha preguntat...

TRESONA: Per què has hagut d'explicar el que és i el que no és, a aquesta buscadora de raons? Que no veus que es mor d'enveja?

LLUÏSA: No donéssiu què dir.

TRESONA: Nosaltres? Que vols que la repartim a gratcient la mica de sort que hem tingut? Encara no el vàrem pregar prou, al Bernat? Però, no ens en recordem més, d'aquest home. Pensem en nosaltres i tot anirà bé.

LLUÏSA: No pas per mi.

ANDREU: Vaja, no siguis criatura...

LLUÏSA: Sí, que no sigui criatura, i segueixi escarrasant-me com fins ara, donant-ho tot: les meves suades, els meus afanys, sense que me'n vegi res, ni tingui esperances de veure-me'n mai res!

TRESONA: Però, qui et fa dir aquests disbarats? No veus que no tens raó? Diferent que nosaltres no procuréssim per tots.

LLUÏSA: Els de fora casa, uns poc, altres molt, participaran de la vostra sort, mentre que l'Andreu i jo, que hi tenim més dret que ningú, ens quedarem amb les ganes.

TRESONA: No diguis aquestes coses! No sé què em fa, que pensis així! Ves, noi, ves si la pots convèncer.

ANDREU: Jo? Ja us vaig dir que no en volia parlar més, d'aquesta qüestió.

TRESONA: Que no veus com es posa?

ANDREU: Que faci el que vulgui. Pitjor per ella!

TRESONA (*amb gran prec*): Però, home, mira que la gent...

ANDREU (*interrompent-la*): Que diguin el que els sembli, la gent! No teniu la consciència tranquil·la?

TRESONA: Jo, sí.

ANDREU: I doncs? Què més voleu?

TRESONA: Que tots visquem ben avinguts i no donem greix
als envejosos.

LLUÏSA: Vós en teniu la culpa.

TRESONA: Jo?

LLUÏSA: Sí! Vós, vós!

ANDREU (enèrgic): Vaja, prou! No callareu mai amb la mateixa!

*Per l'esquerra del fons compareix el PELEGRÍ,
de molt mal humor, abrigat amb un tapaboques.*

ESCENA VI

Els mateixos, més el PELEGRÍ.

PELEGRÍ (*posant el tapaboques en un penja-robes i deixant les eines d'afaitar, que es treu de la butxaca de l'americana, damunt del tocador del fons*): Bon dia i bona hora.

ANDREU (*girant-se*): Hola, pare. Que veniu d'arreglar algú?

PELEGRÍ: Sí, el masover impossibilitat de la Torre Roja.

TRESONA: Noi, quina caminada!

PELEGRÍ: No em faria res que el camí fos llarg mentre no hagués de passar per les baquetes.

ANDREU: Per què?

PELEGRÍ: Perquè sí! Sembla mentida que siguem tan desconfiats!

TRESONA: Tothom té por!

PELEGRÍ: Tothom recela!

ANDREU: De què us queixeu?

PELEGRÍ: Que no tinc repòs, ni assossec. Que no em deixen viure tranquil. Sempre em vigilen. Dia i nit m'espien i em segueixen pertot, tement que no desaparegui del poble.

ANDREU: Això són aprensions vostres.

PELEGRÍ: Quina manera de mirar-me traient el cap per sobre els marges, sempre que surto a fora terme, els pagesos agarrats. Ah! Pobres, més que pobres d'esperit! Mereixerien que quan els tinc aquí a tret, els tallés el coll en rodó!

ANDREU: No veieu que tots frisen?

TRESONA: Que s'esperin!

PELEGRÍ: Que treballin! Només pensen en tenir diners per no haver de triscar gens!

ANDREU: Per què no aneu a Barcelona a cobrar?

TRESONA: Encara no paguen.

PELEGRÍ: Ells fan bé! Que treballin la gent, que treballin!

ANDREU: Tan satisfets que estan els vostres parroquians, i vós tan amoïnat! Qualsevol diria que us ha caigut una desgràcia al damunt!

PELEGRÍ: Ben net que sí!

ANDREU: I, doncs, per què en fèieu, de bitllet?

PELEGRÍ: Perquè és un costum, un mal costum. Perquè els altres barbers també en fan. Per tenir contenta la parròquia, un s'ha de subjectar a moltes coses, si no, es mor de gana. Però jo, amb el cor, no hi estic, per aquestes bogeries. No vull deixar-me enlluernar fent com molts, com tu mateix, que ja esperes el dia de poder viure amb l'esquena dreta.

ANDREU (*molt sorprès*): Jo?

PELEGRÍ: Sí, tu! I aquesta també! (*Per a la LLUÏSA.*) No n'heu après res, de mi!

ANDREU (*serenament*): No sé per què em dieu això.

PELEGRÍ (*en un esclat d'ira*): Aviat que els tiro al foc, els nostres dècims!

TRESONA: Pobre de tu que ho fessis!

PELEGRÍ: Cregues que no em costaria gens!

ANDREU: No vulgueu passar pel que no sou.

PELEGRÍ: Per estafador? Bé prou que començo a passar-hi!

ANDREU: Per qui?

PELEGRÍ: Per tothom! Tots hi veieu males intencions en mi i en la Tresona!

LLUÏSA: En ella sí que les hi veig.

PELEGRÍ: Per què?

LLUÏSA: Perquè ens nega la nostra part.

TRESONA: Quina?

LLUÏSA: La de l'Andreu.

PELEGRÍ: Però, que no saps que, tots els que hem de viure de voluntats, de vegades, per accontentar els altres, hem de sacrificar els de casa?

LLUÏSA: Si vós ens estiméssiu com sempre heu dit, primer hauríeu pensat en nosaltres que en els de fora.

PELEGRÍ: Si tothom m'escometia! Més n'hi haguessin hagut, d'apuntacions! Mira, jo que soc el dipositari, només me'n vaig quedar una.

LLUÏSA: I nosaltres, cap.

TRESONA: Però, que no és vostra, la nostra?

PELEGRÍ: Que no és tot u, que aquests diners que hem de cobrar vinguin a parar a les nostres mans que a les vostres?

LLUÏSA: Per vós, potser sí.

PELEGRÍ: I, doncs?

LLUÏSA (*pausadament i amb molta prudència*): Perdoneu que us ho digui, avui per demà que faltéssiu...

PELEGRÍ (*interrompent-la, amb molta emoció*): Ai! Ja penses en la meva mort!

TRESONA (*horroritzada*): Jesús!

LLUÏSA (*sincerament*): No és pas que hi pensi, però una ha d'atinar en tot.

PELEGRÍ: Ah, Lluïseta!

ANDREU (*a la LLUÏSA enèrgicament*): Vaja, no en parlem més!

LLUÏSA: No procurem per nosaltres, que ja veuràs, quan siguem vells, si hi arribem...

PELEGRÍ: Jo bé hi he arribat, a vell, dignament, i a casa no ha faltat mai un tros de pa.

ANDREU: Ni faltará mai mentre tinguem salut.

LLUÏSA (*al PELEGRÍ*): Contra vós no va res.

TRESONA: Deu anar contra mi, doncs.

PELEGRÍ (*fora de sí*): Què tantes contemplacions!

TRESONA (*interrompent-lo i agafant-lo per un braç*): Deixa!

PELEGRÍ: Deixa'm parlar a mi!

ANDREU (*interposant-se*): Però, home...

PELEGRÍ: Permet-me, noi gran.

ANDREU: Ens en hauríem de donar vergonya de tenir aquestes qüestions per interessos!

TRESONA: Qui les busca?

LLUÏSA: Vós.

TRESONA: Tu! Tu les busques, perquè ets una desconfiada!

LLUÏSA: I vós, una avariciosa!

TRESONA (*indignada*): Que no ho sents, Pelegrí? Que no la sents, Andreu?

PELEGRÍ (*desesperat*): Que no tinc prou cor i bondat per vosaltres, jo sol?

TRESONA: Que no he dut a les meves entranyes el mateix l'un que l'altre dels meus fills?

ANDREU (*anant-se'n cap al fons, anguniat*): Som uns miserables!

PELEGRÍ (*amb convicció*): Tindreu la vostra part!

TRESONA: Tu te'n guardaràs de donar-los res en vida! Que s'esperin fins que ens morim!

PELEGRÍ: Confia en mi i en la Tresona. No ens donis una mala vellesa!

LLUÏSA: I la meva joventut? D'il·lusions ningú no en viu!

ANDREU (*sense moure's del mateix lloc, amb els braços plegats*): Que no tens fe en la bondat dels meus pares?

PELEGRÍ: No, que no hi té fe! Li fem nosa, Tresona, li fem nosa!

LLUÏSA (*sincerament*): Us dic que no!

PELEGRÍ: Tu voldries que ara de seguida anés a fer testament, i aquesta i jo acluquéssim els ulls per sempre més.

LLUÏSA (*plorant*): No sents Andreu, el que em diuen?

PELEGRÍ: Ja no ho ets, aquella noia tan xamosa que era la meva il·lusió!

LLUÏSA: Soc la mateixa de sempre.

TRESONA: Ets una egoista.

LLUÏSA: Més ho sou vosaltres!

PELEGRÍ (*irat, amenaçant de pegar-li*): Què? Què dius?

TRESONA (*agafant-lo*): Pelegrí!

PELEGRÍ: Deixa, que vull escarmentar-la!

ANDREU: Pare! És una dona! És la meva!

PELEGRÍ (*com atordit*): És veritat! Què anava a fer! (*Curt silenci.*)
Perdona, fill meu.

La LLUÏSA va a seure en un racó de la dreta, plorant.

TRESONA (*a la LLUÏSA, amb ironia*): Plora, si coneixes!

*En aquest moment compareix el VICENTET
per la dreta del fons. Es queda en un racó
de l'esquerra, prop de la segona porta, admirat,
sense trencar el diàleg.*

ESCENA VII

Els mateixos, més el VICENTET.

PELEGRÍ (*seguint maquinalment a la TRESONA que l'estira pel braç*):
Anem.

TRESONA (*amorosa*): Vine, vine...

PELEGRÍ (*seguint-la cap a l'esquerra, sense apartar la vista
del damunt de la LLUÏSA i de l'ANDREU*): Perdona, fill meu!
Perdona!

ANDREU (*amb el cap baix, molt avergonyit*): Pare!

PELEGRÍ (*en veu baixa i greu, tot anant-se'n*): Perdoneu!

*La TRESONA i el PELEGRÍ desapareixen per la segona
porta de l'esquerra. El VICENTET, per fer-los pas,
s'enretira una mica cap al fons, mirant, estranyat
la LLUÏSA i l'ANDREU.*

ESCENA VIII

La LLUÏSA, l'ANDREU i el VICENTET.

VICENTET (*després d'un curt silenci, en un esclat de sentiment*):
Què li heu fet, al pare?

ANDREU (*amb emoció i brusquedat*): Res.

VICENTET (*amb més sentiment que de primer*): Què li heu fet,
us pregunto?

ANDREU (*un xic conciliador*): Res, home, res.

VICENTET (*anant-se'n per la segona porta de l'esquerra,
ploriquejant*): Si d'aquesta es mor, us heu de recordar de mi!

ESCENA IX

La LLUÏSA i l'ANDREU.

ANDREU (*després d'un curt silenci, acostant-se a la LLUÏSA*):

Veus el que has ocasionat amb les teves estranyeses?

LLUÏSA: Ells en tenen la culpa. Només procuren per un.

ANDREU: Però, per què has d'ésser tan ambiciosa?

LLUÏSA: Serà ben bonic que els altres, amb la nostra sort,
se la passin feliç, mentre que tu i jo no en tocarem una malla.

ANDREU: Ni mai! Pensem en tenir salut i en poder treballar
sempre. Els diners no tenen el valor que se'ls dona.

LLUÏSA: Però, ajuden a viure. Amb ells s'assegura el pa.

ANDREU: Millor s'assegura, i més dignament, amb el nostre
esforç.

LLUÏSA: Com comptes, Andreu?

ANDREU: Com vols que compti? D'allò que ha dit la mare,
que quan ella i el pare faltin...

LLUÏSA (*interrompent-lo*): Jo no m'he propassat tant.

ANDREU: Si no ho dic per retreure-t'ho! Només vull que et
convencis que jo no hi penso en el que algun dia pot
tocar-nos...

LLUÏSA: No ens farà mal el que ens deixin!

ANDREU: Si no ens ha de fer mal ni bé. El millor és ni
recordar-se'n.

LLUÏSA: Jo sí que me'n recordo, doncs.

ANDREU: El que has de procurar és deixar aviat el treball de la
fàbrica. Em fa pena que, essent dona, hakis d'escarrassar-te
tant.

LLUÏSA (*amb dolor*): I ben aviat que l'hauré de deixar, la feina!
Ja no puc més, Andreu!

ANDREU: Ja no pots? (*Canviant de to i acostant-s'hi*) Que n'he
estat de cruel amb tu!

LLUÏSA: Els altres ho són. Deixaré la feina i me n'aniré d'aquesta
casa.

ANDREU: Què dius, Lluïsa? Que no hi estàs bé, aquí?

LLUÏSA: No puc estar-hi més malament.

ANDREU: Per mor de qui? De la mare?

LLUÏSA (*amb ironia trista*): Encara m'ho preguntes?

ANDREU: No en facis cas del seu geni. Amb tot i això és molt bona, creu-me.

LLUÏSA: Per tu bé deu ésser-ho, quan li trobes. Per alguna cosa ets fill seu.

ANDREU: I, el pare, que tampoc ho és, de bo?

LLUÏSA (*amb convicció*): Sí. Però, mira com em tracta!

ANDREU: Ha estat un cop de sangs, dona! (*Canviant de to*):
Però, explica'm, explica'm allò que acabes de dir-me?

LLUÏSA (*com no recordant-se'n*): Què?

ANDREU: Per què has dit que aviat hauries de deixar la feina?

LLUÏSA (*no gosant-ho a dir*): Perquè ja no puc més!

ANDREU: Que no estàs bona?

LLUÏSA (*abaixant el cap*): Sí.

ANDREU (*després d'un curt silenci, mirant-la fixament*): Jo no t'he defensat com tu desitjaves, oi?

LLUÏSA (*amb tristesa*): Gens.

ANDREU: Es tractava dels meus pares. I per qüestió d'interessos.

LLUÏSA: Però també es tractava de mi, que soc la teva dona.

(*Pausadament en veu baixa*): I es tracta del que pot venir...

ANDREU (*sol·lícit, mirant-la encantat*): Dignes... Dignes...

LLUÏSA: Tu no ho penses, que ens convé assegurar la nostra vida.

(*En veu molt baixa*): Pel que està per venir.

ANDREU (*comprent-la, en un esclat de joia*): Què? Què dius, Lluïseta?

LLUÏSA (*amb molt de pudor*): Ja ho saps, ara.

ANDREU (*amb molta emoció*): Però... però, és cert el que em dius?

LLUÏSA (*en veu molt baixa, gairebé incomprendible*): Sí. (*S'aixeca*.)

ANDREU (*enriallat i corprès, abraçant-la*): Lluïseta! Lluïseta! Soc l'home més feliç del món!

LLUÏSA: Ves, deixa'm, ingrati!

ANDREU (*joiosament*): Per a mi no hi ha riqueses més grans que les que tu m'ofereixes.

LLUÏSA: Deixa'm...

ANDREU: Anem a donar la bona nova a aquests pobres vells!
Anem-hi que ja em friso perquè ho sàpiguen de seguida.
(*En veu baixa:*) Ah! Lluïseta! Lluïseta!

LLUÏSA (*amb un xic de papereria*): No en tindran cap d'alegria, ells.

ANDREU: Ah! Sí que en tindran.

LLUÏSA (*volent-se'n anar*): Deixa'm. No em deturis! (*Anant-se'n cap al fons.*) Aquí no puc estar-m'hi més: m'hi ofego!

ANDREU (*seguint-la, com encisat*): Lluïseta! No te'n vagis!

LLUÏSA: Vull aire!

ANDREU (*sempre seguint-la*): Vine! Vine!

LLUÏSA: Vull aire! Vull aire!

La LLUÏSA i l'ANDREU desapareixen per la dreta del fons. Després d'un curt silenci, apareix el VICENTET per la segona porta de l'esquerra.

VICENTET: Així tracteu el pare?

ESCENA X

El VICENTET sol. De seguida el DESCONEGUT.

*El VICENTET es queda parat, en trobar-se sol.
Mira entorn seu, i després, brandant el cap,
va a escoltar a la segona porta de l'esquerra.
Seguidament compareix el DESCONEGUT
per l'esquerra del fons, abrigat amb un tros
de manta. Fa més bona cara que en l'acte primer.*

DESCONEGUT (*de la porta estant*): Bon dia, noi.

VICENTET (*girant-se*): Bon dia.

DESCONEGUT: Que no hi és el barber?

VICENTET: Que voleu que us serveixi?

DESCONEGUT: No. Li tinc de dir unes paraules.

VICENTET: Que no us podeu esperar una estona?

DESCONEGUT: Que té feina?

VICENTET: Una mica. Seieu, si us plau, que ja ve.

DESCONEGUT (*asseient-se al banc del fons, de cara al públic*):
Seiem-hi, doncs.

*Per l'esquerra del fons compareixen
el SENYOR MATIAS, el BERNAT i el DRAGÓ.*

ESCENA XI

*Els mateixos, més el el SENYOR MATIAS,
el BERNAT i el DRAGÓ.*

SENYOR MATIAS: Bon dia tinguin, senyors.

BERNAT: Salut.

DRAGÓ: Déu vos guard.

DESCONEGUT: Bon dia.

BERNAT: Noi, Vicentet, que és a casa, el teu pare?

VICENTET: Sí. És a dins, ja ve de seguida.

SENYOR MATIAS: Així, l'esperarem.

DRAGÓ: Jo rai, que ja tinc totes les feines fetes!

BERNAT: Que no hi ha cap enterrament, avui?

DRAGÓ: No ho sé pas. Ja s'ho faran.

SENYOR MATIAS: D'aquesta manera abandoneu la vostra missió sagrada?

DRAGÓ: Els morts no porten pressa.

SENYOR MATIAS: I els vius?

DRAGÓ: Oh! Aquests sí que en porten, per treure-se'ls del davant.

VICENTET: Que voleu servir-vos?

SENYOR MATIAS (somrient): No, Vicentet, no. Ens porta un altre objecte.

DRAGÓ (*passant-se la mà per la barba*): No em vindria malament a mi. Començo a semblar un eriçó.

El DESCONEGUT, mentrestant, cargola i encén una cigarreta. Per la segona porta de l'esquerra compareix la Tresona.

ESCENA XII

Els mateixos, més la TRESONA.

TRESONA (*bastant sorpresa*): Bon dia i bona hora.

SENYOR MATIAS (*molt afable*): Déu vos guard, Tresona.

*El BERNAT i el DRAGÓ la saluden
amb un moviment de cap.*

TRESONA (*mirant de reüll el DESCONEGUT, que està fumant*):
Què se us oferia?

SENYOR MATIAS: Veníem per parlar amb el vostre home.

DRAGÓ (*mirant al sostre*): Em sembla que sento el seu trepig.

TRESONA: Sí. (*Al VICENTET:*) Noi, ves, digues al teu pare que
el demanen. (*El VICENTET obeeix, anant-se'n per la segona
porta de l'esquerra.*) Heu vingut en mala hora.

SENYOR MATIAS: I això?

TRESONA: Bé, bé, tant se val.

ESCENA XIII

Els mateixos, menys el VICENTET.

TRESONA (*parlant amb si mateixa*): On deuen ésser, l'Andreu i la Lluïsa?

SENYOR MATIAS: Qui?

TRESONA: No, res. (*Acostant-se al DESCONEGUT*;) I vós, què volíeu?

DESCONEGUT (*somrient*): Espero el barber.

TRESONA (*amb recel*): Que us convé molt, veure'l?

DESCONEGUT: Tant com a ell, a mi.

TRESONA (*amb ironia fina*): Ja! (*Se sent tossir el PELEGRÍ.*)

BERNAT: Ja ve.

DRAGÓ (*en veu baixa, al SENYOR MATIAS*): Porti vostè la batuta.

SENYOR MATIAS: Deixeu-me fer.

Compareix el PELEGRÍ per la segona porta de l'esquerra.

 ESCENA XIV

Els mateixos, més el PELEGRÍ.

PELEGRÍ: Hola! Què és tan bella visita?

SENYOR MATIAS: Se us saluda, Pelegrí.

TRESONA (*al PELEGRÍ*): Despatxa primer aquell home.

DESCONEGUT (*aixecant-se, somrient*): Salut, barber.

PELEGRÍ (*mirant recelosament la TRESONA*): Què hi ha de nou, minyó?

DESCONEGUT (*somrient*): Ja ho podeu veure. (*Tots els presents el miren encuriosits i estranyats.*)

PELEGRÍ (*amb molt d'afecte*): Ja estàs bo?

DESCONEGUT (*somrient agrait*): Prou se'm coneix amb la cara!

PELEGRÍ: Ja treballes?

DESCONEGUT: Sí. Avui he cobrat la quinzena.

PELEGRÍ: Me n'alegro, noi.

DESCONEGUT: Gràcies.

PELEGRÍ: Que volies arreglar-te?

DESCONEGUT: No. He vingut per saldar allò, sabeu?

PELEGRÍ (*no sabent què fer, mirant la TRESONA*): Ja ho trobarem un altre dia.

DESCONEGUT: Teniu. És això, eh?

PELEGRÍ (*vacil·lant*): Sis pessetes.

DESCONEGUT: Justes.

PELEGRÍ (*vacil·lant i mirant la TRESONA*): Que les necessites?

DESCONEGUT: No.

PELEGRÍ: És que ja te les pots entornar, si les necessites.

DESCONEGUT: Se us agraeix molt (*Donant-li la mà*): I, si en res us soc útil...

PELEGRÍ (*emocionat, encaixant amb ell*): Gràcies.

TRESONA (*contenta*): Vós també, ja ho sabeu, de nosaltres.

DESCONEGUT (*anant-se'n per la dreta del fons*): Salut tothom.

Tots el saluden amb un lleuger moviment de cap,
admirats.

PELEGRÍ: Endavant, noi.

TRESONA (*molt amable*): Adeu siau.

PELEGRÍ (*concentrat, mirant-se les sis pessetes*): Sembla
que m'hagin posat brases de foc a les mans!

ESCENA XV

Els mateixos, menys el DESCONEGUT.

BERNAT (*després d'un curt silenci*): Bé, que estàs per nosaltres, Pelegrí?

PELEGRÍ (*amb recel*): Digueu.

BERNAT: Endemés... voldríem que no t'ofenguessis, però, és el cas...

PELEGRÍ (*molt estranyat*): Dignes.

BERNAT: Com estem? Què se'n sap del cobrament? Ja fa més de sis setmanes que la gent s'espera.

PELEGRÍ: Que has de cobrar res, tu?

BERNAT: Sí.

TRESONA: Ja ens presentaràs l'apuntació quan sigui l'hora.

BERNAT: L'he perduda.

DRAGÓ: Eh? Em pensava que no us n' havien fet.

BERNAT: És que estava a la confiança del Pelegrí.

SENYOR MATIAS: Ja us vaig dir que teníeu els papers mullats, Bernat.

BERNAT (*fent l'enutjat*): Els posarem a assecar, senyor mestre.

PELEGRÍ: És un plet perdut, el teu.

DRAGÓ (*amb sarcasme*): És un mort.

BERNAT: Ja en parlarem.

PELEGRÍ: Amb tu no m'hi vull entendre per res.

BERNAT: En aquesta qüestió porto la veu de la majoria dels teus parroquians.

PELEGRÍ: Bon advocat!

SENYOR MATIAS: Ja veureu, Pelegrí: la gent, en vista que va passant el temps i no cobren...

PELEGRÍ (*interrompent-lo*): Desconfien de mi, tenen por que els estafi, veritat?

SENYOR MATIAS: Res d'això, home.

TRESONA: I doncs?

SENYOR MATIAS (*al PELEGRÍ*): Aquí, al poble, tothom sap qui sou vós...

PELEGRÍ (*neguitós*): Expliqui's, senyor Matias.

SENYOR MATIAS: Tota aquesta rodalia està al corrent que vós sou el dipositari de la nostra sort. Se n'ha fet tant d'anunci —fins els diaris n'han parlat com d'una cosa extraordinària—, que, per evitar que els lladregots... m'enteneu?

PELEGRÍ (*més neguitós que de primer*): Digui. Digui.

SENYOR MATIAS: Que per evitar-vos un disgust...

PELEGRÍ (*interrompent-lo*): En el cas que me'l robessin?

SENYOR MATIAS: Exactament. Nosaltres havíem pensat que, tot esperant l'hora del cobrament, podríem dipositar a la rectoria els dècims que gardeu. No us sembla?

PELEGRÍ (*amb ironia*): Ja!

SENYOR MATIAS: Així vós quedaríeu a cobert de tota responsabilitat.

BERNAT: I el rector, que és persona il·lustrada, podria fer el repartiment.

PELEGRÍ: Això és desconfiança, senyor mestre.

SENYOR MATIAS: No, home, no.

PELEGRÍ: Sí, això és desconfiança.

DRAGÓ (*conciliador*): Us ho penseu.

PELEGRÍ: Mentre he estat pobre, tothom m'ha tingut sempre per un home de bé. Ara, perquè la fortuna s'ha recordat de mi, ja dubten, ja no hi veuen bondat sobre meu.

DRAGÓ (*amb sarcasme*):

«Diners fan bé, diners fan mal,
diners fan l'home infernal,
fan cantar els capellans,
i alegren els infants!».

PELEGRÍ (*molt nerviós*): A mi poden robar-me, al senyor rector, no! Jo no us mereixo gens de confiança, el senyor rector, sí! Jo, que he arribat a vell estimat de tothom, no puc ésser el bon guanyador de les vostres misèries, el mateix que un capellà jove, el qual no coneixeu tan a fons com a mi, i el qual

respecteu a ulls clucs, com si la temptació no existís, per ell!
Ah! No, no! No us ho donaré pas el que em demaneu: jo en soc el responsable! Us en responc amb la vida!

SENYOR MATIAS: I si els lladregots...?

PELEGRÍ (*interrompent-lo*): No em parli més de lladres, perquè, si no, l'ofendria.

SENYOR MATIAS: Vostè em falta!

PELEGRÍ: I vostè a mi!

TRESONA: Què s'han pensat, de nosaltres!

BERNAT: Sou com tothom!

DRAGÓ: Sou de carn i ossos...

BERNAT (*interrompent-lo*): Tots podem tenir una temptació, que deia el teu home...

PELEGRÍ (*irat*): Mala ànima!

SENYOR MATIAS: Prudència, senyors.

DRAGÓ: I si féssim una cosa?

SENYOR MATIAS: Què?

DRAGÓ: I si me'ls déssiu a guardar a mi, els dècims?

BERNAT: A vós?

DRAGÓ: Sí. Voleu un amagatall més segur que el cementiri?
A casa del fosser, vigilada pels morts, ningú no s'hi arrisca.

BERNAT (*amb recel*): I vós...

DRAGÓ: Que no soc de confiança?

PELEGRÍ (*amb sarcasme*): L'un recela de l'altre.

DRAGÓ: Jo m'ofereixo.

*Per la dreta del fons compareix el JANOT,
tot atribolat, radiant d'alegria, i amb un diari
a la mà.*

ESCENA XVI

Els mateixos, més el JANOT.

JANOT (*cridant*): Pelegrí! Pelegrí! (*En adonar-se del altres*):
Minyons! Ja podem anar a cobrar!

DRAGÓ (*amb vivesa*): Què? Ja paguen?

JANOT (*rient*): Sí. El diari ho porta.

TRESONA: Ai! Gràcies a Déu!

BERNAT: Som-hi de seguida!

PELEGRÍ: Que voleu anar-hi ara mateix?

DRAGÓ: Jo faig un!

SENYOR MATIAS: Jo dos!

BERNAT: I jo...

PELEGRÍ (*interrompent-lo*): No! Tu no hi caps!

BERNAT: Us ajudaré a comptar la moneda.

SENYOR MATIAS: La prudència aconsella que vostè no ens
acompanyi.

PELEGRÍ (*amb frenesí*): Que surt algun tren, ara?

SENYOR MATIAS: A les deu en surt un!

PELEGRÍ: Anem, que aquesta tarda mateix podrem fer
el repartiment.

DRAGÓ (*també amb frenesí*): Som-hi!

BERNAT (*al DRAGÓ*): Ja podeu deixar la vostra obligació, vós?

DRAGÓ: La meva obligació és cobrar.

JANOT: Me'n vaig a fer-ho saber a tothom.

DRAGÓ: Que s'esperin!

JANOT (*amb alegrois, desapareix per l'esquerra del fons*):
Me n'hi vaig. Me n'hi vaig!

ESCENA XVII

Els mateixos, menys el JANOT.

PELEGRÍ (*neguitós, anant de l'una banda a l'altra*): Espereu-vos.
Tresona!

TRESONA (*tota atrafegada*): Què vols?

PELEGRÍ: Dona'm les claus de la calaixera.

TRESONA (*nerviosament, donant-li unes claus que es treu de la bossa de les faldilles*): Ja saps on són els dècims?

PELEGRÍ: Al secret.

DRAGÓ (*fregant-se les mans amb fruïció*): Ah! La casa vermella,
que em faré!

PELEGRÍ: Ja torno de seguida.

SENYOR MATIAS: Feu, Pelegrí, feu.

PELEGRÍ (*anant-se'n per la segona porta de l'esquerra*):
Vejam si així en sortim d'una vegada!

ESCENA XVIII

*Els mateixos, menys el PELEGRÍ.
De seguida el VICENTET.*

TRESONA: Vaja: esteu contents?

VICENTET (*sortint per la segona porta de l'esquerra*): Mare, què diu, que ja paguen?

TRESONA (*molt alegre*): Sí, fill meu!

VICENTET: Jo vull anar a veure-ho.

TRESONA: Demana-ho al teu pare.

PELEGRÍ (*des de dins, cridant*): Tresona!

DRAGÓ: Us criden.

PELEGRÍ (*també des de dins, cridant més fort que de primer*):
Tresona! Vine!

TRESONA (*amb esglai*): Què deu voler aquell?

*Se sent un gran regirament
de calaixos.*

VICENTET: Mare, correu, que el pare no sé què fa!

*El SENYOR MATIAS i el DRAGÓ es miren esparverats.
El BERNAT somriu maliciosament.*

TRESONA (*desapareixent per la segona porta de l'esquerra,
i volent dissimular la situació*): Ja et dic jo!

VICENTET (*seguint-la*): Correm-hi!

*Continua sentint-se el regirament
de calaixos.*

ESCENA XIX

*Els mateixos, menys la TRESONA
i el VICENTET.*

DRAGÓ (*esparverat, mirant el SENYOR MATIAS*): Què representa això?

SENYOR MATIAS (*brandant el cap*): Vejam, vejam!

BERNAT: Fieu-vos de la gent!

PELEGRÍ (*desesperat, de dins estant*): Qui els ha tocat?

TRESONA (*també de dins estant*): Ves, mira-ho bé!

DRAGÓ (*esparverat*): No troben els papers!

BERNAT: Ni els trobaran tampoc.

SENYOR MATIAS (*horroritzat*): Sentiu?

DRAGÓ: Ara que ja ho sabíem del cert!

SENYOR MATIAS: I que ho havíem comprovat amb les llistes oficials!

*Surt el PELEGRÍ tot desesperat,
seguit del VICENTET.*

ESCENA XX

Els mateixos, més el PELEGRÍ i el VICENTET.

BERNAT: Que ja t'han robat?

PELEGRÍ: No ho sé!

DRAGÓ: Pobres de nosaltres!

PELEGRÍ (*amb nerviositat i frenesí*): Ves, Vicentet, mira el calaix de les meves navalles!

VICENTET: No hi seran, aquí.

PELEGRÍ (*imperios*): Mira-ho!

SENYOR MATIAS: No us atriboleu, Pelegrí.

PELEGRÍ (*anant de l'una banda a l'altra*): Si els tenia a la calaixera, ben desats! (*Cridant:*) Vicentet!

VICENTET (*regirant el calaix del mig, dels tres que hi ha en el fons*): Què mana?

PELEGRÍ: On són l'Andreu i la Lluïsa?

El SENYOR MATIAS i el DRAGÓ, es donen, recelosament, una mirada d'intel·ligència.

VICENTET: No fa gaire que eren aquí a la botiga.

SENYOR MATIAS: Voleu que us ajudem?

PELEGRÍ (*obrint l'armari i regirant-ho tot; tirant, rabiós, els draps i els plec per terra*): No! No necessito ningú! Nosaltres som els únics responsables!

SENYOR MATIAS: Calma, Pelegrí!

PELEGRÍ (*cridant*): Tresona! Els trobes?

TRESONA (*amb desesperació*): No!

PELEGRÍ (*no sabent el que fa, anant d'un calaix a l'altre, dels que troba tancats, i estirant-se els cabells*): Oh! Què pensaran de mi! Tresona! Regira-ho tot! Estavella-ho tot!

Compareixen la LLUÏSA i l'ANDREU per la dreta del fons.

ESCENA XXI

Els mateixos, més la LLUÏSA i l'ANDREU.

ANDREU (*amb tendresa*): Vine, dona.

*El SENYOR MATIAS, el DRAGÓ i el BERNAT
miren recelosament a la LLUÏSA i l'ANDREU.*

VICENTET (*bruscament, a la LLUÏSA*): Tu, on són els dècims?

LLUÏSA (*esglaiada*): Què sé jo!

ANDREU (*indignat*): I ara!

VICENTET (*a la LLUÏSA*): Digues!

LLUÏSA: Què m'expliques, a mi!

ANDREU: Que no els trobeu?

VICENTET: Aquesta deu saber on són!

LLUÏSA (*plorant*): Només em faltava això!

DRAGÓ (*en veu concentrada*): Què passa?

VICENTET (*horroritzat*): Què té la mare?

PELEGRÍ (*amb terror*): Sembla un càstig!

*Compareix la TRESONA, corrent i cridant
com una boja, amb els dècims a la mà.*

ESCENA XXII

Els mateixos, més la TRESONA.

TRESONA: Ja els tinc! Ja els he trobat! *(Ben ràpid fins al final de l'acte.)*

PELEGRÍ: Dona-me'ls!

TRESONA *(en un esclat d'alegria)*: Mira-te'ls, Pelegrí, mira-te'ls!

PELEGRÍ: On eren?

TRESONA: A l'escaparata sota el vestit de la Mare de Déu! L'altre dia els vaig treure de la calaixera i no me'n recordava.

SENYOR MATIAS *(content)*: Tot es troba, en aquest món!

PELEGRÍ: Apa, anem, que em vull esquivar aquesta angúnia del damunt!

SENYOR MATIAS: En dansa.

TRESONA: Que tornareu avui mateix?

PELEGRÍ: Sí, aquesta tarda. Fes-ho córrer pel poble.

Per l'esquerra del fons compareixen precipitadament el JANOT, el JERONI, la MALENA i uns quants homes i dones del poble. Tots parlen atropelladament.

ESCENA ÚLTIMA

*Els mateixos, més el JANOT, el JERONI, el FELIP,
la MALENA i uns quants homes i dones del poble.*

JANOT: Ja ha arribat l'hora!

PELEGRÍ: Sí. *(Amb molta rapidesa:)* Apa, anem!

TRESONA: Abriga't.

PELEGRÍ: Tant se val!

DRAGÓ *(neguitós)*: Som-hi!

PELEGRÍ *(anant-se'n)*: Anem!

*El PELEGRÍ, el SENYOR MATIAS i el DRAGÓ
desapareixen com al·lucinats, per la porta del fons,
seguits del JANOT, el JERONI, el DIONÍS, el FELIP,
la MALENA i uns quants homes i dones del poble,
els quals van cridant, acomiadant els primers. La
TRESONA i el VICENTET els acompanyen fins al peu
de la porta. La LLÜISA segueix plorant. L'ANDREU la
consola.*

BERNAT *(amb ira concentrada)*: Massa sort han tingut!

Teló ràpid.

ACTE TERCER

*La mateixa decoració dels actes anteriors.
És a la tarda, cap al tard. L'escena va enfosquint-se
lentament.*

ESCENA I

*En aixecar-se el teló el VICENTET acaba d'afaitar
el RAMON en el tocador de la dreta. Li passa el plec
per la cara a fi de treure-li les pólvores. El BORNÍ,
assegut en el banc del fons, llegeix el diari.*

VICENTET (*desant el plec a la primera porta de l'esquerra*): L'últim.

RAMON (*butxaquejant*): Què dius?

VICENTET: Vós sou l'últim parroquià que jo serveixo. Ja no vull
fer més de barber.

RAMON (*rient i donant-li un ral*): Té, té, Vicentet.

VICENTET: Deixeu-ho estar, home!

RAMON: Que no vols cobrar, avui?

VICENTET: Tireu, no vindrà d'aquí!

RAMON (*deixant els cèntims damunt del tocador*): A cada u
el que sigui seu.

VICENTET: Serviran per a fer caritat als pobres.

RAMON (*al BORNÍ*): Que anem, Borní?

BORNÍ (*deixant el diari damunt del banc*): Anem.

VICENTET: Torneu aviat, que el pare està per arribar.

RAMON (*anant-se'n*): No farem falta.

BORNÍ (*també anant-se'n*): Salut, Vicentet.

VICENTET: Endavant.

*El RAMON i el BORNÍ desapareixen
per la dreta del fons.*

ESCENA II

El VICENTET sol. De seguida la TRESONA.

*El VICENTET, neguitós, va a mirar al carrer.
Després d'un curt silenci, compareix la TRESONA
per l'escala de la dreta.*

TRESONA: Noi, Vicentet! Que no em sents?

VICENTET (*girant-se*): Què mana?

TRESONA: Entra, que aquí fa fred.

VICENTET: Que triga, el pare!

TRESONA (*somrient*): Ja vindrà, no passis ànsia.

VICENTET: I si l'haguessin robat?

TRESONA: No va pas sol.

VICENTET: Sí, perquè els que l'acompanyen...

TRESONA (*interrompent-lo*): No tinguis por.

VICENTET: Sabeu qui me'n fa?

TRESONA: Qui?

VICENTET: El Bernat i la seva dona.

TRESONA: Bon parell!

VICENTET: Que no els surti de trasantó...

TRESONA: Vaja, vaja, encén els llums de la botiga, que no s'hi veu!

VICENTET (*encenent un parell de becs*): Fan tanta set, els diners!

TRESONA: Oh, sí!

VICENTET: Me'n vaig a l'estació a esperar-los.

TRESONA: No vull que et moguis de casa.

VICENTET: Mireu que si el roben...

TRESONA (*interrompent-lo*): Ai! No diguis més això!

VICENTET: Ah! Mai diríeu qui també s'hi ha acomboiat amb ells?

TRESONA: El Jeroni?

VICENTET: No, el Felip.

TRESONA: Prou és un noi de confiança.

VICENTET: Els ha deixat uns saquets per dur la moneda.

TRESONA (*amb alegria*): Renoi, Vicentet, què diners que cobrarem!

VICENTET: Més ens en tocarien si el pare no hagués procurat tant pels altres.

TRESONA: Ell sempre se sacrifica pels de fora de casa.

VICENTET: I digueu-me, mare, que me l'anireu a demanar de seguida la Siseta?

TRESONA: Ui, que vas de pressa!

VICENTET: Per mi, com més aviat millor.

TRESONA: Ja saps si farà per tu aquella noia?

VICENTET: Sí.

TRESONA: No n'hi ha cap en el poble que t'agradi més que ella?

VICENTET: Ni en el poble ni en tot el món.

TRESONA (*insidiosa*): Jo te'n sé una de molt eixerida i amb quartets.

VICENTET: No em parleu d'interessos.

TRESONA: Diner fa diner, fill meu.

VICENTET: I l'estimació?

TRESONA (*rient*): Ja et dic jo de Vicentet!

*Per l'esquerra del fons compareix l'ANDREU
molt amoïnat.*

ESCENA III

Els mateixos, més l'ANDREU.

ANDREU: Salut.

TRESONA: D'on surts, Andreu?

ANDREU: De la fàbrica, de veure el director. Sembla que dilluns engegarem.

TRESONA: Ja era hora!

ANDREU: On és la Lluïsa?

VICENTET: Ara mateix era al menjador, vora el braser, que no sé què es feia amb un munt de roba blanca.

ANDREU: Que no està assossegada?

TRESONA (*volent dissimular*): I sí, home, sí.

VICENTET: Noi gran.

ANDREU: Què?

VICENTET: Vols venir a l'estació a esperar el pare i aquells?

ANDREU: No. Ja vindran sense nosaltres.

TRESONA: Que no estàs d'humor?

ANDREU: No gaire.

TRESONA: Només és bona per donar-te disgustos, la nostra jove.

ANDREU: Vosaltres me'n doneu amb les vostres coses.

TRESONA: Encara te'n recordes d'allò del matí? No veus que, tant l'un com l'altre, no sabíem el que ens fèiem del molt atribolats que estàvem?

ANDREU: Només penseu en els diners. Em temo que seran la nostra desgràcia.

TRESONA (*rient*): Que en vinguin força d'enrabiades d'aquestes!

ANDREU: Ja m'ho sabreu dir, amb el pare.

TRESONA: No l'atabaléssiu tant!

El VICENTET, impacient, se n'ha tornat a mirar al carrer.

ANDREU: El pare és un bon home que no en feia cas dels diners.

TRESONA: Perquè no n'ha tingut mai. Jo no sé pas com som els de casa.

ANDREU: Què voleu dir?

TRESONA: Res. Que, en comptes d'estar alegres, només fem que disputar-nos. Només som el Vicentet i jo, que estem contents.

ANDREU: No us envejo la vostra alegria.

TRESONA: Que n'ets d'estrany!

ANDREU (*anant-se'n cap a l'esquerra*): Més ho sou vosaltres.

TRESONA: On vas ara?

ANDREU: Vaig a veure la Lluïsa què fa.

TRESONA (*en veu baixa*): Ditxosa Lluïsa!

*Desapareix per la porta
de l'esquerra.*

ESCENA IV

Els mateixos, menys l'ANDREU.

VICENTET (*entrant corrent a l'escena*): Mare! L'avi Janot em sembla que torna.

TRESONA: Ja ha vingut tres vegades. No fa tants camins una vella al niu com aquest home aquí a casa!

VICENTET: Ves de què li serviran a ell tants diners, no tenint fills!

Per l'esquerra del fons compareix el JANOT molt apressat.

ESCENA V

Els mateixos, més el JANOT.

JANOT: Encara no han arribat, aquells?

TRESONA: No encara.

JANOT: Que no els hagi passat alguna.

VICENTET: Voleu venir amb mi a esperar-los?

JANOT: Anem, Vicentet.

TRESONA: Quin desfici!

JANOT: No hi ha un tren en aquesta hora?

VICENTET: Crec que sí.

JANOT: Apa, doncs.

*Per la dreta del fons compareixen
el JERONI i el DIONÍS.*

ESCENA VI

Els mateixos, més el JERONI i el DIONÍS.

JERONI (*entrant*): Què hem de fer?

VICENTET: Hola, Jeroni.

DIONÍS: I aquells?

TRESONA: Deuen estar per arribar.

JERONI: Que pagaran avui mateix?

TRESONA: Sí, sí. De seguida.

VICENTET: Ja porteu el paperet?

JERONI (*posant-se la mà a la butxaca de l'infern*): Ja ho crec!

DIONÍS: Que no ens pagaríeu si l'haguéssim perdut?

VICENTET (*ingènument*): És clar que no!

TRESONA: Deixeu-lo dir, aquest.

DIONÍS: Apa, Janot, quins disgustos a les nostres velleses!

JANOT (*rient amb fruïció*): No sé pas si la podré pair, aquesta!

JERONI: No li vindran poc bé aquests diners per acabar d'escanyar pagesos!

JANOT: Els ho poso baratet.

DIONÍS: A ral per duro.

TRESONA: Cada any?

JANOT (*amb naturalitat*): No, cada mes.

VICENTET: Així sí que aviat doblareu la mota!

JANOT: Què s'hi ha de fer!

*Per l'esquerra del fons compareix la MALENA
tota atrafegada.*

ESCENA VII

Els mateixos, més la MALENA

MALENA: Que ja paguen? (*Tots els presents esclafeixen a riure.*)
I ara, de què rieu?

JERONI: Has fet tard, noia.

MALENA (*un xic pertorbada*): Què dieu?

DIONÍS: Ja és dat i beneït (*Grans riallades.*)

MALENA (*ensenyant l'apuntació i asseient-se en el banc del mig*):
Mireu: no em moc d'aquí que no cobri. Un o altre ho
arreglarà.

JANOT: Que vingui el teu home.

MALENA: Està malalt.

TRESONA (*rient*): Que n'ets de flasca, Malena!

JANOT (*també rient*): Tot li donen entenenent.

TRESONA: I tant!

JERONI: Com que hom no s'hi ha trobat mai en aquests tràngols!

MALENA (*molt desimbolta i alhora sufocada*): Bé, que ja han pagat
o no?

JANOT (*rient*): No, dona, no.

TRESONA: No passis ànsia.

DIONÍS: Encara els diners són pel camí.

MALENA: Ai! Que esteu de gatzara!

VICENTET (*neguitós, acostant-se a l'agrupament*): Vaja, qui ve
amb mi?

JANOT: Jo, que em deleixo.

JERONI: Jo també.

DIONÍS: Apa, anem a rebre'ls.

JANOT: Bé, no alarmeu el poble.

VICENTET (*anant-se'n cap al fons*): Ja tornem de seguida.

TRESONA (*somrient*): Ai, Senyor!

*La MALENA, el JANOT, el DIONÍS, el JERONI
i el VICENTET desapareixen per la dreta del fons.*

ESCENA VIII

La TRESONA sola. De seguida la LLUÏSA i l'ANDREU.

La TRESONA va a mirar al carrer. Després d'un curt silenci, se sent la LLUÏSA que plora, sortint amb un farcell de roba al braç. L'ANDREU, molt afectat, vol contenir-la.

ANDREU: No. No vull que te'n vagis!

LLUÏSA: Deixa'm anar! No puc estar-m'hi més, en aquesta casa!

TRESONA (*entrant a l'escena*): Va! Ja hi tornem a ésser?

ANDREU (*enèrgicament*): Et dic que no vull que te'n vagis!

TRESONA: Però, què teniu?

ANDREU (*prenent el farcell de la LLUÏSA i tirant-lo damunt d'un banc*): Res!

LLUÏSA: Tothom en fa el que vol, de mi.

TRESONA: Per què parla d'anar-se'n?

LLUÏSA (*ploriquejant*): Perquè aquí m'hi moriria!

TRESONA: Això rai, deixa-la marxar, home!

LLUÏSA: Com es coneix que tant se us en dona! Ja en pot tenir de gràcies una jove, que no compon res al costat d'una filla!

TRESONA: Que t'hem de portar en palmes?

LLUÏSA: Jo no demano tant. Jo només vull que l'Andreu em cregui.

ANDREU: Que vols que per coses sense importància em baralli amb els de casa?

LLUÏSA: No. Ja sé que això no pot ésser: la sang mai no es torna aigua.

TRESONA: Ah! Prou el matareu, entre l'un i l'altre, el pobre Pelegrí!

Andreu: Bé prou que ho veig, que està desconegut, el pare!

TRESONA: I doncs, per què no mires de convèncer a aquesta?

LLUÏSA: Encara voleu que faci més per vosaltres?

ANDREU: Però de què et queixes?

TRESONA: De massa que l'estimes, es queixa.

ANDREU: Calleu, mare. Feu-me el favor!

TRESONA: Que calli primer ella.

ANDREU: Ella, potser té raó. Encara no fa prou?

TRESONA: Ningú no li demana res.

ANDREU: I doncs, per què la tracteu d'aquesta manera?
Després us queixareu si mai no està d'humor!

TRESONA: Ella s'ho busca.

ANDREU (*ràpid*): I vós li ajudeu.

TRESONA: Jo?

ANDREU (*amb energia*): Sí! Una xicota que no para mai de treballar, i que en comptes d'estar-se a casa, com hauria d'estar-hi, passa el dia tancada a la fàbrica escarrassant-se per nosaltres...

TRESONA (*interrompent-lo*): Que no hi vagi més, doncs.

ANDREU (*dramàtic*): Us ho dona tot, com jo mateix, sense doldre-li. I ara, per un malentès, per una equivocació del pare, tot són disputes i trastorns.

LLUÏSA (*dirigint-se cap al fons*): Deixeu-me!

ANDREU (*contenint-la*): No! No te n'aniràs. No ho consento, ara!

LLUÏSA: Deixeu-me marxar!

ANDREU: No, que te n'emportes el meu cor. Vull el fill que m'has promès!

TRESONA (*amb sorpresa*): Què dius? Andreu!

ANDREU: Vull el nostre fill!

LLUÏSA: Deixeu-me'n anar. Ja em defensaré jo sola.

ANDREU: Ets meva ara! Ets tota meva!

TRESONA: Però és cert el que dius?

ANDREU (*molt emocionat*): Sí, mare, sí!

TRESONA: No. No te n'aniràs, doncs.

LLUÏSA: No puc resistir més.

TRESONA (*plorant d'alegria*): Lluïsa... Lluïseta, no ens abandonis!
No ens neguis el goig millor de la nostra vellesa! Jo no soc dolenta, no! Tots t'estimem, a casa. Tots et volem vora nostre. Lluïsa, Lluïseta! Filla meva!

LLUÏSA: Andreu!

TRESONA (*abraçant-la i fent-li petons*): No. Jo no vull que te'n vagis!

*Li fa petons acarasant-la amb frenesí.
Després d'una pausa llarga compareixen
la FLORENTINA i el BERNAT per la dreta del fons,
ella molt desimbolta.*

ESCENA IX

Els mateixos, més la FLORENTINA i el BERNAT.

FLORENTINA (*entrant primer que el BERNAT*): Ja tornem a ésser aquí!

TRESONA: Bé, què voleu?

BERNAT: Que ja han arribat aquells?

TRESONA: No encara.

FLORENTINA: Els esperarem, doncs.

ANDREU (*a la LLUÏSA, que segueix plorant*): Vaja, anem a dalt, Lluïsa.

FLORENTINA (*amb intenció*): Què té la teva jove?

TRESONA (*amb brusquedat*): No es troba gaire bé.

FLORENTINA (*amb més intenció que de primer*): Pobra noia!

ANDREU: Vine, vine...

La LLUÏSA i l'ANDREU se'n van per l'escala de la dreta, enduent-se'n el farcell de roba blanca que ell ha tirat damunt d'un banc.

ESCENA X

Els mateixos, menys la LLUÏSA i l'ANDREU.

FLORENTINA: Prou l'heu de fer morir màrtir aquesta infeliç.
TRESONA: Procura per tu, que prou feina tens.
FLORENTINA: Fos filla meva!
TRESONA: Però, què voleu?
BERNAT: El que ens pertoca.
FLORENTINA: Sí, noi, sí! Mantén-t'hi fort!
TRESONA: Que en teniu, de ganes de buscar raons!
FLORENTINA: No tantes com tu.
TRESONA: No s'ha vist mai enlloc del món el que feu amb nosaltres. El Pelegrí no és capaç del que vosaltres el culpeu.
FLORENTINA: De pitjors en faria si les hi deixessin passar!
TRESONA (*irada*): Ves-te'n!
FLORENTINA: No em dona la gana!
TRESONA: Aneu-vos-en d'aquí, mala gent!
FLORENTINA: T'has d'esperar, noia!
TRESONA: Només em faltàveu vosaltres!
FLORENTINA: Ah! Què et pensaves, doncs? Que et creies que érem com la teva jove?
TRESONA: Ves-te'n! No em facis consumir més!
FLORENTINA: Oh, sí! Ja en fas de llàstima!

*Per la dreta del fons compareix el VICENTET,
tot atribolat.*

ESCENA XI

Els mateixos, més el VICENTET.

VICENTET (*cridant*): Mare! Ja som aquí!

TRESONA (*amb angúnia i alegria*): Ai, quin panteix!

FLORENTINA: Vejam com et portes!

BERNAT: Deixa'm fer.

VICENTET (*mirant a fora*): Ja venen! Ja venen!

*Desapareix més atribolat que de primer.
Se sent una gran xerradissa que va acostant-se
gradualment.*

TRESONA (*anant al portal*): Oh! Quina cridòria!

FLORENTINA: Fes-los-hi ésser, creu-me!

BERNAT: Deixa-ho per mi.

TRESONA (*mirant el carrer*): Que gent!

*La xerradissa va creixent i acostant-se. Per l'esquerra
del fons es veuen passar, corrent, escamots
de quitxalla i persones grans, que van a trobar
la gentada que s'apropa.*

FLORENTINA (*al BERNAT*): Aprofita l'ocasió.

BERNAT (*imperios*): Calla, si pots!

FLORENTINA: Mira que no cobraràs!

TRESONA (*del portal estant*): Ni els deixen caminar!

*Torna el VICENTET, saltant i més content que
de primer.*

VICENTET: Ja són aquí! Ja són aquí, mare!

TRESONA (*entrant a l'escena*): Quin tràfec se'ns espera!
VICENTET: Això rai!

*La cridòria se sent més a prop, com si la gent,
igual que una riuada, estés a punt d'omplir
l'escena. Compareixen uns quants minyons,
crident, apressats i estiragassant-se, volent passar
l'un davant de l'altre. Entre ells, va el RAMON.
Molta animació.*

ESCENA XII

Els mateixos, més el RAMON i uns quants minyons.

RAMON (*crident*): Visca el Pelegrí!

TOTS: Visca!

RAMON: Ja s'ha acabat la misèria!

FLORENTINA (*amb ironia*): Ai, infeliç!

TRESONA (*molt tremolosa*): Que triguen!

VICENTET (*impacient*): Què fan? (*En veure el PELEGRÍ i el DRAGÓ:*)
Ara! Ara són aquí!

*Per la dreta del fons compareixen el PELEGRÍ
i el DRAGÓ, capbaixos, aixafats, sobretot el primer,
amb un saquet ple de moneda cada un a l'espalla.
Darrera seu venen el SENYOR MATIAS, el FELIP,
el JANOT, el JERONI, el DIONÍS, la MALENA,
la QUIMA, el BORNÍ i molts homes i dones,
nois i noies del poble, que es queden a la porta.
Tothom té els ulls sobre els saquets. Silenci
i expectació general.*

ESCENA XIII

*Els mateixos, més el PELEGRÍ, el DRAGÓ,
el SENYOR MATIAS, el FELIP, el JANOT, el JERONI,
el DIONÍS, la MALENA, la QUIMA, el BORNÍ, molts
homes i dones i criatures del poble.*

PELEGRÍ (*enmig d'un gran silenci, aclaparat d'angúnia*): Que pesa el diner!

DRAGÓ (*sinistrament*): Qualsevol tragini caixes de morts!

SENYOR MATIAS: Ja els hem caçat!

JERONI: Que moneda!

VICENTET: Pare, que no volem descarregar-vos?

PELEGRÍ: Sí. Entrem al menjador, que la taula és ben gran.

DRAGÓ: A mi em convindria que em despatxéssiu aviat, que els de casa m'esperen.

SENYOR MATIAS: A mi també.

TRESONA (*a PELEGRÍ*): Que vols fer el repartiment ara?

PELEGRÍ: Sí, de seguida.

JERONI (*comprentent l'estat d'ànim del PELEGRÍ*): També podríem esperar-nos fins demà.

PELEGRÍ: Mal me rebenti, vull despatxar tothom ara mateix!
No els vull tenir ni una sola nit a casa, tants diners dels altres!

TRESONA: Estàs tan amoïnat.

SENYOR MATIAS: Tots ho estem. On aneu a parar, amb el tràfec que porta haver de comptar i recomptar tants diners!

PELEGRÍ (*a la TRESONA*): Apa, enceneu el llum del menjador.

TRESONA: Ja està encès, home.

PELEGRÍ: Tresona! On és l'Andreu?

TRESONA: Ara mateix era aquí. Què vols?

PELEGRÍ: Que vingui. Vicentet!

VICENTET: Què mana?

PELEGRÍ: Ves, digues al noi gran que jo el demano.

VICENTET: Vaig a mirar si és a dalt. (*Se'n va corrent per l'escala de la dreta.*)

SENYOR MATIAS: Hauríem d'avisar l'alcalde que fes venir gent armada.

PELEGRÍ: Per què?

SENYOR MATIAS (*amb intenció*): Per si de cas... que convingués.

PELEGRÍ: Que encara té por, senyor mestre?

SENYOR MATIAS: Sempre és bo prevenir.

*Per l'escala de la dreta compareixen l'ANDREU
i el VICENTET.*

ESCENA XIV

Els mateixos, més l'ANDREU i el VICENTET.

ANDREU: Què voleu, pare?

PELEGRÍ: Vine amb mi al menjador... a fer-te càrrec de la teva part.

TRESONA (*en veu baixa i amb admiració*): I ara!

ANDREU (*tornant-se'n*): No! Ja vaig dir que no volia res.

Gran expectació i murmuris generals.

PELEGRÍ (*en veu baixa i greu*): Tu mateix, noi gran.

ANDREU (*anant-se'n per l'escala*): No us ofegueu, per això.

DRAGÓ (*amb ironia*): Que no tires per ric, Andreu?

ANDREU (*de l'escala estant, desapareixent*): No, tiro... per pobre.

Molta expectació.

ESCENA XV

El PELEGRÍ, el DRAGÓ, la TRESONA i el VICENTET.

PELEGRÍ: Passi vostè, senyor mestre. I vós també enterramorts.

DRAGÓ (*amb atordiment*): Ah! Sí.

PELEGRÍ (*a tots els presents*): I vosaltres espereu-vos una mica, que ja us anirem cridant d'un a un. Tresona!

TRESONA (*amb sol·licitud*): Què vols?

PELEGRÍ: Vicentet!

VICENTET (*amb esverament*): Què mana?

PELEGRÍ (*a la TRESONA i el VICENTET*): Poseu-vos aquí a la porta i feu entrar la gent amb ordre.

TRESONA (*posant-se al peu de la porta*): Ai! No em pensava que s'hagués de patir tant!

VICENTET (*posant-se a l'altre costat de la porta*): Jo tampoc!

PELEGRÍ (*a tots els presents, amb creixent excitació nerviosa*):
I ara, vosaltres, no us precipiteu. Tingueu calma i confiança.
(*Amb sarcasme*:) Sobretot, molta confiança! (*Anant-se'n, dient frenètic i entre dents*:) Garses! Pobres! Garses!

ESCENA ÚLTIMA

Els mateixos, menys el PELEGRÍ, el SENYOR MATIAS
i el DRAGÓ.

BERNAT: Ja heu sentit quines expressions ens ha llançat?

JERONI: No en feu cas. No veieu com està?

BERNAT: Li dolen.

FLORENTINA: És clar!

*Se sent una gran dringadissa de monedes
en escampar-les damunt de la taula del menjador.
Tothom impulsivament i amb la cara enriallada
hi dirigeix la vista. Per a donar una idea molt
aproximada del dring que fa una gran quantitat
de moneda de plata en escampar-la per damunt
d'una taula, hom pot utilitzar un bombo de filferro,
com el que s'usa per a treure boles. Posada dins
una quarantena de duros legítims, donar volts
graduats a l'aparell, a discreció de la persona
encarregada de fer-la funcionar. Els paquets de plata
que es treuen en escena es poden imitar valent-se
de trossos de fusta de forma cilíndrica embolicats
amb paper d'estrassa i de tamany igual al que fan
quaranta duros en peça.*

BERNAT: Sentiu?

JANOT (amb fruïció): Sembla que mesurin blat.

VICENTET: Apa! Qui comença?

JANOT: Jo!

FLORENTINA (avançant fins a la porta): No, que ens toca
a nosaltres!

JANOT: Vosaltres no hi teniu dret.

FLORENTINA: Tant com vós.

JANOT: Jo, que tinc més edat!

---

*Crits i confusió perquè tothom
vol enllestir de seguida.*

VICENTET (*crident*): Apa, un o altre!

FLORENTINA (*al BERNAT*): Passa tu!

BERNAT (*fingint serenitat*): Espera't.

JANOT: Jo soc el més vell!

DIONÍS: Jo el més pobre!

VICENTET (*a un home del poble que té més a prop*): Passeu vós,
Teia!

*Protesta general i grans estiragassaments.
L'home entra al menjador.*

VICENTET (*així que s'ha fet el silenci*): Que es prepari un altre!

*Altra vegada crits i confusió,
volent tothom passar davant.*

TRESONA: Pacència, que per a tothom n'hi haurà! (*No deixa de
sentir-se el dring dels diners.*)

JANOT: Com dringuen!

JERONI (*amb fruïció*): Això és temptador!

FLORENTINA (*al BERNAT, en veu baixa*): Apa, ara tu!

BERNAT: Espera't, dona, espera't!

VICENTET (*contenint unes quantes dones que volen passar*):
Espereu-vos, que facin el senyal!

TRESONA (*molt amoïnada*): Espereu-vos.

*Surt el DRAGÓ embutxacant nerviosament
uns paquets de plata. Se n'hi desfà un i li cauen
tres o quatre monedes per terra. El DIONÍS
i la MALENA s'hi tiren al damunt per plegar-les.*

DRAGÓ: Ja he cobrat jo. (*Collint els diners, neguitós:*) Eh!
Són meus!

JERONI: Deixa'ls estar, home!

DRAGÓ (*posant-se les monedes a la butxaca i anant-se'n*):
Sí, ara hi corro!

JANOT: No miris prim!

DRAGÓ (*anant-se'n a poc a poc*): I ara, que us enterri un altre!

VICENTET: Apa, un altre!

DIONÍS (*avançant decidit*): Jo!

Grans crits i confusió. Tots amb més feresa que mai, volen passar l'un davant de l'altre, abocant-se a la porta de l'esquerra. Més crits i protestes generals.

VICENTET (*crident, no podent-los contenir*): Endarrere!

TRESONA (*amb gran prec*): Paciència! Paciència!

Segueixen els crits i els estiragassaments.

PELEGRÍ (*des de dins, crident, fora de seny*): Endarrera tothom!

Uns quants homes del poble no en fan cas, i entren precipitadament, atropellant-se, al menjador, enmig d'una gran cridòria.

TRESONA (*desesperada*): Vicentet! Ves a cridar a la justícia!

Se sent gran terrabastall i soroll de monedes, produït per la taula del menjador, que el PELEGRÍ, fet una fúria, volca, crident desesperat.

PELEGRÍ (*des de dins*): Teniu! Arregleu-vos!

JERONI: Què és això?

JANOT: Quin daltabaix!

FLORENTINA (*corrent a mirar la porta*): El Pelegrí ha volcat la taula!

BERNAT: L'estafador!

TRESONA: Reina Santíssima!

BERNAT: Lladres!

*Es precipiten tots al menjador, cridant amb frenesí.
Els de dins també criden: «Lladres! Estafadors!».*

TRESONA (*escabellant-se*): Pobres de nosaltres!

PELEGRÍ (*apareixent, desesperat, amb els cabells eriçats i els ulls sortint-li del cap*): Assedegueu-vos!

TRESONA (*amb desesperació*): Què has fet, Pelegrí!

PELEGRÍ: Garses!

ANDREU (*sortint al replà de l'escala*): Què passa?

PELEGRÍ: Garses! Ganduls! A fora!

ANDREU (*baixant per ajudar el seu pare*): A fora tothom!

*Els crits i els insults no paren. El PELEGRÍ i l'ANDREU,
després de grans esforços, aconsegueixen tancar
la porta del fons.*

PELEGRÍ: Treballeu, garses maleïdes!

TOTS: Lladres! Estafadors!

PELEGRÍ (*amb sarcasme*): Em diuen lladre... i han fet net!

TRESONA: S'ho han endut tot?

PELEGRÍ: Fins la nostra part!

ANDREU: Mal profit els faci!

*Se sent una gran trencadissa de vidres
i crits esgarrafosos.*

LLUÏSA (*sortint al replà de l'escala, esverada*): Andreu! Andreu!

ANDREU: No tinguis por!

El VICENTET, esporuguit, no es mou del racó de l'esquerra del fons. Es torna a sentir una grossa trencadissa de vidres i crits de: «Lladres! Estafadors!».

LLUÏSA (*corrents vers l'ANDREU*): Mare meva!

ANDREU: Assegureu bé la porta, pare!

PELEGRÍ (*que se senti bé*): Fills meus! No cregueu en la sort!
Confieu en vosaltres mateixos i en el vostres esforç!

ANDREU (*amb entusiasme*): Així m'agradeu!

PELEGRÍ: Sigueu bons i dignes!

ANDREU: Com vós, pare!

La TRESONA s'acosta, esporuguida, al VICENTET, la LLUÏSA s'abraça amb l'ANDREU i el PELEGRÍ, triomfant, crida amb tota la seva ànima.

PELEGRÍ: Visca el treball!

Grans crits de «Lladres!» i «Estafadors!», més forts que de primer, i furiosa trencadissa de vidres.

TELÓ RÀPID

Masia Montcau (Aiguafreda),
agost del 1905.

Altres títols de la col·lecció

*Cinc textos de **Rosa Victòria Gras***

*Tres textos de **Manuel de Pedrolo***

*Tres textos de **Josep Palau i Fabre***

*Tres textos de **Ferran Soldevila***

***La vesita**, de Joan Ferrandis d'Herèdia*

***El ventríloc**, de Joan Brossa*

***Lucrecia o Roma libre**,
de Joan Ramis i Ramis*

***Tal faràs, tal trobaràs**,
d'Eduard Vidal i Valenciano*

***Indian Summer**, de Rodolf Sirera*

*Tres textos de **Jordi Teixidor***

*Tres textos de **Ramon Vinyes***

A principis del segle xx, Ignasi Iglésias es va convertir en un dels referents del teatre modernista (va comptar amb un índex de popularitat equiparable al de Santiago Rusiñol o al d'Àngel Guimerà). Mentre que el teatre de les dècades precedents havia tractat la conflictitat social com un mer rerefons dramàtic, l'obra d'Iglésias va atorgar protagonisme al patiment dels desheretats de la societat: l'ànima col·lectiva pujava a escena gràcies a una coralitat del tot novella. Podem apreciar aquest extrem en obres com ara *Els vells* (1903), *Les garses* (1905), *La barca nova* (1907) o, més endavant, *Els emigrants* (1916). A l'hora de tractar la precarietat del món dels treballadors, Iglésias superava l'actitud paternalista i conservadora de Guimerà i aportava un autèntic coneixement del món del treball i una radicalitat del tot inèdites. Tanmateix, Iglésias va ser un dramaturg receptiu i obert a estímuls i tendències diversos. En aquest sentit, en obres com ara *Lladres* (1899) o *Cendres d'amor* (1904), la seva producció es mostra sensible a les temàtiques i els procediments de la dramaturgia més simbolista del moment.

ISBN 13 978-84-9803-955-9

9

788498

039559